

TORMAGYÖKEREK.

ÍRTA

VAS GEREBEN.

PEST, 1855.,

EMICH GUSZTÁV KÖNYVNYOMDÁJA.

DARÁZSFÉSZEK.

I.

Az én szomszédom épen ide illik, — tessék csak bele tenni, nem is kell valami nagyon apró bötüket válogatni, — mennél öregebb, annál jobb; hogy ha véletlenül a körme közé kerül ez a lap, nagyon jó lesz, ha az ökle alól kilátszik a bötű.

„Mit csinál, szomszéduram?” kérdem egy ízben a kerten átül.

„Mit csinállok? — mondja — b ú s u l o k.”,

„Nohát ne búsuljon, hanem járassunk néhány újságot, aztán majd könnyebben elütjük az idő hosszát.”

„Micsoda?..... újságot hordassak? ... de hátha mind fára tekeredik kínjában az az újságíró, a hol egy van, — járatok e én újságot?.... i n k á b b ...”

Csakhogy a viláért sem mondaná meg, hogy mit csinálna inkább; mert hátha megkérnék az árát.

„De hát mégis mit csinál inkább?”

„B ú s u l o k!” mondja hazaballagtában.

Együtt jártunk oskolába; jó diák volt, mindent elmondott k ö n y v nélkül, — nem is hasonlított ám az semmit ahhoz, , a m i a k ö n y v b e n volt.

Hanem annál jobban vigyázott, ha sok nem is, de valami megmaradt fejében, — mintha látnám, milyent csudálkozott, mikor a professor azt mondta, hogy Debreczen környéke egy h o m o k t e n g e r .

Ma sem veri ki fejéből senki.

Nem hiszik önök? No várjanak csak!

Átszalad a napokban hozzám, — s nagy lármával mondja:

„Szomszéduram! Megurazzuk egymást, semmibe sem kerül.

„Mi baj?” viszonzám én.

„Hallotta?....”

„,,Nem én, — egy drága szót sem hallottam.'

„,,A flotta!” mondja tovább.

„Jaj, — de melyik flotta? szomszéduram.'

„No, a melyik Debreczennél,, tudja?

„,,Hol a manóban kötne ki Debreczennél, flotta?'

„Hisz ott az a nagy tenger!” utasita szomszédom.

„,,Én egy árva patakot sem tudok Debreczennél, nem hogy tengert, — ha csak a h o m o k t e n g e r t nem; — de hisz szomszéduram, együtt jártunk mi oskolába, mikor ezt tanultuk.'

„A patvar tartogatta ám azt a sok könyvet a fejében. — hanem nekem nagyon bizonyosan mondták ezt, szomszéduram!”

„,,ElboIondították, édes szomszéduram! egyéb semmi.”

„,,Nojsz! jöjjon még valaki újságot beszélni, majd odább lóditom” dörmögi a szomszéd szomorún kullogva hazafelé.

Csakhogy nem állja ki a koplalást az én szomszédom,

— meg nem él hír nélkül, — s ha mást nem foghat: megint átballag hozzám.

„De már azt csak hallotta?” mondja egy hét múlva.

„Egyetlen egy szócskát sem hallottam, édes szomszéduram.”

„Hiszi az ördög.”

„Nohát ne higye, — szomszéduram.”

„Jól van, jól, — hát nem hallotta azokat a f i n n y á s és l a p o s nemzeteket?”

„Talán finn és lapp?”

„,,No talán az lesz —!” hagyá helybe.

„,,Ejnye, szomszéd — mondám én, hát elfeledte már, hisz azokról is tanultunk valaha.”

„,,Régen volt az szomszéduram, talán nem is igaz, — hanem mondjon már valamit róluk.”

„Igen érdeklik szomszéduramat?”

„Ha nem érdeklénének, hát nem jöttem volna ide.”

„Jól van, — hát elhozom könyveimet”

„,,Sohase könyvezzem neked, hanem újságot mondjon róluk; mert azt hallom jó helyről, hogy mitőlünk is volt már ott valaki.”

„Az igaz, szomszéduram, — Reguly volt ott.”

„Csitt! mondja a szomszéd, — ne olyan hangosan, még bajba keveredhetnék az a jó ember, — véle a szomszéd, — hát mit hozott?”

„Három bundát hozott szomszéduram, s azt a tudós társaságnak ajándékozta.” *)

*) Tudvalévő dolog, hogy Beguly három bundát küldött utazásából a tudóstársaságnak.

„Úgy! ---- hát mint szücs utazott, hogy meg ne tudják! — véli nagy bölcsen szomszéduram, — hát mit mond róluk az a Reguly?”

„,,Azt, hogy atyafiak.”

„Tyhü! — hát várhatjuk őket.”

„,,Halálos holtig, kedves szomszéduram, — hanem azok is várnak minket.”

„De nem mászkálok én utánuk, ha ítélet napig várnak is.”

„,,Pedig maga azt hitte, hogy majd azok fölkerekednek vagy tíz millioman, azon hírre, hogy kedves szomszéduram búsul; — s aztán hoznak magukkal egy olyan cigánybandát, mellyben százezer cigány van, aztán addig meg sem állnak, míg szomszéduram ablaka alá nem érnek, — ott pedig elhegedülnek szomszéduram kedves nótáját:

Ne szomorkodj, légy víg!

Ilyeneket szokott kedves szomszéduram elhinni, — pedig lássa, azok a finnek és lapok olyan gyala-beli nép, hogy szomszéduram jóformán a jászoly mellé kötné őket, ha vagy néhány eljöne látogatóba.”

Szeme, szája elállt az én kedves szomszédomnak, — utóbb azonban megint fölelevenedett.

„,,Ejnye, szomszéduram, — most meg akart tréfálni Úgy-e?”

„A világért sem.”

„,,Jól van jól, — hát elfeledte, mit mondott előbb?”

„Szorul szóra emlékszem mindenre,,” felelék neki.

„,,Hát nem mondta előbb,„.... ej maga kópé,„...., hát nem mondta előbb, hogy ott volt az a Reguly szücs.”

„Azt nem mondtam, hogy szűcs.”

„De bundákat küldött?”

„,,Igen, igen!... hisz benn volt a lapokban is, olvashatta szomszéduram.”

„Nem olvasok én sem újságot, sem könyvet, már mondtam édes szomszéduram, — engem ugyan bolonddá nem tesznek, — hanem hát mit keresett ott az a Reguly?”

„,,Utazott tudományos szempontból, és most ezt egy könyvben ki fogja adni, — abból aztán megtudhatjuk, hogy azok a finnek és lappok micsoda emberek?... azt a könyvet aztán vegye meg szomszéd úr.”

„Én?... vegye ám az, a kit a kórság gyötör, — szomszéduram.”

„,,De hát mit csinál; — szomszéduram! — hisz az unalom megöli?”

„Mit csinállok?azt kérdezheti?”

„Kérdezem, mert nem tudom, mit csinálhat?”

„Mit-e? — búsulok.

II.

Ne menjünk messze, maradjunk szomszéduramnál, alkalmasabb embert kész pénzért sem kapnánk.

„,,Maga csak nem akar hozzám jöni?” támad meg ökelme.

„De mit csináljunk?”

„,,Mit csináljunk? viszont kérdi — a mit akarunk; tegnap is olyan jó kompániánk volt, csak ott lett volna

szomszéd, — bezzeg kergettük a sántákat, ,” Buksi komától elgyűrtünk vagy száz pengőt.”

„Ejnye! mondám, de nagy kár, hogy —

„Hogy ott nem volt, úgy-é? — kapott a szóba — ha nem bújné mindig azt a ménkü sok könyvet, láthatta volna, mit csináltunk tegnap!”

„Sokan voltak?”

„Valami tizenötén, ,... egész világos viradtig megültünk az asztal mellett; az igaz, hogy eleinte irgalmatlanul megkopoztak, hanem az én flegmámnak nincsen párja.

„Nincs é?”

„Szomszéduram!... én elveszthetem mindenemet, — lehúzhatják kabátomat; még a pipa sem alszik ki a számban: az aztán a hidegvér!”

„Nem sajnálja a pénzt?”

„Egy jó kompániáin ha van, mi az a száz pengő? többet is elvertem én már, szomszéduram, azért nem sülyedtem el.”

Épen egy koldus ment el mellettünk, levett kalappal fordult szomszéduramhoz.

„Ne feledkezzenek meg a szegény Lázárról.”

„Odább, odább! — mondja a szomszéd — mióta a sajn krajczár helyett a pengő krajczár jött divatba, úgy elszaporodik a koldus, hogy nem győzi az ember.”

„Ilyen nyomorultat sajnáljon meg a nagyságos úr! rimánkodék odább; vessen egy árva krajczárt.”

„Nem vagyok én nagyságos úr.”

„Hát tekintetes uram; javítá ki a koldus — egy krajczárkéért esedezem.”

„Kend csaló, — mondja amaz — a nagyságos titulus

is egy krajczár, meg a tekintetes is? kend ámitó, takarodjék.”

A koldus elment, látván, hogy szomszéduram ebei, két agár és egy vizsla, nagyon fülelnek a gazda hangjára, hogy megugassák.

„Hát ezeket az agarakat mikor próbáljuk meg?” kérdi.

„Kapta? szomszéduram.”

„Kapni?..... ismétli ő, — hát hol van kilencz vármegyében olyan bolond, a ki ingyen ad ilyen agarat, mely maga fog.”

„Tehát pénzen vette?”

„Ezüst húszasokon, kedves szomszéd —pengő húszasokon!”

„Nem sajnálta azokat a húszasokat?”

„Ha sajnáltam volna, nem adtam volna egyértegyért kétszáz pengő ftot.”

„Egy agárért?”

„Egyért kétszázat, kettőért négyszázat, szomszéduram! már az maga megéri azt a pénzt, ha azt mondják, hogy nekem van a legkülömb agaram kilencz vármegyében.”

„Nevezetes ember lesz szomszéduram.”

„Magam is azt hiszem! — mondja önérzettel, . . . a hol agár, s vagy ilyesmi van; ott az én nevemet legelőször mondják.”

„Jó, hogy eszembe jut, kedves szomszéduram, még egy helyre jókor írná a nevét.”

„Ugyan hová?”

„Garay árvái számára szedünk össze jó emberek körül néhány krajczárt”

„Már megint valami koldus? teremtuigyse magam is kolduslevelet váltok; most legjobb dolguk van az ilyen égett, kárvallott embereknek, a hol kidugja fejét az ember, mindjárt nyakon csípi/

„Hát már adott valamire?”

„Nem adtam én, hanem Buksi komám mondta, hogy arra a Losonczi niksze

„Talán Phönixre?”

„Patvar tudja mi volt,,... csakhogy azt is becsípték valahol, hogy előfizetett, aztán még csak ki sem nyomtatták a nevét, — pedig ha már ad az ember, hát az ő neve is oda fér, a hova a többi!”

„Ne búsuljon, szomszéd, majd kinyomatom én; csak írja alá.”

„Hagyjon békét, szomszéduram — csak a napszámókat győzzem, meg a sok árjegyzéket.”

„Kell is arra sok?”

„Nem é? hej, ha szomszéduramnak kellene azt megfizetni, a mit én évenként csak a lábaimra költök.”

„Azt fizesse ki szomszéduram maga, mert maga rugdalta ki a csizmát, midőn a múlt vásárkor egész éjen át hegedültette magát.”

„Akkor az igaz, hogy kitánczoltam magamat, hanem nincsen is ám több olyan cigánybanda, mint az a győri Miska!”

„Lehetetlen!”

„De nem lehetetlen; mert a gerendát verte a fejem, úgy a talpam alá hegedült; adtam is neki vagy negyven pengőt.”

„Sok!”

„De nem sok, ha az én nótámat elhúzza.”

„Valami tót nóta lehet az?”

„Micsoda?... tót n ó t a ? hát van külömb m a g y a r ember nálamnál?”

„Van bizony, — ha nem hiszi, megmutatom.”

„Szeretném látni.”

„Itt van Gruber György, ki a nemzeti színháznak 4000 ftot adott, a színházi nyugdíjintézetnek pedig 2700-at, — azomban ha szomszéduram ki akar tenni rajta, itt az aláírási ív a nyugdíjintézetre.”

„Csak az kellene, hogy az én pénzemen nyugodja ki magát valami bukfenczhányó!”

„De a nemzeti színház! — ismétlem — nemzeti.”

„Mit bánom én?”

„Dehogy nem bánja, hisz a múlt héten minden második szava az volt, hogy: b ú s u l o k.”

„B ú s u l o k én most is!”

„De mikor a cigányoknak negyven pengőt adott?”

„Az akkor volt.”

„Hát tegnap, mikor kártyázott?”

„Ha elunja magát az ember, valamit csak kell tennie!”

„Igen, de azért nem szükség Buksi komát kártyán megkopozni; mert —”

„No, ugyan mért?” kérdi a szomszéd.

„Pusztán azon okból; mert Buksi koma is magyar ember, nekünk pedig nincsen elkártyáznivaló pénzünk.”

„Szomszéduram csak nem feled el semmit.”

„Nem is akarnám; sőt napról napra többet akarok tanulni; s ime szomszéduram nekem egy valóságos tanulmány példány volt.”

„Ej, ej! szomszéduram, hát mit tanult rólam?”

„Mit tanultam? — kérdi — tehát azt tudom, hogy szomszéduram —

1-ör korhely; mert egész éjszakán hegedülteti magát.

2-or szinte korhely; mert addig kártyázik, hogy Buksi komájától száz forintot nyer el.

3-or szívtelen ember; mert sem a koldusnak nem ad? sem a nemzet árváinak.

4-er rosz magyar ...

„Azt ne mondja szomszéduram!... kiált közbe.

„De mondom; mert, hogy el akarja magával hitetni, hogy búsul, s a mellett addig hegedültet, hogy a mestergerendáig ugrál, — szomszéduram még mindig azon utolsók közt van, kik csak a s í t n a k a hazáért, de egy batkát sem áldoznak annak böcsületére; pedig úgy é, csizmára mennyit költ, lelkére pedig semmit!”

„Mit tud bele?”

„Hogy ne tudnám! — azért a mit tudok, kiírom az újságba, hogy szomszéduram kárty...”

„Ne mondja, ne mondja! kiabál a szomszéd és számat akarja befőni; de én mind a mellett is kiabáltam, hogy négy száz pengőt ad az agar ...

„Megint befogja számat.”

„Jó, tehát nem szólok.”

„Hát mit csinál szomszéduram?” kérdi.

„B ú s u lok! hogy ilyen emberünk is van, mint szomszéduram, ki éjszakán át korhelykedik, s gyönyörű életét azzal akarja takarni, hogy b ú s u l !⁴

„Megálljon csak szomszéduram!”

III.

Három a táncz!

Szomszéduramat kapjuk megint elő, hogy legyen fogalmunk, mikint mulatják magukat falun olyan urak, mint az én szomszédom.

Szól a zene, szomszéduram orvosságot veit be, melynek az a csodálatos hatása van, hogy szomszéduramal épen a falhoz vágja.

Talán elvétették az üveget?

Meglehet, mert az orvosságos üvegen egy czédulácska van, rajt pedig ilyen fölirat: minden két órában egy kávéskanállal!

„Ugyan, mi baja van az én szomszéduramnak? kérdem az orvost.”

„Hypochondria!” válaszol az orvos.

„S miből tudja ön ezt?”

„Miből? — ismétli az orvos — hát nem hallja ön, hogy minden harmadik szava az, hogy: b u s u l o k.”

„S ön ezért orvosságot rendelt neki?”

„Minden két órában egy kávéskanállal.”

„Orvos úr elvétette, tán levelesmerőkanalat gondolt?”

„Hogyan?”

„Csakugy, hogy szomszédurunk savanyúvizes üvegből iszik, s ha jól jegyzem meg, minden negyedóránban, mintegy körülbelől két levesmerőkalányit iszik egy fölhajtásra.”

„Itt tévedés van! mondja az orvos fölugorva a „pagát ultimótól.”

„Ne keljen föl, orvos úr, tisztába leszünk mindjárt, — csak azt mondja meg, hogy mi hatása lehet ezen orvos-szernek?”

„Némi derültség.”

„Na, az meg van, csak hogy a járóorganumokat úgy látom, igen megzavarja az orvosság.”⁴

„Nem hinném!” mondja az orvos.

„Szemei csillognak.”

„Hisz az izgatottság volna!” bámul az orvos.

„Azon kívül iszonyúan kurjongat, minden szónak felét mondja ki, orvos úr,.... nem fél, hogy szomszédurunkat megüti a guta?”

„De engem üt meg, barátom.”

„Ne féljen, orvos úr, — én jót állok, hogy semmi baj sem lesz.”

„Menjünk a zenészekhez” biztat az orvos karon fogván, és a vendégeken keresztül a cigányokhoz értünk.

Sajátszerű látvány, szomszédurunk erősen érzi az orvosság hatását, szokatlan nagyokat kiált, és egy szóval sem mondja, hogy búsul, hanem még a cigányokat is biztatja, hogy:

„Jó kedved legyen, — a ki—”

Csak hogy azt már ne mondjuk meg, hogy ki és mi volt az az a ki? mert ez gyengédtelenség volna, hogy elföcsögjük mindazt, mit a mi kedves szomszédurunk paroxizmusában tesz.

„Egy lábra állj!” mondja a szomszéd a cigányoknak.

„Hát aztán?” kérdi a cigány.

„Aztán úgy hegedülsz, gazember!” parancsolja a szomszéd — öklét emelvén a cigány felé.

„Az istenért!” kiálték az orvosnak — ez nem valami örülési roham?”

„A világért sem!”

„De ezek a boldogtalan cigányok?”

„Hozzá szoktak ezen tréfához” viszonzá az orvos.

„Hogy egy lábon hegedüljenek?”

„Épen egy lábon.”

„Hisz ilyet csak örült ember kívánhat” mondtam én.

„Pedig ez nem örült.”

„Orvos úr! — szólítám föl — gondolja meg, ha tán orvossága erős lett volna, — ez ember boldogtalan!”

„Boldogtalan az igaz, legalább én magamat boldogtalannak találnám ilyen nyavalyával.”

„Tehát az ön orvossága”

„Nem használ az itt semmit,” mondja az orvos nevetve.

„Szegény szomszéd — sopánkodám — ilyen hypochondria!”

„Úgy! — mondja — az orvos — hát ön még most is azt hiszi, hogy a minő bolondot tesz a szomszéd, — az* azért teszi, mert hypochondrikus?”

„Tehát nem az?”

„De nem ám!”

„Hát, mi volna?”

„Ré szeg!”

Sajnálom, hogy ki kelle mondanom a szót, — hasonló dolognak szemtanúja valék nem egyszer, — hanem

számtalanszor; mert nálunk ilyen hazafiak is vannak.

Nem hiszik önök?

„Ist!”

Nem! nem!nem esküszöm meg, úgy is elhiszik önök.

IV.

Folytassuk a munkát, és nézzük tovább azokat a falusi multságokat, melyekben szomszéduram hypochondriából gyógyítja magát.

Goromba tréfák az igaz, de ha az ember búsul, úgy tesz, mint a debreczeni czivis, az ovosságból nem egy adagot vesz be egyszerre, hanem kettőt.

Ritka vidék, melynek ne volna egy bevallott bolondja, — az ilyen ember mindent megtesz, mindent eltúr: télen jegév eszik, nyáron forró levet iszik, gyertyát nyel, üvegpocharat rág össze, — kihozza a szárcsát a vízből, megtesz minden szolgálatot, mint a vízsla; ha rákerül, a sűrűben ugat, mint a kopó; sem éjele, sem nappala; sír, nevet, káromkodik, bukfenczet hány, mint a hogy azt szomszéduram parancsolja, vagy más, ki röhögni akar, és irgalomból megengedi, hogy az ilyen nyomorult ember az asztal végén egy tányér mellé üljön, hol rendesen leöntik valami becsinálttal, mert már az inas is rákap, és mentségül azt hazudja, hogy a kedvencz agár lába közé futott.

Ilyen ember volt Csomó János, — igazabban Jankó bácsi, kivel néhány héttel előbb találkoztam.

„Jankó bácsi? kiálték rá a vásárálláson.

„Nem hallom! mondja amaz fülére tartván kezét.

„Jó napot kívánok.

„Tessék! mondja ismét, közelebb tartván ezerszer meg-rángatott fülét.

„Talán megsiketült kérdem?

„Most jöttem!” mondja el, el akarván találni a dolgot.

„Az esze ment el! — kiáltám a fülébe — hát nem hall?”

„De nem ám,” mondja boszusan; — és úgy helyezkedék, hogy közelebb essék hozzám.

„Mi lelte Jankó bácsit?”

„Belém oltottak,” felele ő.

„Bizony nagy bolond maga, — hát vénségére jutott eszibe . hogy magába oltasson?”

„Szha magam tettem volna a bolondot.”

„Hát mikép történt?”

„Lefogtak! mondja, még fejével is bólogatván.”

„Aztán a karjába oltottak?”

„Dehogy oda, — sopánkodék a jámbor, —ha csak a karomba oltottak volna, de az isten verje meg őket, — fülembé oltottak...”

„Himlőt?”

„Azt ám!... v a l ó s á g o s b á r á n y h i m l ő t .”

„És most?”

„Hát nem hallja, hogy nem hallok.”

„Ki tette ezt? — ki volt az az örült.”

„Ki lett volna egyéb, mondja — az a drágalátos szomszédúr, büntesse meg az isten.”

Úgy e milyen szelíd ember az én szomszéduram, ha rájő a hypochondria? milyen sajtászerű rohamai vannak, ha bú s u l? himlőt olt, — neki mindegy, akárhová! — és ha véletlenül Jankó bácsi kerül útjába, lefogatja és füléb e olt.

Haza rohanok, hogy a hol találom, leszidjam, s ime az udvaron lelem.

„Talán megint bú s u l?” kérdi valaki.

Majd meglátjuk mindjárt, hogy mit csinál?

„Nincs valami eladnivaló?” kérdi egy házaló zsidó.

„Semmi sincs, Mózes!” mondja a szomszéd, vendégeivel az udvarra állva, tűnődvén azon, hogy mikint röhögtesse meg vendégeit, kik egytől egyig szakasztott másai drága szomszédurunknak, és csak azt lesik, hogy a házi gazda, mikép bolondítja el valamelyiket; mind-egy, akármelyik?”

Íme, a szerencse hoz egy boldogtalant, —majd kikapnak ezen.

A zsidó körülnéz, nem látna e valamit, a mien mégis megalkhatnék az úrral.

„Amott, a kheritésen függ egy nyers bőr.”

„Az sem eladó” mondja a szomszéd.

„Megadom az árát jól!”

„Nincs annyi pénzed, hogy annak az árát kifizesd.”

„De majd megeszi a penész?” mondja Mózes.

„Hadd egye, az enyimet eszi.”

„Mondja meg a tehens úr, hogy mi az utolsó ára?”

„Nincs annak ára Mózsi, hanem mivel erőnek erejével el akarod vinni, — hát tudod, mit?”

„Nem thudom.”

„Persze, hogy nem tudod, hanem vigyázz rám! mondja a szomszéd — én azt a nyers bőrt kiterítetem, ha aztán ráfekszel és betakaródzol, hogy egy porczikád sem lát-szik ki: akkor elviheled.”

„Igazán?” kérdi Mózes.

„No, ha mondom, hát elhiheted.”

„Úgy, úgy! zsidó, — bízta a többi, gyanítván a dolgot, — csak takaródzál bele, mi jót állunk, hogy tiéd a bőr.”

A boldogtalan nem sokat gondolkodott, a kiterített bőrben végig feküdt, s néhány perez alatt úgy eltemeté magát a nyers bőrben, hogy semmije sem látszik.

De ekkor jött a hadd el hadd; mert három béres befogta a boldogtalan, és gypajúzsákvarrótúvel gyorsan bevárták a zsidót.

Mondják meg önök, melyik szelídebb dolog? ez e, vagy a másik, midőn Jankó bácsinak fülébe oltottak?

Íme! azon ország, melyről azt mondák, hogy csak egy magyarország van (extra hungariam non est vita.)

Itt voltak valaha a g y á s z v i t é z e k .

Itt teremnek meg a b ú s u l ó hazafiak, kik hazafiúi hypochondriából

1-ör savanyú vizes üvegből isznak orvosságot, mégpedig levesmerőkanállal.

2-or nem olvasnak könyvet, hanem Jankó bácsinak fülébe bárányhimlőt oltanak.

3-or egy nyomorult házalót nyers bőrbe varrni.

De édes barátim, — nem hiszek én olyan embernek, ki másnak bűntöt prédikál, de maga sunkát eszik; és még kevésbé tartom hazafinak azon hájfejűeket, kik

minden harmadik szóban „búsul”nak, és meggyalázzák tetteikkel azt a nemzetet, melynek nevével vásárokon és búcsúhelyen dicsekedni szoktak.

Hanem fogunk még darazsat, ne féljenek önök.

V.

Hivatalos vagyok egy jó módú magyar emberhez; nem tehetem, hogy elmaradjak, kocsira ülök, menjünk.

Egy vidéki barátommal utazom, Pestről jó, — úti terheinek felét könyvek teszik; mert egyik azon kevés közül, kik minden aláírási ivén ott vannak; jó, rósz! az mindegy, m a g y a r k ö n y v ! azt gondolja, megveszem — ha egyik gyengébb, jobb lesz a másik; és ha kelen-dősege lesz a könyvnek, mindig tehetségesebb emberek következnek.

„Szép könyvtárad lehet, barátom?”

„Mi az, barátom” — egy pár száz az egész!”

„Mennyit szoktál évenként összevenni?”

„Épen száz pengő ft. árát; ennyivel megveszek minden szépirodalmi és tudományos könyvet, — minek tudnillik hasznát vehetem; de még ebből két hírlap is kikerül.”

„Mi óta teszed?”

„Tizenöt év óta barátom,.”

„Mégis jókora lehet az a könyvtár?”

„Lehetne, barátom — ismétli amaz — l e h e t n e !”

„L e h e t n e ? mondom én, hát nincs meg?”

„Épen az a legnagyobb fájdalom.”

„Eléggett, úgy e? barátom! — kérdem sajnálkozva.”

„Inkább égett volna el, úgy nem volna annyi boszúságom, míg így egyik kötetből az első, másikból a másik hiányzik, — barátom! — panaszkodik ő — higgyél nekem, hogy ilyenkor részint a méreg fut el, vagy elkeseredem.”

„De hát hova lesznek könyveid?”

„Ellopják, édes barátom!”

„Magyarországon könyvet lopnak? Ezt még nem halltam!”

„Pedig elhiheted barátom, — s ez annál boszontóbb, — hogy venni még csak a tizezeredik sem akar, — hanem a hol hozzáfér, ellopja.”

Barátomhoz értünk, s egy kurta óranegyedre meglátogatám őt is.

Megnézem a könyvtárát, s íme egy halmaz csonka-példányt látok szóról szóra, mint barátom monda.

„Ezek ismét, — mutat barátom számos könyvet — olyan példányok, melyek ugyan valami módon haza-kerültek.”

„Mi módon?”

„Haza loptam őket; mert megismerem jegyemről, hogy az enyhnek.”

„Igen, de akkor inkább fülön fogtam volna az illetőt, és számon kértem volna tőle e gyönyörűséges módját a könyvszerzésnek.”

„Kedves barátom! viszonzá amaz — de ki áll nékem jót azért, hogy ez az, ki tőlem lopta el?”

„Hisz elég bizonyosság, hogy nála van?”

„Némileg ugyan bizonyosság, de nem bizonyos, hogy tőlem lopta el?”

„Hisz azt mondad, hogy jegyedről ösmered meg?”

„Az igaz, barátom! — hanem ez a lopás már annyira el van terjedve, hogy két hét alatt a tizedik lopja el; — s ha most kézről kézre akarok menni, úgy az egész vidéket bíró elé idéztethetem: pedig inkább megveszem a könyvet újra, mint gyűlölködjem velük!”

„Szép multság! — vigasztalám barátomat — ha így vagyunk, — hanem hát ezek a mustrakönyvek a sarokban?”

„Ezek ismét olyanok, melyek olvasás végett kinn voltak, — még pedig újdonságban, és mire haza kerültek, — így néznek ki, — mutatja barátom — íme, ez szalonnafolt; — emez itt kaporszag, bizonyosan a káposztába ejtették, míg amaz reggelijét a hátáról ette meg. Ezek ismét — mutata más példányokat — a megféleztettek, és most küldöm a könyvkötőhöz, hogy segítsen rajtuk.”

„Szép dolgok ezek, édes barátom, olyan emberre, ki könyveket szók venni.”

„Ezek mindennapi dolgok, hanem van még egy, mi végtelenül boszant!”

„Ugyan mi lehet az?”

„Itt vannak díszpéldányaim”

„Csinosak, — igen csinosak.”

„De íme belől, mutatja amaz — majd minden lap meg van körmölve.”

„Csakugyan úgy van! — hanem mi ez?”

„Egyszerű dolog, — a mi embereink ritkán olvasnak

valamit, s ha olvasás közben hozzájok szól valaki, — nem bírnak visszaemlékezni, — hogy körülbelül hol? mely részen olvastak? — tehát bekörmölik az utolsó szót, mint íme meglátszik.”

„De minő sűrűn van ez a körmölés?”

„A mint a szolgáló ki s be járt; egyszer a kamara kulcsát kérte, — néhány sornak olvasása után a pinczébe akart menni, detto új körmölés; — valami házaló jeltenti magát! — újabb körmölés; és így megyén a könyvön végig!”

„Barátom! engem megütne a guta!”

„Velem az nem történt meg, hanem negyedévig lelt az epehideg, egyéb bajom nem volt.”

„De ha ez mindig így tart?”

„Most már nem fog így tartani; mert könyvtáramat hatalmas zár alatt tartom; — továbbá nem adok olvasni senkinek; kivéven olyan szegény embert, ki legjobb szándók mellett sem vehet könyvet, mert nincs pénze.”

„Ez legjobb biztosítás.”

„Mindenesetre, — és íróinknak ajánlanék egy jó tanácsot.”

„Mi lenne az?”

„Munkáikra nyomassák ki olvasható bötükkel.”

Kéretik minden böcsületes könyvvevő, hogy ne adja olvasni olyan embernek, kinek magának is elég tehetősége volna, hogy könyvet vegyen.

„Ez volna a legjobb.”

„Én helyeslem!”

„Ekkint lassan hozzá szoknának a könyvvételhez, és más szegény ember könyveit nem lopnák el.”

Furcsa, hogy az ilyen lopót nem lehet úgy megbélyegezni, mint az, ki a padláson rabol.

VI.

„Orvost! orvost! az isten szerelméért, orvost!”

„Homeopatát?”

„Orvost, orvost!”

„Alleopatát?”

„Orvost, mondom, orvost! most mindjárt kimegyen belőle a lélek.”

„Annyira beteg?”

„Alig vergődik már, . . . csak a szemeit meregeti még.”

„Mitől lett ily rosszul? mondja meg ön?”

„Jaj! uram, keserves kin azt elmondani, — hát még végig nézni.”

„Meghiszem, hanem mondja ön, hogy meghült? vagy megterhelte a gyomrát?”

„De meg ám! hogy is ne? mikor egy egész grammatical evett meg!”

„Mi a manó, hát nem elég, hogy Debreczenben coriandrum helyett kalendáriumot esznek a betegek, Pesten meg grammaticával élnek?”

„Nincs különben!” mondja a tudóstársaság egyik szolgálója.

„Hát miféle grammatical evett meg.”

„Tekintetes uram, a finngrammaticát, — a mint Hunfalvi tudós hazánkfia megírta, meg sem várta, hogy

a porzót rádöntse, — vagy inkább döntötte volna Hunfalvi úr a tintát az egész grammaticára, legalább nem ette volna meg, és nem volna most halálos ágyán. Uram s én istenem, hogyan hozzuk életre. Szaladjunk orvosért.”

„Jó lesz doctor S c h e d e l.”

„Jaj, tekintetes úr, csak azt ne, hisz az etette meg vele.”

„Nohát máshoz megyek, csak azt mondja meg József, hogy mikép származott ez a nyavalya? hogy az orvosnak el tudjam mondani.”

„Ó, tekintetes úr, egy pár esztendő óta fölfordult az a Trattner-Károlyi ház, mely hajdan fészke volt a tudományoknak, aztán rám is csak ragadt valami.”

„Tudomány?”

„Nem tudomány, édes tekintetes úr, — hisz a mi kevés ott megfordul, ott benn is kell a tudóstársaságban, hanem egy két forint.”

„Ugyan honnét?”

„Jaj tekintetes uram, volt az az idő, mikor törték marták magukat az emberek, hogy tudóstársasági tagokká lehessenek, aztán ilyenkor már az ajtónál elkezdték a süvegelést, ha aztán beljebb eresztetem őket, tudniillik oda, hol már csak hason lehet mászni, — ha jó eredménnyel jöttek ki, nekem is csúszattak valamit a markomba, — s így azon gondolatra jöttem, hogy befolyásom megösmertetik; mert, tekintetes úr, a makk hetes is üt, mikor a d u t t.”

„Hát adutt is volt már?”

„Voltam bizony, hanem mióta ezek az urak úgy össze-

zavarodtak, hogy már beszélni sem tudnak, hanem tisztelendő Czuczor úr tanítja őket, kivált azt a Hunfalvit, — j e r u m! de tanítja, — juj! ha engem úgy tanítana valaki. — Mondom, azóta vége mindennek, én nem tudom mi az oka, hogy most senki sem ólálkodik az ajtón? kiment-e a módiból, vagy mi?”

„Biz az kiment, mint a táblabíróság.”

„Az is kiment?”

„Annyira, hogy az is eltagadja, a ki volt.”

„Itt van ni! most senkinek sem kell, — már látom, hogy még engem is berendelnek az ülésbe; tekintetes uram, mi lesz belőlem?”

„Tudóstársasági tag.”

„Nem eszem finngrammaticát, tekintetes uram, — íme egy már úgy is halódik, — s most jut eszembe, hogy el sem mondtam, miként lett a baj.”

„Hát miként?”

„Miként? hát megmondom, mióta táblabíróság nincs, meg a tudóstársaság után sem vágyódik senki, az a szegény Toldi úr nem tehet mindent maga; — hisz szegény dolgozott ő eleget, kiírta az utolsó gondolatot is a fejéből, csakhogy legyen kézirat; de, uram, ki győzne annyit, — és egy szerencsétlen pillanatban beadja a finngrammaticát az új m a g y a r m ú z e u m n a k , — most nézze meg a tekintetes úr, — haldoklik.”

„Szegény új m a g y a r m ú z e u m ! ”

„De szegény ám, — most ki gyógyítja meg?”

„Én nem tudom.”

„Hogy is tudná a tekintetes úr, mikor beszélni sem lehet azzal a szegény múzeummal?”

„Mért nem?”

„Hát ki érti, uram azt a nyelvet? finngrammatica az egész; beszél, höbög, nyekeg; de én értem; mert finn nyelven beszél; aztán ha a kezéről beszél, mi akkor a lábát húzzuk; tökéletesen úgy járunk vele, mint mikor a francia katona sárgadinnye helyett „Sarkadiné”-! kiabált.”

„Így hát nem is gyógyul föl.”

„Bajosan hiszem.”

„Tehát megyek haza.”

„Én meg Emich úrhoz megyek; megvizsem neki a hirt.”

„Nagy pártolója a magyar irodalomnak az az Emich.⁶

„Bizony az, — azt mondhatom.”

„Veszi a munkákat, hallom.”

„Azt nem teszi, tekintetes úr, — hanem eladja, látom.”

Szegény új magyar múzeum, — téged is eladna Emich, csak venne meg valaki, — de az ördög sem veszi!

VII.

„Nem röstelnének hölgyeim és uraim egy kis kéjutaszt tenni velem?”

„Ilyen melegben, mit gondol Ön? — kapom válaszul — hisz elolvad az ember!”

„De ha megígérem, hogy épen olyan helyre viszem, hol az emberek júliusban is kályha mellett ülnek/

„Oda már szívesebben megyünk, — tehát vezessen bennünket.”

„Hipp, hopp! ott legyek, a hol akarok.”

„„Jaj, — miféle medveország ez?”

„Finniában vagyunk, — s mi nevezetesebb, a finn tudóstársaság teremében.”

„Íme! látja ön, mily ösmerős arczok, majdnem mindenikének tudnék egy hasonmását nevezni Magyarorszában!” jegyzi meg egyik társunk.

„Igen természetes! hisz a mi tudósaink bebizonyíták már, hogy atyafiak vagyunk, s ha már a medvékhez nem akarunk leereszkedni, inkább fogadjuk el az atyafiságot az emberekkel.”

„„De ilyen hasonlatosság!!!”

„Mondám, hogy igen természetes, valamint az sem lenne csudálatraméltó, ha véletlenül e tudós gyülekezetben olyan dolgokat hallanánk, melyek magyarhonban is megtörténhettek; hogyisne, mikor Hunfalvi szerint atyafiak vagyunk \^e”

„Ugyan kérem, — ki az a magas, izmos, erős ember?”

„Az már számos év óta a finn tudóstársaság pénzlárnoka.”

„S a neve?”

„Meczy!”

„Ez nem igen magyaros!”

„Igen, nekünk, kik avatlanok vagyunk a iinngrammaticában; hanem Hunfalvi úr csak egy szótagot tíizne a név elé, — például: H el, — és összefogva lenne belőle: Helmeczy,”

„Így már érthetné az ember.”

„Igen, a magyar ember, hanem maradjunk csak Finniá-

ban, és várjuk meg, mikor Meczy úrra kerül a sor. Íme a szakosztályi elnök jó, s a mintlátjuk, orrát összehúzza, valami nem tetszik neki.”

„Én is úgy látom; és szólni akar, halljuk!”

„Uraim! (ezt már a szakosztályi elnök mondja.) Én idegen szagot érzek.”

„Jaj! — talán minket ért?”

„A világért sem, — Finniában sem látnak a tudósok tovább az orruknál, — azért legyünk nyugodtan/

„Egy szót sem tehát, míg az ülésnek vége nem lesz.”

„Idegen szagot érzek!” mondja ismét a szakosztályelnök.

„Jól érzed! mondja a titoknok, — jól érzed tudós férfíú, — ebből ismerünk rád, hogy figyelmedet mi sem kerülheti ki; mert valamint a jó vizsla még az étlapon is megállja a nyulat, úgy érzi meg a te szaglásod az idegen tárgyat. Fogadd megösmerésünket; mert igaz, hogy én is mindenbe beleütöm az orromat; de még csak ezután remélem, hogy kapok a nemzettől olyan orrot, melyről elmondhatjuk, hogy ez a z t á n orr; addig is türelem, tisztelt férfíú, és általam tudd meg, hogy az idegen szag nem egyéb, mint három juhász bunda Magyarországról, melyet egy tudós finn hazánkfia nekünk beküldeni szíveskedett.”

Itt következett aztán az a tudós fejtegetés, hogy Magyarorszáiban a birka a gyapjút kívül viseli-e vagy belől? s midőn ezzel készen voltak, egy másik tudós azt fejtegeté, hogy valljon Magyarorszáiban a

birkán terem-e a gyapjú, vagy a gyapjún terem a birka?

Ennek is vége levén, a tudós urak közül egy fölkel.

„Uraim!”

„Halljuk.”

„Még mindenkinek lelkében zajg az öröm, hogy tudós utazó barátunk ily nevezetes ritkasággal lepett meg bennünket; — de nem fogom tán zavarni az örömet, ha egyszermind figyelmeztetem önöket, hogy nem elég e kincseket bírunk; szükség azt megörzenünk, főleg pedig óvni a molyoktól, melyek a tudományoknak esküdt ellenségei.”

„Éljen! éljen! éljen!”

„Kérem tehát a tisztelt szakosztályi elnök urat, hogy egy küldöttséget nevezni méltóztassék, hogy annak fölügyelete alatt poroltassanak ki a bundák.”

A küldöttség kineveztetik, s az ülés e fontos tárgyalás után szét oszlik.

„Hát Meczy úr nem fog szerepelni?”

„Dehogyan, neki van legtöbb szerepe, látja ön, hogy a tudósok mennyire megrohanják?”

„Hát te tatárszemű kópé, — mondja neki az egyik, van-e pénz a cassában?”

„Nincs!” mondja.

„Nincs-e?” lármázik az előbbi.

„Itt a pénztárkulcs, — nézz a ládába ha tetszik?”

„Hát te goromba paraszt, minek a pénztárnok, ha pénz nincsen?”

„A magadét tudom fölszedted, te fösvény ördög, —

hanem nekünk nem maradt úgy-e? talán azt gondolod, hogy itt ingyért hallgatjuk a titoknok nyöszörgéseit? vagy jóllakunk azzal a három bundával, mit akármelyik szücsnél olcsóbban megkaptunk volna.”

Ilyen kifakadásokat kellett a pénztárnoknak hallani, s a mint végre az ajtóhoz menekült, minden tudós egyszer hátbaütötte, mintegy emlékül, hogy jövő gyűlésre legyen pénz.

A következő gyűlésnek tárgya volt a választmány jelentése, hogy a bundák csakugyan kiporoltattak, — s midőn a porlás körülményeit előadták volna, már tizenkettőt harangoztak, — minthogy pedig a tudós mindcnyjtt éhes; itt is eloszlottak, s minthogy Meczy úr előre megsúgta, hogy van a pénz, — nagy örömmel szétment: a gyűlés, Meczy urat pedig minden tudós szépen megczírogatta a múltkori ütlegekért.

Ó Finnia, van már három juhász bundád, ne fél, nem f a g y s z meg!

VIII.

Nekünk nincsen ka l o d á n k , hanem van da r á z s - f é s z k ü n k , — legyen isten irgalmas annak, kit beleültetünk.

Hallották már önök azt a cigányaeestheticát, midőn a cigány tekintetes Ö r d ö g urat nem merte saját nevén nevezni, hanem F e k e t e urnák monda.

Azt is hallották önök, hogy a debreczeni czivis annyira

böcsüli előljáróit, hogy rendesen megemelinti süvegét, ha valaki kimondja ezt a szót: S e n a t o r .

Gessler uram hajdanában kalapot tűzetett egy póznára, hogy az emberek azt süvegeljék.

Ezt már mind hallották önök, hanem mondunk egy h a l l a t l a n dolgot.

„Készüljön ön, mondja egy tudóstársasági tag újdonsült íródiákjának, — levelet fog ön írni.”

„A tudós társaság által elfogadott nyelvtani szabályok szerint?”

„Igen, az a k a d é m i a szabályai szerint!”

„Kérem, — jegyzé meg az íródiák — az a k a d é m i á - val a tudóstársaságot értsem?”

„Nem! — volt a pattogó válasz — a tudóstársaság az a k a d é m i a . ”

„Nem bánom! — felel az íródiák, kinek gonosz fejében az a furfangos gondolat támadt, hogyha a tisztelt társulat annyi új szót faragott, legalább magának is faragott volna egyet.

Ezután elhelyezkedék az íródiák, és azt írta, mit a főnök úr tolla alá mondott.

Tisztelt barátom!

Megkaptam a legközelebb tekintetes akadémia —

„Mit csinál ön?” kérdi a főnök nagy mérgesen nézve a megkezdett sort.”

„Parancsolni méltóztatik?” viszont kérdi az íródiák.

„Hát a tekintetes akadémiát ön kis betűvel írja.”

„Előbb méltóztatott helyben hagyni, hogy a tudóstársaság...”

„Az a k a d é m i a , , . . ” riad közbe amaz.

„...Az a k a d é m i a i nyelvten szerint írok, az az: ott a tulajdonneveken, és a mondat kezdő betűjén kívül mindent kis betűvel.”

„Am i c e! — okoskodik aztán a tudós úr, — az akadémia gramatikája extraneus homunculusoknak van determinálva, azért, domine fráter, úgy írja, a hogy én parancsolom, — az az: a tekintetes akadémiát szó közepén nagy T és nagy A-val; kezdje újra.”

Ekkor az írnok áthatva a nagy tisztelettől, melylyel főnöke az akadémia iránt viseltetik, elővette a legnagyobb betűt, s így írt:

Tisztelt barátom!

Megkaptam legközelebb a **T** ekintetes.....

„Megbolondult ön? ... kérdi újra a tudós úr, minek az istentelen nagy betű?”

„Hisz, uram ez épen tiszteletből történik — és hogy egyensúlyba hozzam a dolgot, — önnek nevét oly apró bötűvel írom, mint a mák, sőt a kezdő bötűt is kicsiny-nyel írom!”

„Hallja ön, — azt hiszem bolondnak néz engem? azért elcsapom.”

„Alásszolgája! — válaszol az az írónak — hanem annyit mégis mondok, hogy ha azt akarják, hogy a tudós-társaság nyelvtanának hitele legyen, önök legyenek az elsők, kik hisznek neki, — és a tekintetes akadémia tekintetét ne a nagy T-ében keressék.

BURNÓTSZELENCZE,

melyben sokkal kevesebb leszen a burnót, mint előre gondola valaki, — azonban tessék megvizgatalódni, hisz olyan csuda is történt már, hogy a sanda mészárosné nem oda ütött, a hova nézett.

Ezen kurta bevezetés után kezdjük a burnótszelelczéhez, de minthogy a filozófusok mindent azon kezdenek, hogy: mi az? tegyünk mi is egy kérdést, még pedig a következőt:

Mi az orr?

Lehetetlen egyenesen felelnünk, mert Bodóné asszonyág is másról beszélt, mikor a szalonna árát kérték, hanem annyit mondhatunk, hogy nem azt az orrot értjük, mit Heckenast úr a „Protestáns naptár” ügyetlen szétküldéseért kap, hogy mikor az előfizető megkapja, ha egy kis türelemmel bír, és nem rohan az előfizetők közé, hanem valamelyik országos vásárig elvár; hát a megküldésnek árával egyetemben éppen két naptárt vehetett volna; mondom, nem ezt az orrt értjük; azt az orrot sem, melyet mindenhova oda üt valaki, és csak a legjobb szem látja meg, hogy bizonyos titkár urnák az orra; hanem körülbelől olyant, minő Jakab angol

királyé volt, melyre midőn egy légy szállt, irtóztató méreggel kiáltott rá: a n n y i o r s z á g o m v a n , n e m l e t t é l m á s h e l y e t , s é p e n a z o r r o m r a k e l l ü l n ö d ?

Tehát némileg érthetővé tettem a dolgot.,— azért nem is vesződvén azzal, mi lehet egy burnótszelence? szíves olvasóimat mindjárt a valóra vezetem.

Uraim, tán hallották hírét, hogy valaha leghíresebb volt a kassai t o b á k !

„Hohó — uram! — kiált Helmeccy a más világról — nem tobák, hanem b ú r n ó t !”

„Tökéletesen igaz — csakhogy a kassai tobák is addig volt híres, míg b u r n ó t t á nem lett, tehát bocsánat, ha a réginél maradok; mert hisz a Jelenkor is addig jövedelmezett legtöbbit, mikor rongyos szélű, vágatlan papirosra nyomták; a mint civilizálódni kezdett, az az, a finom papirosra a spektábilis olyan politikát irt, melyről maga lapjában elmondá, hogy szolgál az istennek, de csak úgy, hogy az ördög se haragudjék, — valóban akkor épen annyira vitte, hogy még az ö r d ö g n e k sem kellett.”

De hogy a k a s s a i t o b á k r a visszatérjek, azzal történt meg az is, hogy a földes úr bekiáltá konvencziós cigányát, megparancsolván neki:

„Marczi!”

„Tessék, nagyságos uram!”

„Itt van öt garas, aztán hozol nekem k a s s a i t o b á k o t .”

„Meglesz!” mondja a cigány, és ötöd nap múlva csakugyan visszaérkezett.

„Itt a tobák!” Mondja a cigány.

„Hát te gaz kópé — üdvözli a nagyságos úr, — hát hol csavarogtál öt napig?”

„Azs irgalmát annak a Kassának, nagyságos uram, — nem kecskeugrás ám az ide!”

Tudniilik, a cigány a tobákot a szónak legvalódibb értelmében — K a s s á r ó l hozta.

Tehát uraim, hajdanában nagyon rászoktak a kassai tobákra, s ha valakinek épen valami ugyan erős kellett, az elment a boltba, s vett egy krajczáron kassai tobákot.

Nem rég egy társaságban voltam, hol az országnak különféle vidékéről volt egy vendég, és a furcsa véletlennél fogva, valamennyi kassai tobákot kért tőlem, de minthogy hasonló szerrel nem élek, nem is szolgálhattam; azonban segíték a dolgon, mindenekelőtt pedig biztosítám őket, hogy valamennyit sorban m e g p r ű s s z ö g t e t e m !

„Valóban kíváncsiak vagyunk — mondák mindannyian — mikép fogja ön ezt végbe vinni?”

„Igen könnyen — felelém, hanem kegyes engedelmtikkel szabad mindenikkel sorban egy kis beszélgetést kezdenem?”

„Méltóztassék? mondának ők, mire aztán legelőször is egy nagy-körösi atyánkfiát szólítám meg.

„Kegyed N. Körösön lakik?”

„Igen, uram, mért tetszik kérdezni?”

„Egyszerű oka van, — ön legbiztosabban meg tudja

mondani, hány ezer lakos van N. Körösön, és minő a jóllét?”

„Vagyunk mi ott vagy tizenhatszazerezen, uram, és bizony nem igen tudom, hogy ott szegény ember laknék.”

„Ön persze a jobb módúak közé tartozik, mert látom, ezüstsarkantyús csizmája van!”*

„Najsz, van nálamnál gazdagabb is, hanem azért az én házamnál az apró pénz mellett találkozik váltatlan bankó is.”

„És ha merem kérdezni, — mennyit költ el kegyed egy évben csizmára?”

„Biz uram nekem sokba kerül a lábbeli; mert szennyesen vagy rongyosan nem szeretnék jární, hát biz én körülbelöl elköltök esztendőnkint ötven pengőt csupán csak csizmára!”

„Hát könyvet vett é sokat az idén?”

„Nem vettem én, uram, egyetlen egyet sem!”

„Na édes uram, itt könnyű a számvetés, — ön a lábára költ ötven pengő ftot, a lelkére semmit sem, — ebből az a következés, hogy ön többre böcsüli lábát, mint lelkét, igazam van e?”

„Ptrüsz!!!”,

Ezt egy debreczeni úr sütötte el a legalkalmasabb pillanatban, és épen ez okból vele álltam szemközt, s a következő párbeszédbe kaptunk.

»Megmondtam ügyé, hogy megprüsszögetem önöket, hanem menjünk csak sorban, s épen alkalmilag szabadjon valamit kérdezniem.»

„Hallgatom uram!” mondja a czivis.

„Viselik e még Debreczenben a subát?”

„Télen, nyáron, uram, — a suba mindene a debreczeni czivisnek.”

„No azt értem, hogy télen a hideg ellen hordják, de nyáron miért viselik?”

„A meleg ellen!”

„A meleg ellen?” kérdem őt viszont egész csudálkozással.

„Már pedig úgy van, uram, mert a subának megvan az a jó tulajdonsága, hogy semmit sem vesz be, sem hideget, sem meleget, egy szóval semmit a világon.”

„Most már értem, kedves atyámfia, hogy miért nem verekedhetik Debreczenbe az irodalom, mert a suba nem vesz be semmit!”

„Ptrüsz! ptrüsz”, hangzik kétszer is, és úgy látszik, hogy a n. körösi szomszédot járta meg a bűvölet, mire egy harmadik szólamlék meg, és pedig egy kecskeméti polgár.

„Hallja az úr, — mondja ő — bizony ördöge van az urnák, hogy így megtobákoltat.

„Szja! ez már az én mesterségem, hanem, ha jól vélem, ön kecskeméti.”

„Merek vele dicsekedni uram.”

„Jó, ha épen oly nagy kedve van dicsekedni, hát én kikérdezem kegyedet, hogy mi az, a mivel a kecskeméti ember dicsekedni tud?”

„Majd felelek én, csak kérdezze az úr.¹

„Először is azt kérdem, hogy kell e nagyobb sár a világon, mint Kecskeméten van?”

„Na, — mondja ő — az az egy igaz, hogy sár elég nagy van Kecskeméten; azzal nem is dicsekszem!”

„Hát a kollégium nem varjúfészek e, és nem vakoatlan e?”

„Azt sem tagadom, hanem ez még csak kettő, — hanem mondjon mást, ha tud?”

„Hát a kollegiummal átellenben nem rondaság az az égett ház, mely az eklesiáé?”

„Jól van, — hát mindössze is hármat mondott az úr, de többet csakugyan nem tud mondani.”

„Én már mondtam hármat, a mivel nem lehet dicsekedni, hanem mondjon most ön egyet, a mivel dicsekedni tudna.”

„Hát látott az úr valaha annyi kövér disznót, mint Kecskeméten van?”*

„Soha sem láttam, uram, hanem ha egykor a boldogságos úr isten az önök lelkét visszakéri, mint egykor számot kért az evangéliumi embernek sáfárságáról, — és csak azt felelik önök, hogy ettünk, ittunk és disznókat hizlaltunk; mondja meg ön, a mennyország kapuján belől leszen ez az Önök helye, vagykívül? én azt hiszem, kívül!”

„,„Ptrüsz! ptrüsz! ptrüsz!”,,

E hármas prüsszentéssel egy zala-egerszegi atyánkfia riasztott szét bennünket.

„Tehát ön is prüsszöget, pedig még nem is beszélgettünk együtt.”

„Tán nekem is mondani akar valamit.”

„Olyatén szándokom van, mert ha ön a más rovására

püszentett, illő, hogy azt ingyen ne tehesse; ennyit az igazságért.”

„Hát mi volna olyan nálunk, a mi nem igazság?”

„Azonnal megmondom.”

„Alig várom, hogy mit tud kisütni ránk.”

„Hallotta ön valaha hírét Kisfaludy Sándornak?”

„Ez már mégis sok! — mondja ő — uram könyv nélkül tudom minden munkáját, kivan az úr többet? hacsak azt nem akarja, hogy visszájáról is megtanuljam?”

„Azt nem, — hanem mit gondol kegyed, vannak érdemei Kisfaludy Sándornak?”

„Uram, egy zalamegyei ember sem vonta kétségbe.”

„De nem is vallotta be egy is!”

„Ezt nem értem!”

„Pedig könnyű megérteni, ha mondom, hogy a sümegi temetőben még a sírásó sem tudja most már megmutatni, hogy Kisfaludy Sándor hol fekszik? — nincsen sirja fölött egy akkora kő, mekkora a legkisebb hold föld végében van, hogy a szomszéd odább ne barázdáljon; pedig Zalának hegyeit énekelte meg ő, és művelt Zala rendéinek ajálta; tehát nincs itt egy jó alkalom prüszszenteni?”

„,,Ptrüsz, ptrüsz!”

Ezt egy kaposvári atyánkfia teszi, — ki nevét nem akarja tudatni a világgal, hanem névtelen levelet ír előfizetési ívünkre, hol egy pipázó magyar ember van le rajzolva, a mi névtelen úrnak nem tetszik; mert ő azt mondja, hogy a magyar emberből gúnyt üzni nem illik.

Ej, ej! én azt hiszem, annak az orvosnak volna legjobb dolga, ki érvágó, köppöly, piócza, és mindenféle kések, fűrészek és lapdacsok helyett nevetéssel gyógyítana, de úgy látszik, kaposi névtelen levelezőnk feje lágya már benőtt, és olyan ártatlan szer, mint egy kis üdvösséges humoristica, nem használ, tehát alkalmazzunk erősebb szerszámot.

No, de ne ijedjen meg ön, — nem akarunk fokost használni, hanem a nevét fölkatatjuk önnek, ha a legnagyobb rengetekbe akarna is bújni; és hogy mi azt mi képen tesszük, könnyen megfogható.

Ön előfizetési ívünket küldé vissza, mi saját lapunkon kívül csak a Pesti Napló és a Gazdasági lapok mellett küldetett el, tehát meg van ön már csípve. Saját előfizetőink mindenekelőtt személyes barátaink, tehát tovább kell mennünk, és minthogy a kaposi előfizetők neveit a mondott két lapra már tudjuk, kaposi barátink egyike a névsorozat után kevés munkával fölfödözheti az ön eredeti kézírása után az ön kilétét is: ez világos; hanem addig is penitentiátartásul egy adoma, mely felelet legyen arra, hogy saját renyhességünket mért bántjuk.

N. Herczeg, követ volt egy külföldi udvarnál, hol épen alkalmilag egy fontos politikai ügyet kellett elintéznie; még pedig a legnagyobb ügyességgel, mert sok ellensége volt ott hazája politikájának.

A herczeg igen ügyesen vitte a dolgot, s már biztosan számolt ügyének győzelméhez, midőn valamely diplomatikai lakoma alkalmával hazájából, az ottani ellenzéknek vezére, és egyszersmint saját személyének is legnagyobb ellensége épen jelen van.

A herczeg megrémült; mert egy ily ügyes ellenség mindent legkönnyebben elronthat; de mily nagy lön csudálkozása, midőn a vélt ellenség az ügyet veszélybe nem dönti, sőt a leghevesebben védi.

Nem állhatá meg a herczeg, hogy ellenségét meg ne kérdezze.

„Uram, — mondja neki — csodálkozom, hogy ellenzékünk feje külföldön politikánkat védi.”

„Soha se csudálkozzék azon a herczeg, — viszonzá amaz — sőt jegyezze meg magának, hogy a szentes ruhát otthon kell megmosni!”

Azért édes kaposvári névtelen levelezőnk vigasztalódjék meg, ha azt mondjuk, hogy önt az édes papája akkor legjobban szerette, mikor legjobban megpálcázta.

És utoljára kérdem öntől, jutott e ennek eszébe a tisztelendő úr prédikációjából azt a részt magára venni, a mit a naplopóknak szánt?

Úgy e, hogy mégis bolondot firkált ön?

Ptrüsz! ptrüsz! hangoztatja a zala-egerszegi atyafi, s nekem van szerencsém a sok prüsszentés után kívánni:

V á l j é k e g é s z s é g ü k r e !

SZÁMVETÉS A SORSSAL!

1847. ápril 9-én, születésem napján.

Hogy bolondok havában születtem, nem tehetek róla, de vigasztal az, hogy e hónapnak kilenczedikén születtem, s nálamnál talán jóval bolondabbak azok, kiket a sors az előttem levő nyolcz napon urambátyáimmá tenni méltóztatott. Hisz magatok mondátok legtöbbször, hogy a világ is bolond; s ő is annak hisz minket: a gyermeket kis bolondnak, az ifjút szeles bolondnak, az öreget vén bolondnak; — ti pedig nagy bolondok vagytok!

Születésem napján eszembe jutott a múltra visszapillantani; láttam, midőn egykor az emberekkel játszottam; — de kár, hogy nem volt bot a kezemben! most is csodálkozom, hogyan lehetett az: ti adtátok ki a tromfot, mégis én kaptam meg az ütést! A filkó mindig nálatok volt, én voltam a paraszt, — sazt mondátok, hogy a parasztot csak ütni kell. — De miért üt épen a filkó? Annak van ám rá kiváltsága! — ezzel vigasztaltak. Itt van la: úrtól, bolondtól mindent fel kell venni.

Kezdek járni az élet utain, — hova? merre? azt felelék: föl is az út, alá is! Balra nem mertem menni,

pedig olyan sima volt! — Jobbra szerettem volna menni, de nem igen látszott járt útnak! A középút talán legjobb, — gondolám, — de azon vagy csúszni kell, vagy minthogy olyan, mint a nyereg, kétfelé kell lógatni az embernek a lábát.

Választani nem tudék a három között; tehát mint a féle szegény ember, a gyalogútra tértem. Gyalog, az igaz, nem az urak járnak, de a lónak abrak kell; a ki pedig nem akar vagy nem tud az igazi kerékvágásban járni; annak sokkal jobb volna: gyalog menni! Az is igaz, hogy a ki gyalog jár, többször viszket a talpa, mint a marka; — de ha rúg? akkor is csak a földet rúgja.

Sok embert láttam a mellék-utakon, figyelmeztetem őket, hogy nem jó utón járnak; de nagy gorombán azt felelék: mi gondom rá? — s máig sem tudom megfogni, hogy egész utón egyebet se tettek, csak a kocsit kenték, mégis előbb helyre kaptak, mint mi!

Valamennyien tehert vittünk, s mindeniknek a hátán volt egy keresztje, s mint hallám, egyik is, másik ezt legnehezebben vitte.

Néha a mint elfáradtunk, némelyek hálót vetettek ki, mások madarat vártak lépre, s utójára megkérdezőn egymást: mit fogtak? azt mondák: hogy ördögöt fogtak; de az eszével kevés tudott valamit megfogni.

Gyakran tapasztalám az emberek ostobaságát; s a mi ismét megfoghatatlan előttem, az, hogy soknak tele van korpával a feje, még sincs az isten adtának sütnivalója!

Többeket megkérdeztem: kocsin volna é jobb, vagy gyalog? a felelet oda ment ki: hogy senki sem szeret a maga lábán járni; de rugdalózni mindenik szeretett, ám-bár ha egyiket vagy másikat megpattolták; maga is észrevette, hogy szeg van a lábában. — Az apák bocskorban mentek, a fiak csizmában, mégis mi kevés volt a gyerek, a ki meg tudott volna állani a talpán.

Ha eső esett, az urnák a hintóban még köpönyege is volt, — volt mivel takaródnak; — a szegény? hogy meg ne ázzék az útban, ki ment az út mellé. A kinek esernyője volt, tartotta a maga feje föle, s a mi az esernyőről lefolyt, az is a szomszéd nyakába szakadt. — így jár, a ki gyalog jár; gyalog pedig a szegény jár, s ha sajnálja a lábát, azt mondja az úr: Járjon a feje tetején.”

De hogy magam rovására menjen a dolog, söprök a magam háza előtt, a mennyiben az embernek feje, lába, keze, dereka: ház; s a mit előtte söpör, ha mindjárt az országút lenne is: az háza előtt a dolog volna.

A föld gömbölyű, az emberek szegletesek, de nyelvük éles! A föld, ez a nyomorú és szennysötét test maga tanítja hunyázkodásra az embert; hisz mily gyáván forgolódik a nap körül, hogy egy kis meleg sugarat rimánkodjék görbedő hátára; tudja jól, hogy foltjai vannak a napnak, de hason csúszván, szeméit nem meri felnyitni, a háta közepén pedig nincs szeme.

Valamint az országút, úgy az élet útja mellett is témérdek a csárda, ki betéved, kit meg úgy csalnak be; eszik, iszik ingyen, később látja, hogy keserű levet ivott, a mit pedig megevett: bolond gomba volt. Né-

melyik kását főzött magának, nem várta míg meghűlt, forró volt a kása, megégette a száját.

Én mentem a magam útján, jöttem idáig, meddig megyek ezután? a jó isten tudja! Egyik ős apám tűzokot fogott elevenen, egy szál tolla örökömbe jutott, ez volt fegyverem. így kezdek vele, azt mondák az emberek: nagyon vastagot fog, talán bot van a kezemben? Néha nyersnek mondának, de hogy a nyersét valaki a szeretet paraszánál sütnivalónak használta volna, arra nem találtam embert.

Mások nagy képpel felfedeztek valamit, s parasztnak mondának, nyakamban látták a szűrt, markomban a fűtyküst! Ezt nem kelle fölfedeznetek, ezt tudtam én már régen! igen paraszt vagyok, paraszt volt apám is, ha az mind paraszt, ki egy bőrrel megelégszik, és ez egy sem kutyabőr! Ismétlem: paraszt vagyok, ezt nem ti fedeztétek fel, tagadni pedig nem fogom, — uram a sors, szolgálom neki a gyalog-robotot, s a mit terhemből gyalog el nem bírok, kénytelen vagyok a sors szekerén húzni; örömeim tizedét elviszi a sors, a kilenczedet elvitte az, kibem hittem, de megcsalódtam, nyolczadikát elviszi az idő, ez a falusi mester, ki mindenre megtanít; örömeim hetedik részeért egy polturás malacgot, a reményt őriztetem; hatodrésszével megadom árát az útnak, melyen magam kárán jártam, hol a tévedés szedi a vámot; ötödik részével tartozom a kisbírónak; negyedikkel a kántornak, ki az én nótáimat sorban elhegedüli; harmadikat azon portioba fizetem, melyben a közteher viseléséért tartozom; — még két része maradt meg örömömnek, ennek egyikét egy ember-

társam kölcsön kéri és soha sem fizeti meg; az utósón osztozom atyámfiaival.

Igen, igen, parasz t vagyok. A sors kapát adott a kezembe, nyelét rajtatok tördeltem el; á só m m a l nem találtam munkát, az á s k á l á s t t i már elvégeztétek; csépelni való magatokon kívül semmi sincs. — Gúnynyal néztek rám p a r a s z t r a , ki még a füstért is fizetek, míg némelyeknek pénzért sem megyén füst szemökbe. A tiszta láng csak lobog fölfelé, a füst egészen felmegy, s vagy sötét korom lesz, vagy a mi még benne tiszta volt, esőcsepp lesz, hogy bűnbánólag ismét a porig alázza magát.

Igen, p a r a s z t vagyok, ki testemben bókén nyögöm a sors csapásait, tudva hogy még olyan derest nem faragtak, melyre a lelket is kinyújtóztathatnák. Lelkemen ejthettek ugyan sebet, vérezőt; de neki kalodát vagy huszonötöt nem praescribálhattok.

Igen, parasz t vagyok, az is pedig nem fél- hanem egészhelyes, kinek belső fundusa az őszinte lélek, rétemen senki fia lovát meg nem tűröm; irtásokat is csinálók az emberi garázdaság rengetegében, vetek bele őszinteség magot, s aratásom gyümölcsét öntudatért becserélem. Lekaszálom a gázt; gyűjtöm az erényt; ez a mesterségem, de szép mesterségem, ámbár csak p a r a s z t vagyok.

Igen, p a r a s z t n a k mondotok, mert éreztétek kezemben az ősz t ö k e n y e l e t , mely néha rátok csapott, nem nézve, hogy deréktokon, vagy a fejetek tetején volna az ütés kíméletesebb.

Sors barátom, mindezeknek mestere te valál; te vagy

uram, én vagyok a te jobbágyod. Üsd hátamat, ha tesszik, üsd bátran, hisz bőrom a tied, még fájdalomimért sem jajgatok. Nem én, én nem sírok, hisz a könyvek is só s a k , mit ha megtudnál, azt gondolnád: s ó b á n y a vagyok, s tán a sóért, földesúri jogodnál fogva, elevenen megfejténél.

Talán mindemellett nagy darab földön egyetlen egy vagyok, ki boldogabbnak érzem magam száz ezereknél, pedig minő száraz kenyéren rágódok, de fogaim élesek, élesebbek nyelveteknél, mely átkát égbe kiáltja.

Szinte már el is feledém, hogy a sorssal számot akarék vetni, holott eddig csak a szemrehányásig mentem. Sors! volt é ember, ki veled valaha számot vetett volna? nem! úgy én leszek az első! Kezdjük hát. Életemből elloptál huszonnégy évet, megfőzted a fájdalom tüzénél, s megetted, látom, most is nyalod a szádat. — Szüle-”} tésem első reggelén aranyhegyeket Ígértél, s adtál egy—! pár réz garast. — Húztál orromnál fogva; mondád, hogyi Kánaánba vezetsz: s vezettél egy letarlott rengetegbe, hol csak annyi túske vagy kóro sem terem, mennyien egy szamar legelhetne annyi időig, mennyi szükséges arra, hogy a világ t ü r e l m e s n e k hirdesse. — ígértél barátokat, s adtál nem egész, hanem fele-barátokat, az egész barátnak hitványabbik felét, hogy egész életemben azon epedjem, milyen lehet a másik fele. — Adtál mézesmadzagnak r e m é n y t , mely üres, mint a levegő — és csodálatos, hogyan tudta egykor a világ csak annyi időig is marokkal megfogni, míg a zöld szint reá mázollhatta. — Most is hazudsz, — szép j ö v e n d ő t ígérsz! — igen, ígéred, hogy a levegő nekem oly

vastag lesz, ha akarom, ráfekhetem, s mindjárt harap-
hatok is belőle; oly könnyen élem jövőre világomat.
— Ne félj, nem csalsz meg, — koplaltass, a meddig tet-
szik, s tedd, hogy a föld egyebet ne teremjen egy gom-
bánál, mégsem eszem belőle, mert tudom, hogy az az
egy is bolond gomba volna! — Kergethatsz, ha tetszik,
de csalétkeid után nem megyek! Lesd meg, mikor po-
kolban is esik egy vásár, ha akarod, én leszek ott a
kecske, de csak úgy, ha magad fogsz oda kergetni. —
De mit akarsz sors, te saját magadnak koldusa; Ígérsz
mindent, holott azt is visszalopod az emberektől, mit,
magad, vagy tán még édes apád adott az embereknek. —
Vagy orromat akarod megnyújtani? ne bántsd, hisz már
oly hosszúra nyújtád, hogyha nem vigyázok lépteimre,
orromban legkönnyebben megbotlom. — Sors, téged
én egy szörnyetegnek képzellek, melynek a tenyerén is
van szája, mert te a tenyereddel is ígérsz; lábaidd olda-
ladon és a hátadon is vannak, mert kettővel, vagy négy-
gyei lehetetlen annyiszor rúgni, mint te rugdalódsz.
Kezeiddel tudtomra csak ütni tudtál, — verd hát vele az
emberiséget, s ha mindent agyon vertél, utójára maga-
dat verd agyon.

Láttad, hogy adósod nem vagyok, — saját adósságo-
dat először az ajtóra írtam, ajtómat elloptad, — azután
az ablaktáblán kezdek új sort, ablakomat is elorzád;
házam falára akartam galádságaidat rovasolni; de a fala-
kat is ledöntéd. Most pusztán állok, még egy üres hely
van! az emlékezetnek végetlen táblája, a mi erre írva
van, azt csak a halál fogja letörteni.

Sors! e számvetésből nincs kivonás, huszonnégy év-

nek keserű próbáján ment keresztül; a mit te ittál meg-
 azt is nekem rólad fel; ittad pedig a véretem, soha sent
 fizettél meg; tudd meg tehát, hogy ezentúl nix auf-
 schreiben!

Huszonnégy éves vagyok ma! ma — született gyer-
 meke a polgári jog életének; többé már nem gyermek!
 Eddig a mi rovásunkra ment minden, — lássuk ezután,
 másnak mekkora rovása van. Ide az élet örömeivel S hi-
 telre mindent, a mi jó! Ne féljeteK: majd vissza-
 fizetem én a kölcsönt; fogért fogat. A kinek
 útjában állunk, rúgjon fel, mi is így teszünk majd,
 itczeért pinnel fizetünk. Bottal mértek, doronggal
 fizetünk, — ti karmoltok, mi harapunk, — ütésnek pe-
 dig verés lesz a vége! — — dehogY maradunk mi
 adósak, a jó n a p r a mindig készen lesz nálunk a fo-
 gadj isten.

Huszonnégy éven át széttépett rongyból újra alkotott
 egész vagyok, a tapasztalást szenvedésen vettem meg,
 a tapasztalatlanoknak drága pénzért adom el; s ebben
 csallak meg sors; néhány tapasztalatlant mentek meg,
 magamnak pedig megszerzem az élet örömeit.

Emlékezetem úgy van a múltakkal, mint nyúl a fek-
 vésével, ha most elrezzentik helyéről, ismét visszatér;
 az idő pedig olyan, mint a róka, lop, s a hol egyszer
 megrezzenték, oda nem dugja többé az orrát.

Annyiszor csuklottam életemben, tán emlegetett va-
 laki? igen, emlegetett a sors, tudta, hogy bolondja va-
 lék, s míg másra egyszer, rám kétszer került a sor.

Gyakran gondolám, miért süt a nap minden emberre
 egyformán? miért melengeti magát a sugarainál a gaz?

Nem úgy van! nem keresi a gaz a napot, az emberek után kullog ő, az embereknek árnyék-oldala mellett huzza meg magát, az az ő haszna, hogy így nem látható az ő árnyék-oldala!

Az emberek szegénytelenek egymáshoz hasonlítani, azért némelyek a szemükkel beszélnek, markukkal látnak, nyelvükkel harapnak, némelyek — járnak négykézláb; szemük van, de nem látnak; fülök van, nem hallanak; beszélni tudnak, s némák, mint a hal. Ez mint különczködés. De a halál elöl még egy sem tudott megszökni.

De most isten hozzátok, sors és emberek! nagylelkű leszek, mint ti, elengedem adósságotokat, mert úgy sem tudátok megfizetni. Sors, mid van neked, meztelen vagy, s néha behunyt szemmel jársz, hogy az igazság istenének higyenek; — és ti emberek, mivel birtok? markotok tele fapénzzel, fapézz bolondnak való; nálatok gazdájára talált.

Mi jól esnék a csendes halál, — de örömmel veszem még nyakamba az élet terheit, tudva, hogy kincs az élet múltja; ezt akarom barátim között felosztani; s ha majd a sors egykor ismét erőt vesz rajtam, s a gyékényt kirántja alólam, bátran mondhatom, egy gyékényem volt, de azon csak magam árultam, s a sorssal nem az élet végén, hanem annak tavaszán számoltam.

DÖRMÖGJÜNK.

1847.

Kosztosa valék a reménységnek, alig végeztük el a negyvennapos böjtöt, a negyvenegyedikén újra kezdtük; járnai már nem tudtam, s ez volt oka annak, hogy nem valék képes kiugrani a bőrömből. Megesküdtünk, hogy húst nem eszünk, — végig jártam tehát a világ piaczat, szüntelen a sajtosok körül ólálkodván, de az istenadták közül egy sem árult pap sajtot!

Egykor álmosan dültem nyikorgó ágyam szalmazáraira: álmában láttam, mikor az ördögök egymást kergették, mert épen akkor ütött az óra, melyben pokolban is lett egy vásár. Örömtől fuldokolva rontottam a kapu lángoló szárnyaihoz, hol sovány ördög tág torokból kiálta rám! „Ember! van é útlevél?” „Itt van” mondtam én, oda nyújtván rongyoló papíraimat. „Ember — szolt ismét az ördög — téged be nem ereszhetünk, még senkit sem csaptál agyon?” „Nem” felelék bámulva. „Úgy csak pusztulj, talán még akadsz a földön egy gazdátlan lóra, csípd el, s mint l ó k ő t ő t, téged is szívesen látunk!” — Hányszor biztattak jó akaróim: eredj a pokolba! s íme még ide sem juthat be a becsületes ember!

Sötét vérűnek mondatok, és szerintetek pokolba jár az eszem, pedig oly igaz, mint élek, hogy az emberek közt fogtam meg az ördögöt! ott ült a ládán, aranyait őrzé, minden darabot fogához vert, egy foga van, a többit mind kitörte! Fösvénységnek nevezik a pokolnak e rut magzatát, ki legközelebb pofabarázdáiba burgonyát vet, fösvénysége még azt sem engedi haszontalanul hervertetni, mert szennyes kezében már több év óta hónapos retket termeszt.

Szomszéd házban lakik az unalom, keménynek találja ágyát, ezért minden lábujjára egy vánkost kötött; ablaka alatt pedig egy munkától görbedő ember utósó erejét arra használja, hogy malomkövet kössön nyakára, ez leszén vánkosa a Dunának lágy párnái között!

Az emberek nem férnek meg egymás mellett, szüntelen méregetik egymásnak a házhelyet, s talán azért ásnak mindeniknek külön sírt, mert ha közös volna a sír, még ott is hajba kapnának. Szűk a világ az embernek, pedig csak akkora lyukat kell bökní az oldalán, hogy a kis ujjom bele férjen, s a lélek, az embernek egyetlen kincse, minő könnyen kiszökik a kis ablakon.

Az embernek csak két keze van, mégis mennyi kárt tesz? mert a két láb segíti haza hordani a lopott portékát? Hátha még szárnya volna? Sudarágyú nélkül nem lehetne megőrizni a cseresnyefát. Miért hát a két kéz? hogy egyik kéz lemoshassa a másiknak szennyét! s azon kéz, mely a fortéimét ölelé és a vak dühnek véres esz- köze volt, hányszor emeli ujjait az égbe, esküszik hitet

és hűséget az istennek szentéire!... Nem hiszek neked kéz, mert ujjaidon látom kegyetlen körmöidet.

Hány ember van, ki az éjt csak arra használja, hogy a mit nappal másoknál meglátott, éjjel hazahordhassa. Hány emberben küzködött a lélek a test ellen? a test erősebb volt, nem akarta követni a lélek nagyságát, — ez magasbbra vágyott, de a test mindinkább alá törpült, utóbb a polgáriság vetette magát közbe, s hogy a test közelebb legyen a lélekhez — a testet föl köttette!

Ennyi förtelem közt mégis vonzó ez az élet, mert az ígéret bolondjai vagyunk, pedig recipéit régóta ismerjük: egy krajczárért madzag, egykrajczárért méz, kend be vele a madzagot, vedd szádba! s elhiszük, hogy megtaláljuk a fészket, melybe a fehér holló kilenczet tojott. Hánszor hirdetett már lakzit az ígéret, legközelebb nevenapjára hívott meg bennünket: mikor lesz! kis kedden, vagy bornyúvágó pénteken! talán benn van a kalendáriumban?

Őrizkedtem a farkastól, mert fogai élesek; a vad bikának féltem szarvait; a medvének elég volt messziről bámulnom ki körmét. Tudtam, hogy az eb marni szokott; sőt azt is, hogy: „gyakran rúgást ejt a szamár!” Mindezt jól tudva kerültem a bőszült állatokat; — de nem ösmerém az embert, karjaiba döltem, — nyelével harapott meg, s e seb veszélyesebb a veszett eb marásánál.

Vártam egykor, hogy égető sebeimre enyhülést hozand az idő: most látom, hogy az idő évszámait rendre

elveri rajtam, tátongó sebem koronkint nagyobb lesz, — s enyhüléseért meg kell halnom. Hisz az egyszerű kerékgyártó is így biztatá a szekerét foltoztató parasztot: „Ennek, édes komám, kevés a baja, csak négy új kerék kell, két új oldal, egy új rúd és nyújtó, új főrhécz és új kovácsmunka.” Bámulva monda a paraszt: hisz akkor a kocsi egészen új lesz?” „Magam is azt gondoltam — mond a kovács — mert ezt az ember különben meg nem r e p e r álj a!”

Vagy tán másnak több bizodalma van az időhöz? ám lessé annak lassan mászó perczeit: úgy jár vele, mint az inas, kit gazdája az egérlyukhoz állított, s midőn nagy sokára kérte az inast: „hány egeret fogtál?” „Ha most egyet fogok, gazduram, — monda az inas — azután megkettőt, akkor három lesz.

Csak higyetek az időnek, gyógyszeretára nyitva van, de ismét ne higyetek, hogy ingyen árulja portékáját. Tartsd oda sebedet, megkeni tőrömolajjal, hozzá vág vagy ötven évet, — s ha meggyógyultál? szived ugyan kihamvadt, de arczodon marad barázdája, pedig egykor arczod pírjára csókolódzani járt a szerelem; most ránczerdővé vált, — hol a szerelemnek tilos a vadászat.

Követned kell az időt, futnod kell vele, mint a cigánynak, mikor neki futamodott tinójának kötelébe kapaszkodván eszeveszetten vágatott: s midőn kérdeznék: meddig szaladsz cigány? azt felelelé majd ameddig a tinónak tetszik!”

Jó mester az idő, az tanít meg minket, az vet velünk számot; ne is haragudjatok, hogy az idő

korbácsot tart, melyel a vén gyermeket is üti botlásaiért.

Csodát várjunk tehát? Hányan halászták már a Dunát, mert ott vélték feltalálándónak faját azon két halnak, melyből egyszerre ötezer ember jóllakott. — Atyámfiái, lassan az agarakkal! elég tudnunk, hogy a csillagok is járnak, mi szükség lesnünk, van é csizma a csillagok lábán? Nézzük előbb szenvedő embertársainkat, adjunk kezükbe k a p á t, de — k a n a l a t i s!

Vannak pillanatok, melyekben mellemre karolnám a világot, s kívánnám, hogy keblem volna a világtenger és ennek minden cseppje üdv, hogy az emberekre áraszthatnám; — de vannak pillanatok, melyekben szinte dühödve szeretnék ismét világtenger lenni, hogy az élőt belém fojthatnám; vagy szeretném a mindenséget egy kanálba szorítani, rája öntenem a legerősebb mérget, s meginnám, nehogy bennem is magva maradjon az önfaló féregnek.

Mindenik az ingyent lesi, — tudom, sokszor csuklott, hogy is ne? midőn annyiszor emlegettük. Magam sem bánám, ha az ingyen — csizma volna, hogy az ember holtig eljárhatna benne. Ingyen! miért vagy te oly megfoghatatlan? vagy tán te is számát akarod szaporítani mindazon dolgoknak, melyeket mi magyarok nem tudunk megfogni? Hol van a kalendárium, melyben írva van a te nevednek napja! Vagy tán nem vagy szent — ingyen, mert a Krisztus kopersóját is pénzért őrizték!

Szolgálni akarsz tán az embereknek? Szívesen látnak, készítik már a kantárt a fejedre, mert ha vízholdó sza-

maruk kidől a hámból, te czipeled a lajtot a Dunára. Te lesz a titoknok, de azért a nyársot is te fogod forgatni; házi bálban robotban fogsz tánczolni, másnap pedig *incognito* hozod a húst és a sárga répát. Minden te rajtad fog megfordulni a háznál, sőt a seprőnyél sem mozdul meg előbb, mint a hátadon; s hogyha munkád szünni fog, a rigónak órahosszat füttyölsz a „vagabundén polkát.” Gazdád per tu lesz veled, de te nagyszágos urazod és kezét csókolsz. Nagy kilátás egy pár fejelésre!

Az emberek munkádnak nem jutalmát, hanem bérét adják meg, mint a baromnak, melyet csak azért abrakolnak, hogy húzni tudjon és föl ne rúgjon.

Vigadjunk, ha tudunk, éljen a jó kedv és az adósságl Egy hónapja lehet, levelet írtam az adósságnak; azóta mindennapos vendégem, nagyon komoly úri ember, rövid beszédő, minden harmadik szava: *fizess!* Exequáltatni akar: nincs türelme tovább várni. Nem akarám neki megmondani, minő biztos reményeim vannak pénzhez, pedig 1-ör is: hétfőn éhgyomorra tüszentettem, 2-or álmomban ludat kopoztam, 3-or szüntelen viszket a bal tenyerem. Végre mind ezt kivallottam neki, és az *exequens* bírónak mint *fundust assignál* tam!

A hitel volt egyetlen egy barátom, hányszor énekeltük együtt:

Rója fel a rézfokosom nyelére!

ez az egy barátom is megszökött, s a mit leginkább fájlok, ellopta a rézfokosom nyelét. Most előttem a nagy világ, mehetek az óriás rengetegbe, ha attól

nem félnék, hogy valamely szegény legény agyon üt; nem azért, amim van: hanem azért, hogy semmim sincs!

Sors, ki magadnak ura és hajdúja vagy! minthogy huszonnégy évig úgy is szegény valék, engedd, hogy huszonnégy évig gazdag is legyek, hogy a harmadik huszonnégy évre a kettő közül azt választhassam, a melyik nekem jobban tetszik. De mit beszélek én neked, mikor a szökő esztendő is átka, mely csak azért szaporít egy napot, ne hogy valamikép a nap kevesebb legyen, mint a k a l b á s z!

Az ember királyává lett a természetnek, s mit tesz a gyönyörű király? az ásványországot fegyverül használja, hogy az állat- és növény országot agyonverje vele. Büszkén járdái az ember a tenyészet gyenge virágain, ezer gyökér szakad meg talpai alatt; de minthogy a parányi féreg s a virág nem ordít és nem bög a fájdalom miatt, méltóbb tárgyat keres, s minthogy a marha sem tud kegyelemért rimánkodni, két élű vasát embertársainak a mellébe dőfi.

Az ember lélek nélkül vakarcsa a teremtés kovászának; s minthogy a teremtő az irgalom és a bölcsesség, nem akará haszontalanul elvetni utósó maradékát az anyagnak, saját lelkéből tört el egy szikrát az embernek, s kész lett a természet legnemesbike a tökéletesed- * hetes végetlen határai közé helyezve. — Az isteni lélek töredéke volt tehát azon szentség, hogy az ember meg legyen mentve attól, hogy ő lett légyen a teremtés könyvének nyomtatási hibája.

És mégis elfajult e nép; Noe apái átkozottak lőnek,

e hibát többé nem vakarni, nem beporozni, de az egész lapra a nagy tintatartót rá kellene dönteni, hogy takarva legyen az apák bűne;... és lőn a v i z ö z ő n!

Férgei az életnek, ide véletek! — rágjátok e parányi testet, melyei együtt fogtok veszni, mint a sajtukucac, melyeket a falánk a sajttal együtt összerág. Megszoktam az emberek közt a szenvedést, csupa könnyөрületből marjatos tehát, mert ha megszűnnék a fájdalom, a szokatlan nem-szenvedés tán még inkább fájna; hisz a molnárnak is akkor szűnik meg álma, ha a malom lármája elcsendesül.

A bölcs nappal is lámpával kereste az embert, — kár volt értük az olajt pazarlani!

Van é közös gondolatuk az embereknek? igen! hogy: ebé, a mi másé! — addig nyúzd, a meddig hámlik! — ne sajnáld, nem apád! ellenségednek árts, a hogy tudsz! — fogáért fogat, szemért szemet! lopom én; ha én nem lopom: lopja más! Ez mind közös gondolat, csak hogy nem annyira észszel, mind ökölrel vannak meggondolva.

Kerestem a vigasztalást, kurtán eligazított; t ű r ö k é és szenvedőké a pelengér! Ugyanakkor láttam a kegyelmet is, rongyos kalapjában krajczárt tartogatott és búsan nézett a türelemre, mely tátott szájjal állt az ajtóban, várva míg reá kerül a sor, — nem mert előre tolakodni, pedig a szemtelenség a nyakán ült, hogy a többiek feje tetején eljuthasson a bőség szarvához. A bánat hason feküdt a földön, a pajkosság pedig krétával rá írta hátára: késő

bánat, eb gondolat! A kapunál a b o s z ú állt,
várta a kijövőkét: legelőször is a hazudságot és
a r á g a l m a t fogta nyakon!

Az élet tavaszán, kérdik önök, miért e d ö r m ö g é s?
hogya az alkonyra egész időmet a nevetésre fordít-
hassam! Én a másét, más az én epémet keveri; az idő
mutatandja meg, melyik fogott ki a másikon.

HALOTTAS PRÉDIKÁCIÓM!

Itt nyugszik a nagy orrú Csaba,
Kit a halál kala-
pácsa lekala-
Pácsolta vala.

Bérei Farkas András.

Megöl az unalom, pedig-még végrendeletet sem csináltam, az élet csak egy hajszálon függ, s hogy valamiképen el ne szakadjon, mielőtt akarnám, két kézzel markolom meg az emberek üstökét. Most látom, mennyi tennivalóm volna még, először is szappanoshoz kellene szaladnom, hisz az ördögnek még egyszer sem gyújtottam gyertyát; másodszor meg kellene írnom végrendeletemet, az azt hogy holtom után mit akarok, — ha tudniillik attól nem félnék, hogy sorsom, valamint éltemben, úgy holtom után is üldözni fog s ismét épen az fog történni, a mit én nem akarok.

Végig nézem birtokomat: fele ősi, fele szerzemény. Őseimről tulajdonképen az maradt rám, hogy kövessem az ő nyomdokait, — a mennyiben tehát ezt nem követtem volna, a mi még megmaradt, legjobb lélekkel hagyhatnám utódaimnak, mint híven megőrzött ősi birtokot — —

Szerzeményem volna mind az, minek az árát életemben keservesen megfizettem, ilyen például azon nevezetes fal, melybe a fejemet annyiszor beleütöttem, — továbbá néhány darab kő, melyben ismét sokszor megbotlottam.

Míndezezből láthatni, hogy sokkal okosabbat teszek, ha végrendeletemen helyett megírom halottas prédikációmát; legalább megtakarítok öt bankó forintot, ha tudniillik más puffra meg nem csinálta volna utósó búcsúzásomat.

Születtem; ez az egyetlen egy, mit magamnak szememre nem hányhatok, — s minthogy aranyos pólya nem várt reám, mint valamely nagyságos urfira, kit már« ezer tányérnyaló szívszakadva les, ép tudómmal azonban mégis tettem akkora ordítást, hogy a harmadik szomszéd sem kételkedett azon, hogy az emberszám egygyel szaporodott.

Nőttem, nőtettem, s kit magam szántából, kit más jóvótából akkorára nyúltam, hogy szinte már sokalni kezdem a költséget, mikor az ember széltében hosszában, holmi divatrongyokba kénytelen belebújni. A sors hátamra kötötte óriás-könyvét, melybe a tapasztalás oly gorombán írkal, hogy tolla szinte már a bőrömig vágott.

Láttam magamhoz hasonló alakot azt mondák, hogy ezek mind emberek, és egymásnak közös felebarátai. Később mégis láttam némi különbséget, mikor egy t ajt-pipás felebarát egy szűrös felebarátjára huszonötöt vágatott. Én ugyan azt vitattam, hogy nem illik a szűrő s t ő 1, hogy magának tartja mind a huszonötöt, s

legalább felét illendő dolog- volna visszaadni a tajtpipás felebarátnak; de akkor tudtam meg, hogy a huszonöt olyan portéka, mit ha valakire ráraznak, az ördög sem veszi le többet hátáról.

Most, midőn unalmamban halottas prédikációmát akarom megírni, újra előttem látom multamat, előttem álló remény kifordított zsebekkel; előttem áll a tapasztalás beírt könyvével, mintha látnám, hogy orromat soraiba akarja verni; előttem állnak az emberek, kikkel valaha tán a hajbakapásig összeköttetésben álltam.

Először is tán cselekedeteimet kellene megbánnom, tán azt, hogy nem maradtam adósa senkinek? hogy is maradhattam volna adósa valakinek, midőn a r o v á s volt utazó botom, ez volt r ő f ő m is, melynek csak az volt egyetlen híjába, hogy kétszer akkora volt, mint a másé.

Haragszanak tán az emberek, hogy balgatagságaikat nevettem? hát nevettem én? nevetés az, mikor valaki félrerántja a száját? nem tudjátok, hogy oly nagy a világ ostobasága, hogyha azt valaki méltóképen ki akarná nevetni, kell, hogy legalább is akkora szája legyen, mint egy czethalé! Dehogyan nevettem, már csak azért sem nevettem, mert ha amúgy isten igazában rákezdettem volna, bizonyosan szétrepedt volna a szám.

Tán ügyetlenségem volt az, hogy a farkasok között nem tudtam ordítani? — hisz hányszor kiabáltam; de nagy bajomra éppen akkor kezdettem lármázni, mikor a farkasnak bárány, a rókának pedig lud volt szájában. Azért pedig, hogy az ökröt megismertem a szarváról, senki sem kívánhatja tőlem, hogy kiússem a szememet.

Hisz sokban hasonlítottam én az emberekhez! szemem,

fülem, kezem, lábam kettő volt, mint másnak, nekem is az orrom alatt volt a szám, mint ismét akárkinek másnak, — dehogyan az én szemem, mint a kecskéé nem járt a szomszéd káposztájára, kezeim másénak békét hagytak, füleimet nem dugtam be, s hogy a mint a szám mozdult, a fejemet akarták beverni: ezeket olyan jelnek tartották, melyekért megátkozott minden lisztlopó.

Nyakasnak mondának, mert nyakamat soha sem tudták járombahajtani; ennek is ki volt az oka? nemde ti, kik haszontalanul munkálódtatok azon, hogy homlokomon s z a r v a k nőjjenek ezek nélkül pedig lecsúszott a fejem a járomból. Hát t ű r n i miért nem tudtam? mert a tanítványt mindjárt k ó r ó r a fogjátok, már pedig kevesnek van kedve egész életében kórót rágni csupa kíváncsiságból, valljon a kóróból lehetne é főzni t ű r ö m o l a j t ?

Mi volt nálatok a szív? — egy haszontalan húsdarab, mit a nevelés nyersen hagyott, gondolván, hogy a természet ezt úgy nézte, mint mészáros a tüdőt és a májt, melyből kényekedve szerint egy-egy darabot ráadásnak odavet, — két kamarája volna e szívnek, egyikben a hon, másikon a szerelem tanyáznának, ha árendába nem adta volna az önérdék, s nyitva nem tartaná mindennek, kinek egyik marka a csöngetyűt rángatja, míg a másikon készen tartja a két g a r a s t .

Nem igen simultunk egymáshoz, igaz, — ti azt lestétek merre f ú a s z é l ? én pedig az is akartam tudni, h o n n é t f ú a s z é l ?

Kincseket gyűjteni nem volt időm, egy évben ötvenkét hetet, egy hétben hét napot éltem, s minthogy többet

nern élhettem, kevesebbet élni szinte nem akartam. A fa alatt nem csak azért akartam megállni, mert árnyékot is adott, de gyümölcséből is ettem; de minthogy már jólaktam, rest valék útravalót is rázni a fáról. Utamon nem emeltek vállaim terhet, s tán a világ szegény ördögnek fog kiáltani, míg én utósó pillanatomat egykedvűen lesem — s ha utósó óráimat közel lenni hiszem, valamelyik szomszédomat oldalbabökve fogom kérdezni: s z o m s z é d uram, — hány az óra?

Ha a „mi atyánk”-ban az nem volna, hogy mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma! tán magam is arannyal telt ládán adnám ki lelkemet, — de így resteltem bedugni füleimet a déli harangszó előtt — s bizonyos vagyok, hogy hátrahagyandó aranyaim bősége miatt senki sem fogja elfeledni a „mi atyánk”-at, míg benne lesznek ezen szavak: mindennapi kenyereket add meg nekünk ma!

Gyakran szerettem volna a múltat feledni, pedig keسرúségei daczára is kedves marad a visszaemlékezés; — ez olyan, mint a nyomorgónál a koldusbot, nyomorának a czimere, de a fáradt tagjaival mégis mi gyakran rátámaszkodik.

Tán halottas prédikációm is elkezdhetném már, és dicséretemet hangosan elmondhatnám, de dicséretemmel aligha úgy nem járnék, hogy első részében beszédemnek arról szólanék a mit ti nem tudtok, — második részében pedig arról szólnék, mit én nem tudok, — a harmadik részben pedig arról, mit sem ti nem tudtok, sem én.

Búcsúznom kellene, — tán barátimtól? ilyenekkel

nem dicsekhetem, mert nem akartam olyan madarat fogni, mely csak addig jár ablakomra füttyörészni, míg a kender magban tart. Ellenségeim szép számmal vannak, — szerencsém, hogy az embernek két füle nem a háta közepére teremtetett, különben lett volna mit hallgatnom, mikor ellenségeim elkezdettek a háta mögött locsogni. Furcsa, hogy a füstölt nyelv kedves ételem volt, sajátságos kéjjel vagdalám a húsos jószágot, azt gondolám, ellenségeim nyelvét vagdalom, mikor aztán szétvagdalám, tormát reszeltem a tetejébe, s a legmérgeőbb eczettel végig öntém. — Hitelezőim is valának, ők bizonyosan meg fognak siratni: (uraim, az az hitelezőim) ne sírjanak önök, meg fog érettem fizetni azon úr, kinek panaszos hangja síromig fog elkísérni: ezen hang: az ö r e g h a r a n g é !

Hát a világtól nem fogunk elbúcsúzni? de igen; először is, mind azt, mit a világtól kaptam, azt ezennel alázatosan megköszönve visszaadom: minthogy pedig a világtól sem mit sem kaptam, — a semmiről kérek nyugtatványt, ezt pedig rokonimnak örökemlékül hagyom.

Ha egykor megszünöm terhére lenni a világnak, azon egyszerű okból fog megtörténni, hogy mindenem azon ingóság, melyet két lábam könnyen elbír, melynek leírása a tekintetes megye által kiadott útlevelben szóról szóra megíratott. Ezen útlevelben csak egy hiba van, az utazás tudniillik csak az örökös tartományokban engedtetik meg, már hogy az örökös tartományok címe alatt az árnyék világból az örökkévalóságba kiköltözhetem é? azt

prókátor létemre sem tudnám egész bizonyossággal megmondani.

Jóakaróim szinte megérdemelhetik figyelmemet, — talán többet is érdemelhetek volna, ha kevés kivétellel ezen jó urak példátlanul o s t o b á k nem volnának! — Ezt tudva a sors, mit száz ellenség ellenemben el nem tudott végezni, azt egy o s t o b a j ó a k a r ó képében szerencsésen bevégezte. Ha az én jóakaróimnak tanácsa fejembe verekedhetett volna, úgy az egyiknek kedvéért most szappanos volnék, — a másik úr ismét örömmel nézné, mikor árulnám a r e p c z e o l a j t és a citromot, — a harmadik rám fogta, hogy hatalmas kertész válandik belőlem, — s mind ezen kilesett természeti hajlamok daczára p r ó k á t o r vagyok, azon báránytermészetemnél fogva, hogy legkevesebbé sem bánom, ha két ember egymás fülébe kapaszkodik.

Szerencse-kívánóimat könnyen megszámlálhatom ujjaimon, s tán még egész kezemre nem is lenne szükségem, mert ujjaimból is vagy kilenczet bátran leharaphatnék. A vak s z e r e n c s é v e l nem találkozhattam, mert ha vak emberrel találkoztam, inkább még egy garast dobtam lábaihoz, hogy legyen neki is valami, mit megtalálhasson; éjjel pedig ajtóm rendesen zárva volt: így a szerencsének valóban kevés alkalmá volt r á m t ö r n i .

I r i g y e i m n e k legforróbb hálával tartozom, ők fedezték föl bennem az irigylésre méltó jó tulajdonokat: jól esik irigyeim során legeltetni szemeimet, csak azt fájjalom, hogy köztök holmi Rothschild et comp, nevezetű ember épen nem találkozik.

Rágalmazóim dühös hadára vetem szemeimet, — mire a halál t o r k á b a jutok, akkora már meglehetősen apróra rágott e szánandó csoport. Csak azért szerettem hátam mögött a rágalmazókat, mert ha ellenségeim megugrasztottak volna, helyettem rágalmazóimat fogták volna h á t b a v e r n i .

P á r t f o g ó i m nem voltak, nem csoda! — minthogy már gyermekkoromban is meglehetősen makranczos ficzkó voltam, ha valami nagyúrféle vendégünk volt, rendesen bevártam, míg valaki rám rivalt: m a r s , k e z e t c s ó k o l n i !

Búcsúzom azoktól is, kikkel csak annyira valék érintkezésben, mennyire a prüsszentést egymásnak k e d v e s e g é s z s é g é r e kívántuk, vagy a hol egyik a másiknak útjából ki nem térhetvén, hogy mégis szótlanul ne maradjunk, e g y a l á z a t o s s z o l g á j á t m o r o g t u n k .

Szeretném tudni, hogy a temérdek czivakodásban r a a r a d t ” é m é g e g y á s ó n y é l , mely szükséges volna azon gödörnek megásához, melyben az ember egész hosszában békén nyughatik, — s ha mondom — maradt volna még épségben egy ásónyél, akkor s i r á s o m t ó l is bucsut veszek; őt kérem, ápolja sirom hantjait, hadd nőjjön rajt buján a fű, mert ha ellenségeim nem győztek is rajtam eleget rágódni életemben, legalább ellenségeimnek tehenei hadd legeljenek sirom hantjain.

De ne keseregjünk! el, el a más világra, közeledik a világnak vége, melyről a semmiségbe fogjuk lelógatni lábainkat, és utósó i s t e n h o z z á d o t m o n d u n k a k a n c s a l s o r s n a k , mely a mit nekünk ígért

mint a sanda mézárosné, a szomszéd kertjébe hullatta.

Az elválásnak igyuk meg — búcsúpoharat! — Félre a ferde szájjal; búcsúzóra kancsót ide:

...igyunk rája,
Úgy is elnyel a sir szája:
Ott lesz fáradt testünk
Csendes hazája.

MIT ÍR J A K ?

1850.

I.

De a szegény jeget eszik,
 Ha kap? ... s reá vizet iszik,
 Gyertyát gyújt a kályhában:
 Úgy melegszik kínjában.

Balla K á r o l y .

Nevetni akartok, úgy e? ... Tudom!

Ismerlek benneteket! nem épenséggel úgy, hogy rátok foghatnám, melyik közöleték a Miska, de látom emberi formátokat, melyről a vén Plato azt hazudta: hogy az nem egyéb, mint egy állat, mely két lábú és tollat-l a n!. míg egy másik azt mondta rá: hisz az e g y k o p p a s z t o t t c s i b e ! . . . és ha ti csakugyan ilyenek volnátok, ah minő jól esnék az őszinte vallomás, hogy mennyire szeretnélek benneteket ... sülvé.

Pedig akárki mit mond, az a Plato valamit még is megszagolt! mert midőn az isten a teremtés napján az anyagot meggyúrta, azután pedig eget, földet, juhot, ökröt és szamarat elkészített a j a v á b ó l; aztán kotorta még össze a v a k a r c s o t: és tudom, törte a fejét, míg az embert kigondolta! pedig én gyermekkoromban,

mikor anyám süttött, rendesen a teknő mellett leselkedtem, és a v a k a r c s b ó l mindig c s i b é t gyúrtam!

Aztán bajos is volna azt eltagadni, hogy az állatokkal egy teknőből jöttünk, mert csak nézzük meg egymást egyenkint, ki a f ü l é n e k , ki a fejének találna ám bátyját az állatok közölt! és a mi több, azt is beszélnek, hogy az embernek a lelke holta után egyik vagy másik állatba megyén; hej pedig de szeretném, ha valami gaz nyelvű árulkodónak a lelke nem sokára valami rász gebébe bújnék; majd a lajt elébe f o g n á m !

Nézzük meg csak, kinek milyen a természete?

Ismerek egy embert, az ő kedves élete párjával együtt, csakhogy úgy illenek össze, mint egy szál bakancs és egy darab sarkantyús csizma!... hogy élnek ezek? az az hogy az asszonyosság csak megélne valahogy, hanem hogy él az a másik? a kit az utczán valahogy m e g u r a z n a k ugyan azért a tisztességes kabátért a mit az asszonyosság mindennap hűségesen, és korán reggel megkefél; de otthon?... jaj! csak akkor nincs o t t h o n , mikor otthon van! Abból válik ám még az eleven szent; mert

1-ör. Az ő hátán vágják a fát, —

2-or. Az ő fején törik a diót, —

3-or. Az ő orra alatt reszelik a tormát!

A férfi ugyan ő volna a háznál, de Ieczkéjébe bele sült; nem mondja ugyan, hogy bänná, miképen megházasodott, de azt sem tagadja, hogy a kiveligybännak, az a férfi elmondhatja, hogy voltaképen ő ment férjhez!

Erről az emberről azt mondja a világ, hogy b á r á n y t e r m é s z e t e van.

Ez már tudjuk, kivel atyafi!

Van amott egy másik ember, előbb énvelem, most meg egy másikkal beszél; nekem azt mondta, hog-y az a g a z e m b e r, annak pedig azt mondja, hogy én!... Ha megyén az utcán, a többi között úgy elmegyén, mint az ezer forintban az egy krajczár, meg sem látszik. Senki lábára sem lép; — ha meglökik? ő kér engedelmet. — Pénteken halat süttet... zsírban.

Ha alamizsnát kérnek tőle? nincsen a p r ó p é n z e ! . , ha kölcsön? nincsen több egy árva krajczárjánál! Pénzért az istent is elesküszí; és ha másként nem kap: a K r i s t ó f i m á d s á g á t is megtanulja!

Azt mondják róla: ez a l e g n a g y o b b r ó k a.

No, ennek is van atyjafia.

Hát a harmadik kicsoda?.. férfi?

„Nem; asszony!”

„Vájjon, milyen?”

Szeme?Csak egy van.

Szája?Belefér egy ország.

Orra?.....0 a vasorrú bába.

Foga?.....Nincsen.

Nyelve?Az urát is azzal boroíválja,,

Czime? Ifiasszony.

Életkora?Hetven esztendő.

Miből él?Mások becsületét rágja.

Mit hisz?.....Minden rosztat.

Mit mond?.....Semmi jót.

Mit mond róla a világ?.. Sárkánkígyó.

Ennek is van nénje.

Ki meri tagadni, hogy minden emberben lakik egy

állat, egyik azért nem jó, mert szelíd, a másik pedig azért, mert vad!

Elgondolom: de itt lehetett az Ádám, mikor még ott állt, sárból összegyúrva; midőn még az isten is megszánta ilyen állapotban, látván, hogy lélek nélkül, nem lesz ebből de semmi!.. Istenem, minő irgalmas valál te akkor, mikor abba a te saját lelked adtad? . . . én? uram bocsá”, de fölűgtem volna. Hányszor latiam uram, istenem, mikor kimegyen e sárból gyúrt jószág-ból az, a mi tiéd; az, a mi megmaradt, de nern más mint csak egy t ö r ö t t f a z é k !

Pedig minő kevéldedő állat! Hogy megparancsolta neki az isten, hogy s z e r e s s e e g y m á s t ! . . . Hát hol van az a jó, a mit egymásnak teszték? hisz a mi az ember-től jö, az mind mondvacsinált fájdalom, mint a foghúzás, mikor gyógyítana vele, akkor legjobban fáj.

Hányszor ólálkodik el az isten házába, veri a mellét. a mennyiben az v e r é s , midőn olyan ököl formán neki fogja ugyan a kezét, hogy szinte gondolná az ember: „jaj, ha betalálja horpasztani magát!” pedig oly gyengén érinti, hogy egy legyet sem szorítna meg.

De kár, hogy az a lelkiismeret ilyenkor nem valami szegődött egyházszolga, mint a sekrestyés, a ki hosszú póznával jár körül a kegyes krajczárokért, — de meglapulna, a ki gyanúsnak érezné magát, ha tudná, hogy azon talpon járó lelkiismeretnek szabott dolga, hogy a mennyit a bűnös maga jóvoltából a saját mellére szánt, ugyannyit amaz a h á t á r a verjen.

No, de ne búsuljunk, nem leszen az elfeledve, régen föltalálták azt a lélekfurdalást, melynek az a dolga.

hogy mikor a g a z s á g jól kimutatta magát más ember véres verejtékének árán, és már neki heverednék a m e g n y u g v á s n a k ; akkor előjő, oda fekszik a lány párna alá d a r a b fa képében, vagy hol egy szál fosztatlan toll — formában böki fel az arcot, melyei elárulgatja a gazd uram titkát, — és ha még ez sem használ, a setét éjben a keresztes póknak hideg lábaival mászkálja meg az arcot, melyen a cseppnek oly hidegen folydogálnak, hogy szinte megkérdené az ember, hol van e bűnösben az a fagy, hol ezen cseppek oly kegyetlenül megfáznak?

II.

Be szomorú, be szomorú az a kend nótája!

Talán azért, hogy e l f o g y o t t a k e n d b a n k n ó t á j a .

A legújabb nóta.

Egykor vígabbakat is fecsegtünk, mikor mi még jó pajtások voltunk! de ki hitte volna, hogy a két garasos rézpénznek is most olyan nagy a becsületi, hogy harmincz krajczának is majd megsüvegeljük. — Aztán ha már egy rőf posztóért az egész véget úgy meghányja veti az ember, pedig kívülről is, belülről is forgathatja: annál inkább szeme közé kell nézni a jó barátoknak, mert a léleknek nincsen ablaka, és mint a hideg-
lelést nem lehet úgy megismerni, hogy tolja ki az ú r a n y e l v é t .

Aztán az a jó kedv: meg a nevetés, nem olyan portéka, hogy kézzel is, lábbal is megkészsülne. Milyen

boldog ember a takács, addig rugdal a lábával, míg egy vég vásznat megcsinál, a mellett pedig olyan sirást, rivást tehet, a mekkora tetszik, — de meg nevetet is, a mint kedve tartja!... de én? kinél a mindennapi kenyér csak úgy marad meg délre, ha érte meg „röhögnivaló^a-t adok--- mit csináljak én?

Leülök az asztalhoz, — fel van t e r í t v e . . .

Egy ív papír! készen a ténca és a toll, nevetni akar az olvasó, lelkem pedig nyög a múlt idők terhe alatt, pedig de kevés nevetni valót hagyott a legközelebbi néhány év, melynek akármelyikét sem vennék be a rátótiák egy e s z t e n d ő n e k . . . minden ember neki vetkezett a búnak és bánatnak, — a mit együtt beszélnek, csak annyi, hogy: búsuljunk hát egyet, és ha már ezt is megunták, bevetnek a postára öt vagy hat forintot az újságírónak, az meg oda vet öt vagy hat garast nekem: „Uram! holnapra szedje össze az eszét” a közönség a bút a legnagyobb fejű lónak assig-nálván, török-szakad, nevetni akar.

Valahol van egy szent ének, abban szorul szóra meg van írva:

Keresztények sírjatok,
Mélyen szomorkodjatok.

És én hitelesen be tudom bizonyítani, hogy keresztény és pedig római katolikus ember vagyok,„... .. és én nem sírhatok a többivel! nekem ma éjjel,„... egész éjei nevetnem kell, különben holnap délben tele sírhatom híg levesnek a tányéramat, bele aprítnivaló kenyérért ötvenszer is elmondhatom a „mi atyánk”-at, és még sem lesz!

Hát kérem alázatosan, nem jobb volna, ha én is csak sírnék, mint a többi... ez aztán nekem sem esnék olyan fáradtságosan, de meg olcsóbban is tehetném. Aztán merem ajánlani, hogy könyűim igen s ó s a k , birka-tartó ember ezen is nyerne valamit; mert a sónak is fölebb ment most az ára!

Oh, a ki a vak legyet legelőször megszólította, annak legalább az a vigasztalása volt, ha nem kapott is feleletet: hisz a vak lé g y n e k b e s z é l t ! de ez az olvasó közönség, csak úgy néz az íróra, mint egy étlapra, a m i s a v a n y ú , neki már az nem kell.

Szépen elosztóznak önök azon a pénzmagon, a cselédnek kijár a bére, a baka kapja a l é n u n g o t , a tiszt h a v i p é n z é r t s z o l g á l , a s z í n é s z g á z s i t h ú z , a dinnyecsősz m e g s z e g i a j a v á t , az uzsorás szedi a n a g y k a m a t o t , — nekünk? utoljára nem maradt egyéb, mint a t i s z t e l e t d í j !

Azt mondják, hogy a huszár, ha egy jó napja volt, a barát ha egy rász volt, szüntelen a z t e m l e g e t i ; . . . mi? h a l l g a t u n k , —jó napunk egy sincs, a többit pedig keresztül élni is nehéz, hát még meg is emlegessük.

III.

Némely ember csak úgy él, gondolja magába,
A kinek szűk a világ, fusson a Danába!

Hát mit írjak már, az isten kedvéért?... volna ugyan egy novella szövegem, olyan csinos kis lányt tudnék férjhez adni, és a mint kicsináltam már, van egy legé-

nyem is, a kit utána járatnék; sőt már annyira ment a dolog-, hogy az ablak alatt javában megyeri a beszéd,,... épen most mondja, hogy v é g h e t e t l e n ü l s z e r e t l e k ; — s í m e é p e n m o s t b u k i k m e g a z e g é s z .

„Talán valaki meghallotta?” mondják önök.

„Persze hogy meghallotta, ... mert lássák, nekem néha az a rász szokásom van, hogy mikor nagyon elgondolkozom, fenn szóval is elmondom, a mit irok, és épen midőn egész tűzzel mondanám: v é g h e t e t l e n ü l s z e r e t l e k ! és talán már meg is esküdtem volna rá, akkor lép be . . . találják el kicsoda? ... hát a feleségem!

Aztán már most van é olyan asszony, a ki azt elhinné, hogy se baj, hisz csak h a z u d s á g a z e g é s z ! Jaj, dehogy hiszi,,... legalább az én kis feleségem épen el nem hiszi, s így most a békeség okáért az a szép leány örökkön örökké leány marad,,... sajnálom ugyan, de nem tehetek róla!

Pedig milyen könnyen kivallattam velük azt a szerelmet! — no, persze, hogy az ilyen feleséges ember, mint én, már a módját is jobban tudja, — oda ültettem szegényeket a kőpadra; — ott maradhatnak most ítélet napig, akkor valamiképp majd csak kiexcusálom a dolgot.

Tehát mit írjak most? — az olvasók türelmetlenek, pedig a milyen kevesen vannak vajmi könnyen azt mondhatná az ember, mint az egyszeri színész a gyér közönségnek: e n n y i e m b e r é r t n e m j á t s z u n k m a k o m é d i á t .

Istenem, de megverted ezt a magyar író, csak úgy

járt ez, mint a falusi komédiás, legtöbbször az is nézi, a ki nem fizette!

Pedig ha elnézem, — ezek a mi jó atyáknkfiai mily jó húsban vannak, kivált némelyik abból a debreczeni fajból, van olyan, hogy fonszámra kimérve hús-krajczárjával is de szép summát érne, oda nem számolván azt a szép drágalátos ezüst sarkantyús csizmát a lábán, mint-hogy annak olyan szépen gondját viseli, — de hát a lelke? hogy meg van szorulva három mázsás gazdájában! — Egykor kapott ugyan egy kis á . . . b . . . ez .. ét, mikor rector úr azt a két s u n k á t hébe hóba b é p á c z o l t a ; de most, mióta a maga koszijára került, egy esztendőre bevet neki egy debreczeni kalendáriumot, és egy Zöld Marczit, — azon kénytelen agyon sovánkodni, míg valahol a gazdájából kibújik.

Írt szent Pál a corinthusoknak levelet, — nekünk meg majd küldene c z é d u l á t, vagy hogy utóbb olyan csúffá tenne, hogy a mi eszébe jutna, majd csak valami fuvarostól izenné meg!

Hajdan a zsidók átkozták már Mózsést, mert a pusztában nem termett egy árva v ö r ö s h a g y m a ; . . . nekünk pedig éppen az lesz átkunk, hogy keserves kincsünkért a mit kapunk, nem más mint egy — árva v ö r ö s h a g y m a !

No ez már kelméteknek mindegy, fáj vagy nem fáj, ott a hat forint, ha aztán úgy járunk is, mint a klarinétos, hogy a nóta végébe már a tüdejét is v é g k é p befújta!

Már ha eddig jöttünk, menjünk lassan odább, legyen

példánk az igavonó állat, nem azért fogták utánna a terhet, hogy hátra menjen vele.

Huszonnyolcz esztendő hogy éitem én benned? vissza-visszanézek rád, mint egy országra, honnét z w a n g p a s s-al kergették ki az embert. Élem most az időt, megyek odább odább, de kivált most, kevés jó reménnyel, —megyek úgy, mint a sors reám mérte, se kocsin se gyalog,.... az isten verte zsúpon!

Ha tán egykor s z e m k ö z t jönék a sorssal, és valami szegletkőnél kedvemre megszoríthatnám, majd megkérdezném? hogy hívják kendet? de van esze: hogy hátul kerül, ő is tudja, mint az emberek, hogy az ökör is csak azért viszi a terhet, mert a hátuljához kötik.

Talán furcsa, hogy ha mást fülön nem foghat az ember, a sors ellen békételenkedik; pedig jól meggondolva a dolgot, nagyobb igazsággal ütlegethetnénk azt az embert, a kit az utczán lelünk, mert már gyakran kisült, hogy a kísértet ugyan fehér lepedőben járt, de néha csizma is volt a lábán,....! aztán olyan ember is akadt, a ki jó módjával az ilyen lelket raegis szólította; azért a legelső emberre csak rá kell fogni, hogy ő a s o r s, aztán haragudjék meg az ember sorsuram ködményére, verje földhöz, ha lesz benn valaki, majd elkiáltja magát, vájjon ő ő az, a ki s o r s n a k n e v e z t e t i k v a l a ?

Oh, ha valami könyvárust csípne meg az ember legelőször is! — de most jut eszembe, hogy még akkor is úgy járna a szegény író, hogy a mit azon verne, tulajdon maga zsírját ütné! „

Ily vigasztalhatlan állapotban még nevetni is kell! a tudós? neki gyűrközik a philosophiának, — megmutatja, hogy halhatlan a lélek; — elhiszem, tudós professor úr, — könnyen beszél a lélek, de csak volna annak a léleknek olyan egészséges harminczkét foga, mint van az é n t e s t e m n e k , aligha lagnék jól a h a I - h a t l a n s á g g a l !

És míg egy sovány gondolatért a tollat r á g o m , néha de nagy é t v á g y a m jön egy sokkal k ö v é r e b b — jól kispékelt ü r ü c z o m b r a ! És elhiheti tisztelt professor úr, hogy e nélkül vajmi könnyen összedül ám az ön l e k é n e k a — tojka.

Aztán az ö n l e l k e , ide oda elkovályog a levegőben, se köpenyeg, bunda nem kell neki; de a mennyit az én testem jár, kell ám annak drága pénzért néha mind a k e t t ő .

Hagyjuk a bölcseket, sem miattuk, sem érettünk meg nem fordul a világ, leszünk a hogy leszünk, hacsak nem akad olyan vigasztalónk, mint egy perzsa király, ki tönkretett jobbágyságait akként kérlelte: ne féljete k s z e g é n y e k , ezután jobban lesztek — s z e g é n y e k !

Bele szoktunk mi már a n y o m o r ú s á g b a , nem is azért panaszkodunk, mintha talán hasznunkat is vár-nánk, — de tudja manó, még a fájdalom is alábbhagy úgy, ha az ember néha néha n y ö g h e t !

Tudjuk mi jól, mi volna most legjobb o r v o s s á g - nak, de ha nem jut ebben a drága világban, mikor a fillért is úgy megszorogatják, mintha tallér volna: s utoljára nem marad egyéb a jó házi szernél, — f o g a i n - kat kell majd k i h ú z a t n i .

Elküldjük az olvasóknak őket, a kinek nincs, nem kap jobbat ennél, a többivel kiállhatja a versenyt, mert az isten adta szép keveset v á s o t t !

Hol is jár az eszem, — mikor n e v e t n e m is kéne!

Kéne, kéne, de nem tudom, m i n e k ?

KOPLALÁSI RENDSZER.

I. FEJEZET.

Két úrfi, kiket, míg úrfiak, béres gyerekeknek lehetne mondani,,
annélkül, hogy ez állítás megfordítva is állna, az az: ha béres
gyerekek volnának, senki sem mondaná őket úrfiaknak.

„Tehát, mint mondtam, Győrnél három folyó jön össze,
és pedig a Duna, Rába, Rápcza.”

„Talán Répcze?” mondja valaki a társaságból.

„Nem, szóról szóra, Rápcza.”

„Bebz, engedelmet kérek, Répcze, mondja a másik,
azt is tudom, hogy hol kezdődik, hisz Vas vármegyében
még oly kicsi, hogy a réczék is fölisszák, ha nagy me-
leg van.”

„És ugyanazon folyó, uram, Győrnél Rápcza.

„Már hogy mondhat az úr olyant, hogy a mi egy he-
lyütt Répcze, az máshol Rápcza?”

„Jó, ezt is megmagyarázom, hanem előbb kérdem ke-
gyedet, hogy hívják V

„Varga Boldizsár, ha még eddig nem tetszett
tudni.”

„Jó, édes Varga Boldizsár úr, hát önt kis korában is
minden ember Varga Boldizsárnak hívta?”

„Gyermekkoromban bizony csak Varga Bódinak hívtak.”

„És mikor lett általánosan Varga Boldizsárrá?”

„Magam sem tudom én, csakhogy most már minden ember annak hí.”

„Jó, tehát a kérdéses folyó is míg igen kicsiny, addig Répcze, hanem lassankint nagyobbra nőlvén, mikorra Győr alá ér, — már Rápcza. Ez oly bizonyos, a mint-hogy a Bódiból Boldizsár lett. Megelégszik uram a magyarázattal?”

„Már most nincsen ellenvetésem, s ha az úr tán Győrött lakott is?”

„Igen is laktam uram, még pedig több izben, különösen pedig 4844 és 1845-ben, mikor Verböczyvel megösmerkedtem.”

„Tán csak az unokájával Verböczynek.”

„Nem az unokájával, hanem épen vele, magával uram.”

„Mikor volt az uram, mikor ő meghalt!!!”

„Igen, de él ő a corpus jurisban, a mit úgy fogok bebizonyítani, hogyha igaz az, hogy a régi törvénykönyv corpus, az az test, — és a törvénytudók mai napig a szellemet is látják benne, — minthogy az ember testből és lélekből, az az szellemből áll, — hát a minék teste és lelke van, az él: és ha Verböczynek teste és lelke megvan ...

„Jaj, jaj! uram, nem vitatkozom; még utóbb eszébe jutna bebizonyítani, hogy az én bundám az ön bundája,..... nincs kedvem hozzá, inkább elhiszem, hogy a Répcze Rápcza.”

„Na, ne féljen ön, hanem inkább menjünk odább, hisz

ön fiairól beszélt, és tanácsot kért, mit míveljen velük; mert egy kissé elevenek, mint ön mondja; és a házi tanító még” azt is mondaná, hogy faragatlan kölyök mind a kettő.”

„Mit tehetek róla, uram, de az édes anyjuk...”

„Úgy, hát már megint a mama, — persze elkényeztette őket, — azt hitte, hogy a méreg megárt a gyerekeknek, — kérem ássan, nem patkánymérget gondolék — tehát még azt is megengedte, ha a bársonypamlagon sáros csizmával jártak.”

„Az lett volna még uram a legkisebb baj, de mármost a tojást is fejünkhöz dobják.”

„Főlve, vagy sülve?”

„Debz uram, csak a mint jön, szegény feleségemet már szinte sajnálom, mert agyon sírja magát.”

„Hagyta volna inkább az úrfiakat nyafogni.”

„Hagyná ám, — de ha megsajnálja az ember a maga gyerekét.”

„Már a hogy tetszik, — uram, — választaniuk könnyű, ha az úrfiak helyett maguk akarnak sírni, arra mindenestre alkalmas fegyverük van az úrfiaknak, tudniillik, ha a tojást is az önök fejéhez vágják.”

„Hát nem tudna az úr, valami jó módot ajánlani, hogy a gyerekeket minden ilyen garázdaságról leszoktassuk?”

„Homeopathice kívánja ön a tanácsot, vagy alleopathice?”

„Már én csak inkább az alleopathiával tartok uram, legalább ha a vesikátort a nyakamban érzem, és huzakkora hólyagot, mint a tenyerem, — nem tagadhatom el a hatást, ha akarnám is; azért uram, semmi hókus-

pókus, hanem csak olyan flastromot uram, a minek a hatását látom.”

„Jó, uram, mindjárt készen leszek a rendelvénynyel, hanem előbb egy kis kérdést.”

„Parancsoljon!”

„Az úrfiak maguk tisztítják a ruhájukat, vagy a cseledek?”

„De van, uram, két inas is a háznál.”

„Ön hihetőleg, e szerint, köznapi nyelven szólva, jó módii ember, s néhány ruhadarab árával nem törődik!”

„A világért sem, uram, ha három öltözék volna is.”

„Na, ebben is tisztában vagyunk, — azért uram, a mint ön haza ér, és valamelyik fiu tojást dob az anyja fejéhez, annak a ruháját adja ki a két inasnak, azok aztán porolják ki

„A ruhákat?”

„Igen!”

„És az használni fog?”

„Jót merek állni uram, egy föltét alatt, hanem azt a föltételt kikötöm.”

„Mi lenne az? kérem a tekintetes urat.”

„Hogy a kiporolandó ruhában az úrfi is benne legyen.”

„A rogo humillime, hisz ez nagyon is vastag gyógy mód.”

„Valóságos alleopathiai rendszer, — mint ön kíváná, azonban ha önnek ez nem tetszik, más rendszerhez nyúlhatunk, kísértsük meg a homeopathiát.”

„Példák után szeretnék indulni, uram, — a mi meggyőzne a rendszer jóságáról, — ilyet mondjon ön nekem, s én áldani fogom önt.”

„Jó, — szíveskedjék engem Győrbe követni, a Rápcza mellé, ott történt velem egy dolog, azt hiszem, hogy az ön fia lesznek sokkal rosszabbak, tehát azoknak is használni fog.⁴

„Szívesen megyek uram, — fogjon történetéhez.”

II. FEJEZET.

Melyben megmutattatik, hogy némely urfl egészen faragatlan, és ha még ralahogy négyszegletre faragnák is, akkor sem lenne egyébre alkalmas, minthogy kapufának ássa le az ember.

Uram! nem minden embernek adja meg az isten azt a boldogságot, hogy szegény ember legyen; a gazdag kész pénzért veszi meg másnak tapasztalását, s még ekkor sincs meg neki az a meggyőződése, a mi a szegénynek, hogy a mi vele megtörtént, azt legalább hiszi.

Uram, sokja nincs a szegénynek, a mi a gazdagnak van, a miért az a gazdag sok pénzt adott, de még többet is adna, ha nem volna, — ilyen 1-ör is hypochondriája. Hiában, a szegénynek lótni, futni kell az utcán, egy darab kenyeret keres, s mire ezt megtalálta, teste lelke nyugalomra vágyik, — s nem jut eszébe, hogy a feje fáj, hanem a lába. 2-or. Mindig van étvágya, mert csak egyszer eszik, — a gazdag pedig azt mondja az orvosnak: Uram! egész nap eszem, még sincs étvágyam.

Ilyen bajaik vannak, uram, a boldogtalan gazdagoknak, míg a szegény ember csöndesen reményli a hús-vétot, mely minden esztendőben csak egy van, s az a

kis szentelt bárány akkor oly jó ízűn esik neki; de a gazdag-, kinek minden nap húsvétja van, — az uram megunja azt, és tökéletes boldogtalan.

Na, de az a jó, édes uram, hogy ilyen boldogtalan gazdag csak igen kevés van, és a jó isten áldásképen nekünk szegényeknek a munkát és törődést hagyta, — s minthogy gyermekeinkre is hasonló sors vár, korán ahhoz szoktatjuk, és nemérnek rá, hogy a tojást a fejünkhöz vagdalják; mert mi, uram, a tojást, ünnepnapra szántuk.

Ekkora bevezetés után Győrben vagyunk, s én egészen diákkoromba képzelem magamat, s önnek engedelmével egy jó barátomat látogatom meg.

Az én jó barátom épen most vesződik egy irgalmatlan rózsz kölyökkel, — kinél mondhatom, alig találkozik rosszabb.

„Ah, nem ösmeri az úr az én fiamat.”

„Tökéletes fogalmam van uram, mert három dolgot tudok elképzelni az ön beszéde után. 1-ör is az ön kedves nevének fejét. 2-or az úrfiakat, 3-or a tojásokat; mely három különböző dolog oly furcsa logikai egymásutánban találkozik, hogy az ember első hevében ezt az új filosofiát hajlandó volna az úr fiainak képében jól megbotozni. Azonban — mint ön monda — nem kivan alleopathiával gyógyítani, tehát hadd folytassam odább.

„Fül vagyok, uram!”

Képzelve ön, az én barátomat a legszánandóbb állapotban, — tanítványának délelőtt a következő kérdést magyarázta a latin nyelvtanból.

H á n y f é l e az ige?

Az ige négyféle. 1-ör *activum*, cselekvő, 2-or *passivum*, szenvedő, — és a. t. és a. t. és a. t. Ide tartozik némelyek szerint a *neutrum*, középige is.

„Antal! — szólítja meg barátom a tanítványt — mond meg: hányféle az ige?”

„Az ige Ötféle.”

„Csak négyféle!” igazítja ki a tanító.

„De ötféle!”

„Hát a könyvben hogyan van, Antal?”

„Ott négyféle van” felel egész impertinentiával.

„Hát akkor hogy mondhat sz ötfélét?”

„Mert én is azok közé tartozom, kik ide számítják a *neutrum* középigét is.”

„Hát azt ki bizta rád?”

„Én magam akarom úgy! Ingerli a kölyök boldogtalan barátomat, ki közel volt hozzá, hogy kétfelé repedjen, és csak jól megvarrt téli kabátjának köszönheti, hogy ez valóban meg nem történt.”

Barátunk türelmes állat levén, egy beszédet tartott az elvetemedett gyermeknek, — s ezen beszédében részletesen beszélt a mákvirágról, melyhez néha hasonlítani szokták az embert; továbbá megemlíti neki a természetannak azon részét, melyben kézzelfoghatón meg van bizonyítva, hogy botból épen oly kevéssé lehet borotvát csinálni, a hogy a kutyából nem válik szalonna; végre bebizonyítja neki, hogy az ördög is valami, — de mind a melleit némely emberből néha semmi, sőt még ördög sem válik.

Ezen részletekből inkább képzelhető, mint elmondható

a beszéd, mit barátom tanítványának mondott, — s mely beszédet ketten hallgattak, az úrfi, és a házi kutya, mely a jó meleg szobában hason fekve nézte az úrfit, az meg a kutyát.

Persze most már ön hajlandó volna azt is tudni, hogy mi hatással volt a beszéd a mi úrfinkra?

„Valóban kíváncsi vagyok, uram!”

Az úrfi némi elkomorodással hallgatta a beszédet, tanítójával nem nézvéen szemközt, azt vélte barátom, hogy a fiú bizonyosan nagyon megindult, és már csak azt várta, hogy most mindjárt keservesen ríva fakad.

„Magam is azt várom.”

Hallgasson csak kérem, — mindjárt meglátjuk, mit csinált az úrfi; csak még azt mondom meg, hogy a szobában nyugvó kutya éppen eltűszenté magát.

„Nos, és az úrfi?”

„Oda szól a kutyának: v á l j é k e g é s z s é g e d r e !”

„Uram! én rögtön agyon csaptam volna, azt mondhatom!”

„És ha az a fiú öné lett volna?”

„Az enyim, uram?... kérde némileg meggondolva a dolgot. Nem tudom, uram, mit csináltam volna hirtelenében.”

„Lássa ön, minő átkozott helyzet ez egy tanítóra, mikor tanítványába az ördög bele bújt; az én barátom is fölriadt, s ha kezét meg nem kapom, nem tudom mi történik; azonban bejött a fiúnak apja, s megtudván a dolgot, a fiút rettentően megverte.”

Ekkor azt mondtam az apának: Uram! hasztalan munka ez a verekedés.

„De uram! — mondja ő, próbáltam én már a szép szót, de már ez a veréshez szokott!”

„S épen mivel a veréshez szokott, — uram, ezen az úton már meg nem javul, hacsak más módot ki nem talál.”

„Nem árt ennek uram semmi, — múltkor a libákat kergette a Rápczába, s a mint sebesen utánuk szaladt, már nem bírt megállani, hanem maga is a Rápczába esett; de uram, még ott sem tudott belefutni, a halászok kifogták.”

„Fájdalmas állapot, uram, hanem egy mód még volna tán a segítségre.”

„Ugyan közölje ön barátjával!”

„Én, — mondja barátom — mai napságtól fogva elhagyom a házat, mert én ki nem bírom vele, hozzá meggyezvén, hogy a másik is ilyen, — köszönöm az eddigi bizalmat, de inkább fát vágok.

Ezen szónál barátom elhagyta a házat.

III. FEJEZET.

Egy szerény szoba, mely talán azért mondható nagyak; mert öt szegény legénynek reménysége belefért, illő helyet hagyván öt darab nyoszolyának, ugyanannyi szalmaszéknek és egy téntafoltos asztalnak, melynek flókjában annyi kenyér fért el, mennyi mulhatlanul szükséges, hogy a diáknak lelke a testhez legyen kötve; ámbár ez arány oly szűken volt kimérve, hogy a diáknak lelke gyakran szemrehányásokra fakadt, s nem egyszer fenyegette a szegény pára testet, hogy ha jobb tartás nem lesz: kibújik a diákból és elmegy a magas mennyországba. Ezen bútorzat mellé elég lesz, ha egy diákot képzelünk, kit magunk személyében az vessző alatt szívesen mellékelnénk, ha lehetne s végül van egy vendég, a két úrfinak apja.

A tanulási órának vége, alig teszem le a könyvet, egy kopogtatást hallok.

Buj be! Kiáltám diákosan, mire belép hozzám egy úr, épen a két úrfinak apja.

„Parancsol kegyed valamit?” kértem őt megelőzőleg.

„Nem parancsolni, sőt ellenkezőleg, kérni jöttem. Reménylem ösmer kegyed?”

„Van szerencsém ismerni! nyugtatám meg őt.”

„Két elkárhozott kölyöknek vagyok apja, tudja fiatal barátom, — meglátogatott az isten ostora, a mint elbeszéltem; a Rápczába pottyanik az egyik semmirekellő, és uram az a víz, mely három vármegyének szalmáját, káposztalevelét, nádtöredéket békén elhurcolja, egy ilyen vásott kölyket nem vesz be.”

„Hát én tán a Dunába lökjem őket?”

„Majd arra fakadtam, uram, — hanem már ne Ítéljen meg egy elkeseredett apát, hanem múltkori szavaiból azt gyanítám, hogy ön még tudna faragni rajtuk, tehát..

„Jaj! — uram, vágтам a szóba — de nem ígértem ám, hogy én velük vesződni akarok.”

„Uram, — nézett rám a kétségbeesett apa — ne fosszon meg utolsó reményemtől — már mindent megpróbáltam, — még az orvosnak azt is mondtam, hogy adjon be a gazembereknek, tán valami belső bajuk van; — de semmi sem használ; hanem az úrban még van reménységem; vegye át a két gyereket, kezei alá adom, — kérjen, a mi tőlem telik, tán megbírom fizetni fáradságát!”

Végre meglágyultam, és megajánlani, hogy embert faragok belőlük.

„Uram! teljhatalmat adok, ha kell írásban adom.”

„Írásra nem lesz tán szükségem, hanem korlátlan hatalmat akarok.”

„Megadom, uram, hanem botnak ne legyen híjával, azt előre mondom!”

„Na, tán azt ön mégsem akarja?”

„De sőt esedezem, uram, ne sajnálja őket, húzza le róluk a nyersbőrt, ne féljen, majd női helyette más; csak késsel faragja őket, tán azt majd mégis érzik.”

Röviden szólva, megegyeztünk az árban, mely épen alkalmas volt arra, hogy testem és lelkem közt is képes valék egy kis kibékítést eszközölni, mindennapra kiköt-
vén egy cipót és egy tányér sültet.

Néhány nap múlva átvettem az úrfiakat, kik engem azon vigyorgással fogadtak, mely fogadás akart lenni, hogy engem hova hamarabb kivexálnak.

Valóban, nem a legkellemesebb állapot két ilyen ártatlan bárányt átvenni olyan előzmények után, hol nékem az apai tanácsok közül is legelőször azt mondják: itt van két elromlott gyermek, ha bír sz velük, nyúzd meg.

IV. FEJEZET.

Melyben Mojszesnek megmutattatik az ígélet földje, s ő megvakar-
ván öreg fejét, azt mondja: juj be m e s s z e van még Nád-
u d v a r , hova Debreczen jó időben két óra, — sáros úttal pedig
másfél nap.

Bementem a lakterembe, utána az egyik fiú csizma-
sarokkal rúgta be az ajtót; — mintegy előjelét adván,
hogy az úrfit töri már a nyavalyája, csakhogy mint a
barmon, először is a lábán kellene megtapogatni, hogy
az ütere mikint ver?

„Kis öcsém! — kérdem aztán — mindig a csizmasarokkal teszed be az ajtót?”

„Hát az nem jól van?”

„Ha a levest is a láboddal eszed, akkor természetesen, hogy jól van; mert én a kezemmel eszem, aztán a kezemmel is teszem be az ajtót.”

„Ha akarom, a lábammal eszem.”

„Jó, majd akkor a váluban keresd az ebédet, de velem ugyan nem eszel egy asztalnál, míg emberséget nem tudsz, — azért, öcsém, kezdjük el az elején, tudsz-e jó napot kívánni?”

„Hi, hi, hi! röhögött a másik, mit utóbb ez is követett, hanem én sehogy sem jöttem ki sodromból, hanem folytatám.”

„Öcsém, menj ki az ajtón, és ezen szóval jőj be: jó napot kívánok.”

A fiú kiment, egy kis vártatra bejő, s egész szemtelenséggel bekiált: nix zum h a n d l e ?

Elfutott a méreg, de mégis türtőztetem magam, és az ebédig egy szót sem válték a gyermekekkel, kik itt ott győzelmesen cinczogtak, gondolván, hogy én nem állom ki három napig, ha az első boszantásra még csak meg sem merem ütni.

Azonban elkövetkezett a dél, ebédre mentünk, s én elfoglalom helyemet, mellém esvén a nagyobbik fiú, Antal, ki úgy látszik vállalkozók, hogy egy maga megszöktet.

A fiuk szeméből kinézett az étvágy, és különösen az én szomszédom alig várta, hogy kanalát a párolgó lébe márhassa; azonban mielőtt a kanalat szájához emelhetné, gyengén a fülébe sűgám:

„Mond: jó napot kívánok!”

„Eb mondja!” válaszolt vissza durván.

A levesmerőkanál mindenestre alkalmas eszköz volna arra, hogy az ember úgy üssön valakit hátra, hogy a lélekezete elmaradjon; de én a legnagyobb lelki nyugalommal ereszttem vissza, és ugyanazon mérséklettel elvettem a tányért a fiú elől, megemlítvén, hogy addig nem eszik, míg a parancs teljesítve nem lesz.

Az erdei fát kapcsokkal leveri az ember, és faragja gömbölyűre, szegletesre, a mint tetszik; és még azt is ráfaragja, hogy készült 1854-ik esztendőben: hanem az ember megrögzött gonoszságához nem fér a fejsze! kifordítani pedig nem lehet, mint a csizmát, hogy valaki belől igazítson rajt.

Azonban ha már az úrfiba a jó nem fér, gondom lesz rá, hogy más se menjen bele; s ha majd a gyomor üres lesz, a lábaknak sem leszen valami nagy kedvük az ajtót berugdalni, ezt már tudom azon meséből, mikor a kezek, lábak, fogak összeesküdtek, hogy a lusta gyomornak szolgálni nem fognak; azonban az erőtlenné vált kezek, lábak, keservesen megbánták a tréfát.

Az ebédnek vége lett, s az én úrfim röhögve ment el oskolába, — hol én már előre intézkedtem, hogy az én rendszeremet valami diákpajtás egy pár cipóval el ne rontsa, s e tekintetben a tanár úr egész szigorúságát igénybe vevém, vártam a jelenkező sikert.

Vége levén a délutáni tanórának, a tanodaajtótól magam kísértem hazáig a patientst, kinek jó kedve egy pillanatnyira sem fogyott, és az utczán láb alá került köveket hazáig rugdalta.

Nem kell mondanom, hogy az uzsonnának ismét gazdátlanul kelle maradnia a következő párbeszéd miatt.

„Antal barátom, tán már van benned annyi üres hely, hova egy kis emberség beférne; egy kis jó uzsonnáért nem volna tán sok, ha egy „jó n a p o t” kívánnál?”

„Azt hiszi m a g a ?”

„M a g a ? . . . ismétlem, — lásd, mégis csak derék gyerek vagy, legalább nem k e n d e z e d meg az embert, — ez annak a jele, hogy kibékülsz velem.”

„Csak azt lesse kend!” mondja nevetve a gyerek.

Itt épen szükséges volt egy kis béketűrés, hogy akkorát ne üssön az ember a gyerekre, hogy két darabbá váljék, s ekképen az édes mama és édes papa megosztzkodhassék rajta, ízlésükre hagyatván, melyik fele tetszik egyik, vagy másiknak?

Az est is bekövetkezett, már az „ú r i m á d s á g á t” is elharangozták, mit jóra való munkás ember a vacsora mellett szokott elmondani, hogy a maradékételt az ebédnek, uzsonnának tetejébe egye, — s a kinek nyelve nem dagadt, azon órában már okvetlen megkívánja, hogy ha délben nem főztek is; de legalább vacsorára melegítsék meg a maradékot: azért az urfival megint szóba álltam.

„Antal! — hallod, hetet harangoztak!”

„Nem vagyok süket!”

„De az vagy, mert eddig csak meghallhattad volna a jó szót; de nem hiszed, öcsém, a világ olya a furcsa, hogy ha meg nem süvegeled, az nyúl a süveged után, s olyankor az üstöködöt is könnyen oda markolják.”

„P t r ü s z!” egyéb semmi a felelet.

„Látod, hogy igazam volt, azért tedd azt, a miben más böcsületes embernek sem törött ki a lába, kívánj egy „jó estét” mindannyónknak; aztán megint jó barátok leszünk, s a vacsora is itt vár.

„A ki megette a javát, egye meg a maradékot!” válasszol ismét elég durván, s én átláttam, hogy ezt áztatni kell előbb, mint a kendert, hogy a pazdorját kiszedhesse belőle az ember.

Ezen napra tehát a gyógyrendszer eredmény nélkül maradt, azonban számoltam egy jótékony éjszakára, midőn az éhes disznó álmában elsétál az erdőbe, s az a gyönyörűséges szépségű megérett makk egy árva szellő nélkül leszakad a fáról. — Oh, . . . tudom én, hogy az én urfim álmai oly étvágygerjesztők lesznek, minő egy hizó fantáziájának is elég kövér lenne, — hogy az ébredés aligha olyan nem lesz, mint az egyszeri cigányé.

Ő kelme tudniillik azt álmodta, hogy egy pinczér kávéval kínálta, mondván:

„Iszol-e kávé, cigány?”

„Már hogy ne innám, csak ide velem.”

„De hideg ám! válaszol a pinczér, hát megmelegítsem-é?”

„Hadd forrjon, — válaszol a cigány — mennél melegebb, annál jobb!.. és kéjelegve nézte a parázst, mely a kávé üst alatt hevült; de addig kandikált a cigány álmában, hogy borzas fejét az ágyszélhez csapta, mire fölébredt.”

Ekkor káromkodott, hogy mikép lehetett olyan szamárnak, — és mért nem itta meg a kávé — h i d e g e n !

Erre számolók tehát, hogy a mit a nappali koplalás

megkezdett, azt az étvágy álomban fogja eredményre vinni; s én némi reszketegséggel vártam a reggeli órát, midőn a kárhozatból hazatérő lélek megadja magát, s megtérvén az emberiség útjára, legelőször jó r e g g e l t kíván.

A kakas kukorikulni kezdett.

Még két kukorikulás — gondolám, s azon nevezetes pontnál leszünk, midőn Péternek eszébe jutott, hogy ő csakugyan megtagadta Krisztust, — és én bizalommal várom Antal úrfinak megtérését; mert még Júdásban is annyira föltámadt később a lelkiismeret, hogy tán keresztül fürta volna, ha Júdás ezt megelőzendő, egy fűzfára nem akasztja magát.

Antal úr már fölöltözötten állt a tanulóasztalnál, annélkül, hogy csak egy szóval is reggelt kívánna, miért magam kezdem meg a beszédet.

„Egészségére váljék az éjjeli nyugalom.”

„Megvan! felel ő kurtán.”

„Mi volt az éjjeli álom? ha merem kérdezni.”

„Töltött káposzta és kalbász!” vigyorgott a fiú.

„Tehát reggelinél nem is leszen szerencsénk, a mint gyanítom, mondám czélzólag.”

„Már jóllaktam.” Mondja ő összekötvén könyveit, hogy az oskolába menjünk, hova el is kísértem, átadám a vi-gyázónak, legyen folytonos ügyelet alatt; mert a paro-xismusnak megvannak az olyan rohamai, hogy képes kikapni másnak kezéből a falatot, és maga eszi meg. Én pedig nem akarok időt vesztegetni; mert ha ez a gyerek hamarjában meg nem tér, nagyon komolyan hiszem, hogy magam is megőrülök, — s ez nem volt kialakudva, pedig nem lehetetlen.

Az idő sebesen ment, már kilencz óra is elmúlt, s minthogy a kilenez órához a tíz óra csak egy óra járásnyira van, közel hittem a pillanatot, hogy a mit az álom meg nem térített, — az engesztelhetlen éhség mégis ki fog egyenlíteni.

Ah, de hányszor csalódik az ember az életben, midőn már a legbiztosabb perczet várja.

„Jancsi! itthon vannak? kérdi a szerelmes ifjú az inast, mire az azt feleli:

„Igen isnincsenek itthonn!

Itt van, remény és csalódás, oly közel. El, el, menjünk odább.

Tíz óra elmúlt, s az én feszült várakozásom annyiban végződött el, hogy újra kelle várakoznom, mert az én Antalom most már se jót, sem rosztat nem mondott, — s minthogy orvosságom nem olyan, melynek csöppjeit minden két órában egy evőkanállal kell bevenni, kénytelen valék elvárni a delet; talán majd mégis meggyógyul attól az orvosságtól, a mit be nem fog venni.

Szemmel tartam a fiút, s észrevettem, hogy daczos-sága mellett valami kifáradás jelenkezik arczán, s a makacsság még csak annyi élelmet kap, hogy testvére — egy kihízott pofok — ingerli az ellenállásra — tele gyomorral.

De feledem, hogy a csökönyös ló is, mielőtt a pára kimenne belőle, utoljára még egyet rúg, azért magára hagyám, csináljon, a mit akar, még az eczet is legjobban savanyodik, ha jól bedugva magára hagyják.

„Antal! szólítám meg délben, én már elfáradtam.”

„Én meg nem, válaszol olyan képpel, melyről a nevető-inger már lemaradt.”

„Lehetetlen, hogy a jó is meg ne szólamlanék benned, bizony okosabban tennéd, hogy azt hallgatnád meg, mit mond.”

„Gyere Jancsi, hallgasd meg te — mondja testvérének, ki folytonos vigyorgással éleszté benne a gonoszszágot, s ő hihetőleg nem akart nevetségessé lenni testvére előtt.”

„János úrfi ne hízelegjen magának azzal, hogy rá nem kerül a sor, azért jobb lesz, ha okul a példán.”

E szónál már ebédre hívtak, a kisebbik fiú előre hadt, s én még egyszer visszafordulok, s látám, hogy a gyerek nagyon elkomorult, s ha egy negyed órával több idő volna, még megtörhetném, de az idő oly közel, hogy a megadást megszegyenítőnek érzé; most már csak minden negyedik kérdésemre felelt egyszer.

„Tehát nem akarsz engedni?”

Semmi felelet, — a gyermek lesüté szemeit, a dacznak nincsen ereje, s utolsó fegyverével küzd a megszokott rász,,... a hallgatagsággal.

„Lásd Antal, — én igen nagyon sajnállak!” mondám a legrésztvevőbb hangon.

A fiú fölnézett, hihetőleg meghatá hangom, s mintegy bizonyos akart lenni arról; hogy részvétem csakugyan valódi e, vagy csak alkalmazott beszéd?

Nézése oly lágy volt, hogy a dacznak semmi nyom» nem látszék, és fejét tenyerébe támasztva újra félre-nézett.

„Akarsz enni, vagy nem?” kérdem némi határozott-

sággal, mire az nagy későn, és elég mély hangon monda! nem!

Magára hagyám, — és az ebédnél lassankint egy másik munkához kezdek, az egyiknek a párját vettem kézbe, az az, a kisebbik fiút akartam ebéd közben vadságából alább hangolni; de az, mintha csiklandozták volna, annyit kaczagott azon mulattató gondolatnál, hogy én ő belőle jámbor ficzkót akarok gyalulni.

„Hát nem hiszed?”

„Nem én!” — mondja összevissza rángatván a képét, mikor én hirtelen egy tükröt tarték elébe, miben ő kényelmesen nézé torzvonásait.

„Ösmered ezt a fél bolondot?”

„Ösmerem ám, én vagyok!” mondja tetszelgőleg.

„Na, jól állok, hogy harmadnapra ezt a pofát nem fogod megösmerni.”⁴

Ezzel befejezők az ebédet, a tanulószobában végzők a még szükséges foglalkozást, hogy rendes időben a tanodába érjünk.

A két fiú szemközt állt, a nagyobbik elbúsult arczczal, a másik legjobb kedvben kérdi bátyjától:

„Meg sem vagy éhes?”

Ezen szóra egyet villámlott, s János úr képe olyan vörös lett, minőt hasonló genrebán csak képzelni lehet, — mire János úrfi jónak látta a nevetést egy hatalmas bőséggel fölvaltani, annélkül, hogy bennünket megindíthatott volna.

Én e háboruizenetet annak vettem, a mi valóban volt, szakadásnak azon pajtással, ki a durva szokásoknak osztályos barátja volt; azért nem avatkozám e dologba,

minthogy én előttük csak ellenség voltam, és követtem azt a filosofiát, hogy mikor két eb összemarakodik, a pörbe ne avatkozzék senki; ha csak azt nem akarja, hogy megmarassa magát.

A tanodái harang másodszor szól, következésképpen nagyon is megvolt az ideje, hogy elinduljunk, és szokott után a tanodába menjünk.

Délután négy órakeresztényen a fiukat, a kisebbiket hazahoztam, s a nagyobbikkal a Dunaparton sétáltam, — de a gyermek halavány volt már, mint a fal, s ingadozó léptein észrevettem, hogy nagyon elalélt.

„Lásd Antal! hány ember találkozott velünk, és mikor én köszöntem, ugyanazt te is tetted, hát mért nem tehetted meg otthon?”

A fiú rám nézett, a legelső könnycseppet látám kicsordulni, mi közben ellágyultan mondja.

„Mondtam volna én eddig is, de attól félttem, hogy Jancsi kinevet.”

„Az az én dolgom lesz, hogy kifogjak rajta, azért ígérd meg, hogy a mit mondom, szóról szóra megfogadod?” mire lesütött szemekkel mondja úgyszólván nyögve.

„Megfogadom!”

Végre az igazi szónál vagyunk, annélkül, hogy a papa receptje szerint a fiút megnyúztuk volna.

Hazamenet tartottam a gyerekeknek egy olyan prédikációt, mitől úgy megindult, ha azt mondanám neki, Antall eredj a Dunába! legfőlebb azt kérdezné, a szélén ugorjam be, vagy a közepén?

Hazaértünk, és leszámítván azt, hogy az a kis böcsület,

a mi előjáróban az én Antalomból kifért, nem volt egészen valami kerekded gömbölyű; de csak meg volt annak a formája a fejhajtástól egész a lábvakarintásig.

Harmadnapra már a másik is a rúd mellé állott, és én bevégeztem nevelési rendszeremet, egy kis koplalással!

„Uram! — tetszik ez a rendszer?”

„Megpróbálok!” mondja vendégem.

„Merem rekomendálni!”

ÁRTATLAN KALANDOK.

I.

Az ozorai plébánia könyvében szóról szóra benn van, hogy 1823-dik évben születtem, és hogy Tüzkö Mihály tisztelendő úr keresztelt meg, mint később saját szememmel láttam aláírását, azokat az egyenesre vakart bőtüket, melyek közül nem mert volna oldalt dűlni egyik is, mintha káró mellett növelkedett volna valamennyi.

A ki tehát ért hozzá, könnyen kivetheti, nota bene: — nem Tüzkö Mihály tisztelendő urat, mert az már rég meghalt; hanem azt, hogy én 1840-ben tizenhét esztendő voltam. — Azután következik az, hogy én pappá akartam lenni, mi az alábbi történetkéből igen bőven megtudható.

Tizenhét esztendő koromig annyiszor hallám, nehéz kenyeret keresni! hogy szinte megbotráncoltam, midőn az emberek közt szemlélődni kezdek, s látám, hogy ez a faj minő alázatos szemeket mereget az ég felé, míg a miatyánkat mondja, pedig midőn a kenyeret emlegeti, akkor is a pecsenyét érti!

Végre addig szemlélődtem, hogy már megállapodtam egy pályánál, melyben épen Tüzkö Mihály tisztelendő

urat vettem példányul, minthogy ő számtalanszor ismétlé, legyél öcsém pappá, ha kenyered elfogy, ehétől ka-lácsot!

A gondolat nem rossz, és hogy tanújelét adjam annak, hogy az eszem megállapodott, megígértem szü-lőimnek, hogy pappá leszek, — se czélből engem el is vittek Pécsre.

Ott jártam két esztendeig oskolában, s minthogy a jó úristen válaszottait próbakőre teszi, szállásra épen egy másod évi jogászszal kerültem össze, kinek legelső szava is az volt:

„Van-e szeretője, öcsém?”

Vörös lettem, mint a rák, s kabátom alá dugván ke-zemet, titkon keresztet vetetem magamra felelet helyett, — azonban laktársam feleletem nem hallván, mintegy kiokosodván jámbor pirulásomból, azt monda:

„Na, ficzkó! ne búsuljon, ha még nincsen szeretője; majd lesz!”

Nagyot sóhajték; — mert hisz egy elkárhozott lelket láttam magam előtt; elhatároztam, hogy a mint magam leszek, imádkozom érte; de mielőtt elszabadulhatnék, ismét megszólamlott:

„Lássá, amice! — én is voltam ám olyan südő-ember, mint maga, hanem most már mégis van szeretőm, még pedig — k e t t ő !”

Hirtelen leültem a székre ijedtemben, s minthogy le-térdepelni szégyeltem, hát hogy mégis a jó isten is meg-elégedjék velem, meg a szállópajtás se lássa, hogy térdepelek, hát térdeimet az asztalfiókhoz nyomtam; e fájdalomban keresvén középutat, hogy az elkárhozottnak

bűneiért én szenvedjek, a nélkül, hogy ő engem ki-nevethessen.

Persze, hogy a martyrok nem így szenvedtek a hitért; de hisz épen nem is vágytam martyrságra; hanem gondolám, ha az igaz hívők között a legelső sorban nem állok is, de a legutolsóban sem.

„De most már mozduljunk, amice! — mondja ő; mert itthon még belénk esik a penész, hanem menjünk kávéházba!” s ezen szóval karonfogván, vitt az utcára, s aztán a legelső kávéházig meg sem álltunk.

Itt hallottam életemben először az euer G n a d e n t, — a mi mindenesetre több volt, mind a mit a veszprémi és fehérvári gyümölcsös kofák egy garasára körte, vagy almáért titulusképen adtak, s én lelkemen találva érzem magam, mintegy átgondolva, hogy mégis látszik ki belőlem valami, hogy egy pinczér engem úgy megemberel már.

Vezetőm nem eresztett le karáról, hanem a kávéház előtti padon foglalánk helyet, s itt végig nézők a járókelőket, hanem míg az én laktársam merész nyelven tévé megjegyzéseit a lányok után, én folyton folyvást — imádkoztam érte!

E közben monda el pajtásainak, hogy neki csakugyan két szeretője van; az egyik egy kovács leánya, mire a többiek orraikat fintorgatták, a mi nekem némi elégtétel volt, hanem utóbb aztán mennyre, földre esküdött, hogy a másik igazán — nobel; hanem itt is kisült, hogy még soha sem beszélt vele, csak órákig elnézi!

Imádságom félbeszakadt, mert láttam, hogy laktársam nem annyira elvetemedett, mind inkább h a z u g ; pedig

egy kis füllentésért mégis elég imádság, a mennyit elmondék.

Már mind elszéyedtek a környezők, csak mi maradtunk a padon, s láttam, hogy az én vezetóm szüntelenül az átellenes ablakra néz, hol egy gyönyörű szőke nő nézett ki, még pedig felénk, — s az én szomszédom mindnnyiszor nagyokat sóhajtott.

Végre haza mentünk, hanem az első kirándulás épen olyan volt, mint a kezdett sorban a legelső bötü, nagy volt igen, hanem utána még számtalan apróbb bötü következett, az az mi naponkint egy kis félórát a padon üldögéltünk; csak azt nem tudtam megfogni, hogy mi a manó mulatság van abban, ha valaki az ablakot nézi!

Éjei ritkán tudtam nyugodtan aludni, mert laktársam iszonyukat sóhajtott, — végre elhatározám magamban megkérdezni, — az az, meg is kérdem:

„Bátyám! baja van?”

„Úgy sem tud rajtam segíteni, ha megmondom is!”

„Bátyám! én sok házi szert tudok, — fejfájás ellen tormalevelet, — gyomor bajban ezerjófű, — meghülés ellen bodzalé; hurut ellen szamartej!”

„Jaj, — ne legyen olyan ostoba, — nem hallja, hogy csak sóhajtok.”

„De miért?”

„Hát ha tudni akarja — s z e r e l m e s v a g y o k !”

Rettentően megbántam, hogy megkérdeztem; azért meg is fogadtam, hogy többször nem kérdezősködöm, és a mint menekülhetek, — vele nem megyek.

Ezen határozatomat szentül megtartám, s minthogy a

kávéházbajárást megszoktam, szépen elballagtam, hanem mindig kívül maradtam a padon.

Eszendő múlva tudtam meg, hogy egy levelet írt a szőke hölgyhöz, hanem a szolgáló a t e i n s úrnak adta; tehát nem mert a padra kiülni, csak otthon nyögött; de én a megszokott helyet rendesen elfoglaltam, csupa megszokásból, s minthogy az őszi nap néhány meleg sugara az épület alatt igen kedvesen gyűlt össze, szinte szerettem a helyet.

A szép hölgy kitérte ablakait, — fehér karjait az ablakvánkosokra helyezé, s ha egy gyöngye szellő fűrtéit szétkuszálta, egy pillanatra a szoba mélyébe tévedt, és ismét elfoglalá a helyet.

Kívülem egyetlen lélek nem volt az utczában, a kávéházi népség a tekeasztalokon, zörgette a labdákat, s egyik diák a másik nyakába kapaszkodott, hogy az érdekes játékot, láthassa, — s mint mondám, csak magam ültem kinn a padon, szinte megsajnáltam a hölgyet, hogy kívülem más embert nem lát, és mégis minduntalan újra fésüli magát, pedig én miattam kár volt magát fárasztania; mert én csak olykor néztem föl, — mert különben folyvást a — l e c z k é m e t t a n u l t a m !

Midőn aztán készen valék tanulmányommal, s a hölgyet még mindig az ablak előtt láttam, gondolkozni kezdek, hogy nem unja el magát, hogy így óraszámra kinéz, és nem akad a szobában valami tennivalója? — aztán ezzel is készen levén, ... hogy biztosabb legyek, repetáltam a — l e c z k é t .

A hölgy még mindig az ablaknál van, s észrevettem, hogy folytonosan engem néz! megszégyeneltem magam,

hisz ő bizonyosan azt véli, hogy én rossz diák vagyok, hogy mindig ugyanazon egy könyvet tanulom, tehát másikat vettem elő, s minthogy a föladott leczkét elvégeztem, azt kezdem tanulni, a mit majd másnapra hagnak föl.

A szél megint összeborzoló a szőke fűrtöket, — melyek hosszan gyűrűzének alá, — a fésűt az ablakba hozá, s ott igazíta rendbe, aztán unalmából-e vagy mi, látám, hogy fűrtéinek végét vagdalja, s a szélnek ereszti, melyből egy jókora darab tisztán látszólag az ablak alá hullott.

Bizony kár úgy elvagdalni, gondolám, — s megint tovább akarék tanulni, midőn egy kis fiú szalad mellém, kit a hölgy nevéen szólíta, s utóbb a tölem elválni nem akaró fiúnak mondja:

„Kérd a bácsit, kis fiam! az majd fölhoz!”

Egykedvűen fölvezetém a kisfiút, ki a teremből megint eltévedt, s én az anyával egyedül maradtam.

Leültetett, de nekem rettentő kínosan jutott eszembe, hogy hát ha a leczkémet délig elfeledem.

Körülnéztem a termet, — gyönyörű kis tündérország volt, a nagy tükrök és csecsebecsék szokatlanul hatottak rám, a hölgy néhányszor körüljárta a teremet, fejét» mint a szarvas, magasan horda, s egy kissé meg-meg-rázá, s ilyenkor felém fordult; s nekem azon kinos gondolat gyötörte fejemet, hogy bejövet mondtam-e „jó napot”, vagy a l á s s z o l g á j á t ?

Sehogy sem jutott eszembe, s ezen elpirulván, a nő közelembé jön, és finom kezeivel megsim gatván arczomat, monda:

„Tán melege van önnek?”

„Nincs!” válaszolék ostoba képpel, még mindig- azon töprenkedve, hogy köszöntöttem-é, mikor bejöttem az ajtón.

Bizonyosan a szél fújta ki a képét, ... na de milyen kuszált az ön haja, — mondja ő hirtelen egy fésűért szaladva, s a nélkül, hogy én csak egy szót tehettem volna, egészen közelembe állt, s engem oly gonddal megfésült, mint kedves anyám, mikor Veszprémben bér-málásra állított ki.

Közben közben megszűnt a munka, ajakamnál fogva fejemet állásba helyezé, szemközt nézett, s én irtóztatón rösteltem, hogy borzasan jöttem, és még annyi eszem sem volt, hogy a kapu alatt megfésülködtem volna, — s ime, ezt a szégyent kell megélnem, hogy egy gyönyörű úrhölgy megsajnál és megfésül; bizonyosan jó szívé lélek, s nem akarja, hogy más helyütt ilyen borzasán lássanak.

„Ah — mondja ő — ne így viselje ön a haját, — így nem jól áll a választék jobbra, — majd balra igazítom, — s e közben az ablakból elhozta az ollót, — s hajamat az ollóval elegyengette.

Vigyáztam, hogy a mi lehull, majd fölszedem és ki-dobom, de a hölgy kezében tartá, s midőn a fésülésnek vége lett, egy könyv lapjai közé rejté.

„Volt ön tavál tánczvizalomban?”

„Igen is — nem! . . . válaszolék zavarodottan és oly ostobán, mint egy kisbíró, ki akképen akar felelni, hogy az emberség is kilássék belőle.

„De az idén csak eljövend ön?”

„Nem tudom!” válaszolám még odább.

„De ha én önnel magamat egy Walzerre angazsérozom!

„Tessék?” mondám nem értve e szót.

„Na, de nem is mondom ezt odább; mert 15 év múlva is végig melegszen, ha akkori feledhetlen ostoba beszédem eszembe jut.”

Csak ott folytatom, hogy a nő ismét közelembe jöven, s fejemet valamelyest hátra hajtván, szemeimbe nézett.

Majdnem remegni kezdek azon gondolatban, hogy bizonyosan vagy a homlokom, vagy szemhéjam, vagy tán épen azon orrom téntás, és én így jöttem el az utczára; azért hirtelen megfogadám, hogy máskor vigyázóbb leszek; — s míg én ezen töprenkedtem, ő homlokomat csókolta meg.

„Na, hála istennek! — gondolám — bizonyosan még sem tintás, — mert különben kiszidott, vagy tán épen megmosdatott volna a csók helyett, — és vérem hirtelen csöndesülni kezdett, és nyugalmam annyira visszatért, hogy vigyázhattam magamra, hogy a széken egyenesen üljek.

E közben egy kis leányka jött be, ki még most tanult járni; — a dajkát eltávolítá a nő, s a hölgy ölbe vévé a kis lányt, felém hozá, de az erősen bújt az anyjához.

„Na, ne legyen olyan kis vad” — mondja az anya.

De a kis lány még sem akart hozzám jöni, bár hívogattam.

„Kis lányom, csókolja meg a bácsit!”

A kis lány arra épen semmi kedvet sem érzett, bár az anyja folyvást biztatta.

„Na, ne féljen a bácsitól, — nézze kis baba, a mama

is megcsókolja!... s ezen szóval nyugodtan megcsókolt, — s én kezdek boszónkodni a — kis l á n y r a , hogy még most is fél tőlem!”

A hölgy a dajkát csöngeté be, s neki adá a gyermeket, hogy vigye a másik szobába; mi pedig ketten maradánk, s engem ismét az nyugtalaníta, hogy miként fogok a ki-menetelnél köszönni: magamat ajánlom-e? vagy azt mondjam: alásszolgája?

A hölgy néhányszor a tükörnél rendező magát, — panaszkodik, hogy a szobalány ma ügyetlen volt, s élém állva kérdé, hogy utálatosan néz ki?

Most már csakugyan kellett volna valamit szólnom, és szerencsémre a déli harangszó kondult meg, s én azt mondtam:

„Jaj! már delet harangoznak, most már haza kell ~~lennem!~~”

„Nohát nem tartóztatom, — mondja a nő, s midőn az ajtónál meghajtottam magam, hókezeivel újra megsimogatá arczom, búcsúzóul ennyit mondván: „csak siessen ebé-dezni, édes kis — s z a m a r a m !”

II.

Odább, odább hat esztendővel, mely idő alatt igen sok víz elfolyt a Dunán.

Pesten látjuk egymást.

Bizonyosan a középponti papnöveldeben!” jegyzi meg valaki szép olvasónőim közül, azt gondolva, hogy a kis s z a m á r éppen nem illik a világi életbe, s ha már

épen Pesten találkozunk, bizonyosan pappá lett, és hol lehetne k i t ű n ő b b helye, mint a papnöveldeben.

„Bocsánatot kérek, én a „P i l v a x k á v é h á z b a n” üldögélek, hol papot egyet sem, de abban az időben jurátust eleget láthatott az ember.”

Nem tehetek róla, a sors ide vezetett, s nehogy a a közbenesett dolgokkal untassam önöket, a hatodik évnél kezdem, aztán az elmondandókból Ítéljenek, hogy hat év alatt mennyit változtam.

Pest abban az időben a fiatalok Mekkája volt, — azért ki gőzhajón, ki kocsin, ki gyalog, eljött a fővárosba, ott élt és uralkodott, evett-ivott, koplalt, gyalogolt, politizált, adósságot csinált és letette a censurát, hazament, s elmondta, hogy ő is volt Pesten.

Oh, szegény apák! hányféleképen sopánkodtak ez úri-fiakon, — egyik azon sopánkodott, ha meglátszott, hogy kedves fia Pesten volt; míg a másik épen azért káromkodott, hogy épen nem látszik meg!

Én beléptem a nagyvilágba, vezetőm volt az ösztön* mely pályámra kergetett, — jó tanácsom az üres erszény, — hív barátom a jó kedély! — Ennyiedmagával könnyen megfér az ember egy hónapos szobában, és nem mondja a cigányoknak: húzd el az én nótámat! hisz mirevaló lett volna maga, a nagy és hatalmas szent Dávid?

Nekem is akadtak pajtásaim, kik mint a rézkrajczár, mindenütt megfordultak, és mint egykor az én jogászbarátom, arról beszéltek, kinek van szeretője? az az, szeretője mindeniknek volt, hanem már most melyiké szebb?

Hat év alatt annyit mégis változtam”, hogy ezen beszédekre keresztet nem vettem és nem imádkoztam, annál kevésbé szorítám térdeimet az asztalfiókhoz, hanem egy drága szót sem szóltam.

„Beszélj már no! — kiált az egyik pajtás — hol lakik szeretőd?”

„Nincs!” válaszolók oly csöndes hangon, hogy alig értették.

„Nem is láttál szép nőt Pesten?”

„Láttam eleget!”

„Hát nem tetszett neked egy is? kérdi némi indulattal amaz.

„Mit használ, ha tetszik? — felelém, — most látom egy pillanatra, aztán az életben soha!”

„Persze, hogy nem kapaszkodik beléd senki!” riadt rám a tapasztalt pajtás, egyik kalandját a másik után beszélvén el, melyeket én áhítattal hallgattam.

Barátom órákig beszélt kalandjait, s én lassankint elszomorodám, hogy külsőmben tán nincsen meg az a megnyerő, hogy az utcán látott angyalok szótalanul és mereven mennek el mellettem; s én fölsóhajtok: kár volt p a p p á nem l e n n i !

Nem bírtam kiállni tovább barátim kalandregéit, az utczára sietek, fölkeresem a legzajongóbb embertömeget, a selyem és bársonyvilágot, — körüljártam, mint egy kikért kártya, mely arra vár, hogy szint adjanak reá.

A hány szép arcot láték, jó lélekkel gondolám, hogy nekem mindenik tetszik, csak szólamlék meg valamelyik, hogy én is tetszem neki! de egy drága szót nem hallék.

Kétségbeesés könyezett, hogy számomra nem nyílik virág, míg társaim egy homoktelepet ültethetnének be; mert hisz a mit elbeszélnek, h a z u d s á g n a k rémítő sok volna, fele legalább is igaz!

„Jer! — szélít meg egyike a pajtásoknak, belém kapaszkodván az utcán, — bevezetlek egy háznál itt a váczi-utczában.”

„Nők is lesznek?”

„Természetesen, — majd mennék is én valahova, hol nők nincsenek?”

„De hát mond meg, mit mondasz nekik?”

„Mit? . . . felel viszontkérdezve — az legkevesebb, — a mi eszembe jut.”

„S megmondod valamelyiknek, hogy szereted?”

„Nem telik bele fél óra, már megvallom, hogy nélküle nem élhetek-.,

„De most már hazudsz.”

„Neked?”

„Nem nekem, hanem annak a hölgynek, hisz ez már a huszadik ösmeretséged lenne.”

„Ez még nem sok.”

„S nem félsz, hogy megver a haragos isten ennyi hazudságért?”

„Majd erre máskor felelek; ha felelek, hanem menjünk föl a lépcsőkön, mert az első emeleten a legelső ajtón fogunk kopogtatni!”

Ezzel fölhurczolt az emeletbe, s én azon félelemből, hogy vonakodásomért pajtásaim gúnyja lennék, vitetem magamat a — nagy v i l á g b a .

Az ajtó megnyílt, — barátom bemulatott a társaság-

nak, aztán elhelyezkedénk, szomszédom egy kitűnő szépségű nő volt, de míg az a másik szomszédnéjával beszélt, barátomat megszólítám.

„Te! — mondtad már ennek, hogy szereted?”

„Még nem, hanem majd arra is rákerül a sor.”

Nem mertem neki megmondani, hogy legalább ezt az egyet hagyja nekem, hisz neki úgy is elég van.

Visszafordulék tehát hölgyemhez, ki szomszédnéjávali beszédét végezé, s minthogy épen szem közt nézett, érzem a keserves kint, hogy most valamit mondanom kell - de míg én a kezdő szón jártattam eszemet, hölgyem ekképen szólt:

„Rég vágytam kegyedet megismerni közelebről!” — mondja ő nevémet is említve, mely akkor már néhányszor nyomtatásban is megjelent; — azonban eddig csak az utczán láthatám kegyedet.”

„Nagysád! . . .”

Megjegyzem, hogy ezt nem én mondtam, hanem barátom, ki tanúja volt beszélgetésünknek, s mint később monda, — nem akarván a nőt az én ügyetlenségemre hagyni, — miután még a beszélgetés megkezdését is a hölgyre hagytam, — helyettem ő kapott szóba:

„Nagysád, — mondja ő, — barátom az egész éjjel nem aludt ...”

Kicsinybe múlt, hogy azt nem mondtam, hogy hazud, — ha ő erre számolva meg nem ránt, miközben aztán folytathatá:

„... Ő, úgy látszik, a váczi utczában elvesztett valamit; épen nagysád ablakai alatt.”

„Úgy? . . . mosolyga a hölgy, hát kárvallott ember

kegyed?” mondja felém fordulva, mire aztán én is szóhoz kaptam.

„Nagysád! én nem tudom, hogy mit szóljak . . .”

„Most helyesen beszélsz, — jegyzé meg barátom, — tudja meg nagysád, hogy barátom az első szerelmi valamással fogja meglepni azt a hölgyet, ki őt meghallgatja; azért irgalomért esedezem az ő számára.” Ezzel odább fordult, s mi a növel a társalgásban egymásra márádánk.

„Tehát mért nem gondosabb ön?” kérdi a nő, kinek szívesen megmondtam volna, hogy az egészből épen azt nem tudtam, hogy ő a váciutczában lakik; de ha még igazabban meg kell mondanom, soha sem láttam; — azonban pajtásom oldalba lökvén, mondja:

„Most nyisd föl a szádát/

„Nagysád — mondám aztán — meg ne ítéljen barátom beszéde után.”

„Jó, tehát majd magam fogom önt szemmel tartani, — ablakaim a legszebb szemlét engedik, s én önt végig kísérek szemmel az utcán.”

„Ha tudniillik észre fog nagysád venni.”

„Mondtam már, hogy rég vágytam kegyedet közelebb-ről ösmerni.”

„És látott már?”

«Majdnem mindennap délután öt és hat óra közt!» mondja ő erősebb hangnyomattal, egyszersmind fölemelkedve üléséből, miután a társaság oszlani kezdett.

El nem tudtam gondolni, hogy mi érdekből jegyzé meg azt a két órát, holott én gyakran egész napon át a váciutczában laktam.

Búcsút vevénk, a hölgy oly mosolyogva köszönte, hogy barátomat megkérdem, nem viseltem-e magamat neveltségesen? a mien tán valami nevetni való van.

Midőn barátommal az utczán valánk, akkor kérdem:

„Hát mondtam én azt, hogy vesztettem el valamit?”

„Igazad van, soha sem mondtad.”

„De azt sem mondtam, hogy ezt a hölgyet láttam valaha?”

„Azt sem mondtad, hanem a nők mindig el fogják hinni, hogy láttuk őket és imádjuk őket; azért barátom most már csak járd a váczutczát és lesd az alkalmat, hogy a nővel találkozhassál „ Ezzel kezét szorított, és egy kapun bement.

Legyen okos, a ki tud, — lessem az alkalmat, de hát minő az az alkalom? Hasonló töprenkedések közt jártam én két hónapig a váczutczát, hol aztán később csakugyan, fölfödözém a házat, és öt-hat óra közt a hölgy mindig az ablakban könyökölt.

Messziről már megláttam, de midőn már a ház mellett kelle elmennem, nem volt bátorságom föltekinteni.

Így tartott ez jó darabig, midőn egyszer egy alkalommal ablaka alatt járkálván, egy finom fehér kendő hull lábam elé.

Annyit mégis észrevettem, hogy fölülről jött, föltekintek, s a hölgyet látám mosolyogva nyúlni a kendő után, de hol van az az óriás, ki az emelet ablaksorait fölrjje; azért ez egyetlen módhoz folyamodám.

„Valahára! . . . monda barátom, mikor neki a dolgot elbeszéltem, — tehát fölvetted a kendőt?”

„Természetesen!”

„És föl vitted?”

„Ah mit gondolsz?” mondtam én.

„De csak nem vitted el magaddal a kendőt?”

„Nem, hanem szépen összegönyölitém, és az emeletbe dobtam.”

Barátom fölugrott, nevetett, káromkodott, végre kalapját ragadva, ezen szóval vált el tőlem:

„Jaj! . . . de ostoba vagy!”

Végkép elszomorodám, végre honn ülővé lettem, és tanultam a corpus jurist, hogy minél előbb ügyvéddé lehessenek.

Ez is megtörtént; s még néhány nap, aztán végbucsut veendek tőled Pest; hol barátaimnak elég kalandját hallottam, a mit másoknak majd elbeszélhetek, de magaméból egyetlen egyet sem.

„Isten veletek fiuk!” búcsúzám pajtásaimtól, — podgyászom a gőzösön volt már, s magam útnak indulék egy esernyővel, minthogy az égen néhány bárányfölhő látszék, s minthogy a gőzös még csak néhány óra múlva indul, a váczyutczát még néhányszor végigjárom.

Ez is megtörtént, s midőn épen öt órát ütne, hölgyem egy boltból jó ki, s minthogy az esőnek néhány csöppje permetezett, a találkozás oly közeli volt, hogy lehetetlen volt az esernyővel meg nem kínálnom.

Hazáig kísértem, s a kapu alatt monda:

„Legyen szerencsém!” mire én zaklatott kedélylyel elfogadám a meghívást. A szállás valóságai váczyutczai szállás volt, s én minden kényelmet lelek azon kényelmetlenségen kívül, mi nyelvemet leköté.

„Önt soha sem láthatni!”

„Ritkán jöttem az utcára!” válaszolám.

„De legalább öt és hat óra közt időt szakaszthatt volna.”

Eszembe jutott, hogy első találkozásunkkor ez óraszámokat említé, s én kezdek először a szónak értelmet adni; és én mindenek előtt kezdem magamat menteni.

„Na, ezután ki fogja ön ezt pótolni!”

„Fájdalom, lehetetlen!” mondtam, mire a nő holt halavány lett.

„És miért?” mondja ő.

„Elutazom!”

„Na, de ezt az utazást elhalasztja néhány napra kedvemért!”

„Lehetetlen, — mindenem gőzösön, és rendeltetésem helyén várnak.”

„S mikor utazik ön?”

„Negyed óra múlva, — mondtam, — már három negyed hatra, — fölemelkedem ülőhelyemből, de megütközve látám, hogy hölgyem kendőjét szemeihez tartá.”

„Nagysád! mi lelte, az istenért?”

„Látja könyeimet!”

„De az okát mondja meg!”

„Jó! . . . legyen . . . s z e r e t e m önt!”

Engedelmet kérek kegyes olvasóim, ha mondom, hogy én majd hányat vágtam magamat, — mert most már csakugyan mindent tudtam.

Jaj, dehogy beszélek tovább, elég az hozzá, hogy én még kellő időben a gőzösön valék, hol az első állomásig

barátom volt kísérőm, kinek midőn kalandomat végig elbeszéltem, fölkiáltá:

„Jaj! ... de nagy s z a m á r v a g y!”

Ebből láthatják, hogy mi voltam 1840-ben, s mi lett belőlem hat esztendő múlva.

**MATYI BÁCSI,
VAGY EZ AZON EMBER, KIVEL NEM LEHET OKOSAN
BESZÉLNI.**

M o t t o : Ihol az ember! — az az: két
mázsa és negyvenöt font.

Délután egyet nyugszom — gondolám — s pamlagomra nyújtózkodva fal felé fordultam; de csak fog az ördög mindig egyet, kit legalkalmatlanabb időben nyakunkra kergessen. Ajtómon három akkora durranást hallottam, minővel a compossessoratusban egész a húszasig elejéről meghúzzák a tarokkot; egyebet nem is gondolhattam, minthogy ez falusi ember, mert hasonló zörejjel városon csak falat szokás törni. No aztán én is számba vettem a szót egész hangnyomattal, hogy illőleg tiszteljen meg a füleket, melyek oly hatalmas öklökkel lesznek unokatestvérek az első ágon.

A hangot jól találtam, a megnyílt ajtón betóduló testnek szokatlan terjedelme mintegy bizonyítá, hogy csak ilyen testnek lehet egy pár jól döngető keze szára.

„Matyi bácsi...!”

Kurjantottam a szokott hangon felül egy marokkal, mert hirtelenében nem történhetett nagyobb csuda, mint hogy Matyi bácsi Pestet meglátogassa.

Eligazodhatás okáért megjegyzendő, hogy a kérdésben forgó emberséges úri ember a dunántúli boldog föld azon részének volt termése, hol a vízért tizenkét ölnyire ássák a kutat; mert ámbár a falu alatt álldogált légyen is egy malom, de a compossoratusban úgy elszaporodott a récze, hogy a malom alól nyárhosszában napról napra kiitta a vizet, a mi pedig télre talán összegyülekezett volna, az a legelső dércsípéskor fenéig fagyott. Matyi bácsinak tehát a nagy vizekről csekély fogalma volt, — utóbb még a vízivással is fölhagyott, midőn megtudta, hogy a kútban is megterem a béka. — Később az oskolában amúgy fülhegygyel hallott ám ő kigyelme valamit a magyarországi nagy vizekről; — de hogy a Duna háznagyságú hajókat hordana a hátán? még a tanítójának sem hitte el; s ha a tanító úr hirtelenében le nem kapja a tíz körméről, úgy a Balaton már egészen kimaradt volna Matyi bátyám tudományából. De a korbács úgy helyrerántotta a hitét, hogy utóbb a mesék után még azt is hitte, hogy a tengernek nincsen feneke. Itt lett meglőve az ő bátorsága, úgy megijedt a víztől, hogy még a sajtartjába is alig mert belenézni. S midőn ezer-nyolczszázharmincznyolczban Pestet az árvíz előntötte, egyetlen vágyáról is lemondott, hogy Pestet valaha megláthassa. — Magát ugyan tetőtől talpig m a g y a r n a k tartotta, de mondhatnák neki: „t e n g e r r e m a g y a r !” ha mind oda menne is, ő maga mégis itthon maradna — magnak.

Mindezekből kitalálhattuk a kulcsát, hogy a Duna rezentette vissza Pesttől, a mit már a faluban is tudott minden gyermek, ki valaha egy krajczárért kezét megcsó-

kolta, mert mindeniket megkérdezte: — V o l t a - é már Pesten, édes fiam? — Nem én — volt a rendes válasz. Ekkor egy krajczárt adott a gyermeknek azon szoros meghagyással: — el ne menj ám Pestre, kedves fiam, mert beleesel a Dunába!

Ekkép okát adtam, miért csodálkoztam el Matyi bátyám megérkezésén, s tán csudálkozásomban az állkapczám is leszakad, ha c z é r n á b ó l lett volna. Szemeimet újra meg újra megdörgöltem, hogy csakugyan magát látom é, vagy a lelkét? de biz a valóságos testét láttam a nagy békésben és sarkantyús csizmában, a kicserélést pedig még gyanítanom sem hagyá az orrnak drágalátos színe. melyről azt hitte volna az ember, hogy előbb utóbb lobbot vet. Midőn pedig amúgy isten igazában karjaiba kapott, képekre pedig egyet ráczuppantott azon csókok közül, melyekkel csak a c a n d i d a t u s v i c z e i s p á n t szokta megtraktálni, — akkor ismételve tört ki ajkamon a meggyőződés-szülte hang: ez nem lehet más, mint Matyi bácsi!

Mégegyszer átvillant agyamon a kétkedés! — ez az ember nem úgy jött át a hídon?... talán repült? — folytatám a gondolatot, de ki sohasem látott még nagyobb madarat a tüzoknál, az egyszerre is átláthatá, hogy nem terem akkora madár, melynek szárnyai átrepentenék Matyi bácsit a Dunán. Kezem benn volt az ő talpas tenyerében, tehát az érzésnek legbizonyítóbb hangján kiáltám mégegyszer és utoljára: ez istenugyse Matyi bácsi!

„Az hát!” válaszolt a háromszorosan megcsudált vendég, bendőjén roppantván meg átöleli száraz csontjaimat.

„Mi hozta Pestre kedves urambátyámat!”

„A szél, kedves öcsém — azt mondták, ha Pestre nem jövök, nem is úgy fúj meg a szél, hanem me g ü t .”

„Majd vágassunk eret!” — vigasztalám.

„Eret? — de nem látjátok az én véretem!” — monda az öreg oldalzsebéből levelet rángatván elő, mintegy oda gondolván, hogy az ilyen drága véren hajdan országot vettek, csakhogy nem érvágóval szabták ki a mértékét.

„Levelet is hoztam ám öcsém, uradbátyád küldi, tisztei, csókol, a többi meg benn van a levélben, olvasd!”

Feltörém a levelet, — addig is jó vendégemet egy kalendárium mellé nyomtam, minthogy ő különben mást nem igen szokott olvasgatni — gondolám — hadd rágódjék a meséken. — A levél csakugyan urambátyámtól jött, ki legjobb ember volt talán a föld hátán, kivéven, hogy ha jó bolondra akadt, nagy kedve volt félreterelni másnak az eszét. így irt az öreg:

„Kedves öcsém! Ha Matyi bátyánkat Pestig meg nem ütötte a guta, úgy ezen levelet az ő kezeiből kapod.”....

„No, mit írnak, öcsém?” vágott közbe az öreg.

„Hogy urambátyám a posta!”

„El is hoztam öcsém,.... az igaz, hogy a háta egy kis szennyet kapott, mert a tarisznyába tettem a hus közé, hogy szem előtt legyen; de a betű tudom épen maradt!” magyarázgatá magát az öreg egy a sarokból felkapott pipával bajmolódván, mert ez nem lévén oly öblös, mint nagy fejű tajtpipája, nem vette be piszkáló ujját, mert egyik-egyik ujja vastag volt, mint egy székláb.

Tovább olvastam.

„Matyi bátyád idehaza elunta magát, kínjában betegnek képzelet magát. Mi baja? maga se tudja, végre elhitettük vele, hogy a minek a fejében kellene lenni, az a talpába szállott; ez most már maga is elhiszi, mert — a mint mondja — lábai nem igen bírják, a mint igaz is, mert a milyen testtel ő bír, azt elég volna elhordozni akármi négy lábú állatnak...

„Mit írnak, öcsém, mit?” — vakkantott közbe Matyi bácsi.

„Hízik urambátyám — hízik — azt írják!”

„Dehogy hízom, öcsém nem hízom, hanem összedagad mindenem! — volt a felnyögő válasz, pedig arcának boldog színe fájdalmas nyögésének úgy bekontrazott, mint az abai kasznár az angesakt pagát ultimónak!”

Odább olvasék.

„Orvosunk, tudod, a zsidódoktor, okos ember, jól tudván, hogy Matyinak kutyabaja, csak egy helyből nem akar az istenadta kimozdulni, járnai jár, — persze hogy aztán az ételt sem kívánja meg, mint az előtt, mind a mellett egészséges ám, de hogy két font rostélyost egy húzómban már be nem kaphat, baját hiszi, — pedig ha van ok, az más nem, mint hogy a gyűlésen az adó ellen csak egy maga volt, úgy megboszankodott, hogy már a házból sem kívánkozik ki, — a haladásnak eskütt ellenségévé vált, még lépni sem akar, de sőt híres solo agarát — tudod, a Hattyút is — agyonlőtte, — s ha puska jut eszébe, nem megy tovább a kert sarkánál, ott ülve lesi a nyulakat. így hát a mozdulni nem akarás rontja meg a vérét...”

„Hihihi . . . huhuhu . . . hehehe...!” — ez aztán Matyi bátyám nevetése volt; az ő nevetése híres volt három vármegyében, mert a hajóadászaton a legelső nyúl is rendszeren az ő röhögésére ugrott föl.

„Mit nevet, urambátyám?” — kértem őt.

„Hihihi.... huhuhu hehehe...!” — volt a válasz, mit utóbb köhögéssel végzett, lenyelvén a vastag pipafüstöt, mert ő kigyelme oly irtóztatón füstölt, mintha burgonyát sütne.

„Mit nevet oly nagyon?” — kértem harmadszor is, mire nehezen lihegve válaszolta.

„...Nem győzöm a nevetést, öcsém, ezt a komédiát sohasem hallottad, most olvastam egy mesét, azt mondja: Mátyás király tartott három l u s t á t , mind a hármát egy hidasban tartotta. Valamiképen tüzet kapott a hidas, az egyik egész egykedvűséggel monda: Meg-ég ü n k ! de még sem mozdult; a második lusta b o s z o n k o d v a válaszolá: Nem r ö s t e l s z b e s z é l n i ? a harmadik pedig ráadásul megnyugtató őket: Ha k e l - l ü n k a k i r á l y n a k , majd kihordat bennünket!”

„S mi történt velük?” — kértem én.

„Mi é? az, hogy benn veszték!”

„Nem mentek ki?”⁴

„Nem a lánczhoradták, pedig egy párt csak léphettek volna a maguk jóvoltáért.”

„Ott haltak meg?”

„Ott s ü l t e k m e g , h i h i h i . . . h u h u h u . . . h e h e h e . . . ! — közt vágván magát urambátyám a pamlag hosszára, pedig ő maga kicsinybe ha benn nem sülné, ha arról volna kérdés: előre menjen é v a g y h á t r a ?

Folytatám az olvasást:

„Először is tehát, kedves öcsém, jártasd meg a vén szamarat, de előbb valami jó czimborát keress, a ki egy üveg dunavizet adjon be neki, s ha jól kifáradt, azt gondolja, hogy az orvosságtól jön meg az étvágya. Nagyobb igazság okáért kergessél elő egy pezsgős palaczkot, így könnyebben megissza, mert zöld üvegben nem hiszi, hogy víz volna!”

„Donau Wasser”-t! kiabáltak a kapu alatt.

„Mi az?” — kérdé szemmeresztve Matyi bátyám.

„Dunavizet árulnak p é n z é r t ? ”

„Vizet ---- p-é-n-z-é-r-t?”

„Persze, pénzért, ha házhoz hordják; de ingyen is ihatik, a kinek kedve van a dunapartra hasalni.”

Ezen aztán megnyugodott, ámbár megesküszöm a tiz ujjomra, hogy i n g y e n sem iszik ám Matyi bátyám dunavizet. Ki, szünet után odább betűzgetvén urambátyámnak annyiszor félbenszakasztott levelét.

„Még azt se feledjétek el, hogy valamiképen csípjétek le a lábáról, és ha egyebet nem tehettek vele, vágjatok rá huszonötöt, hogy a gyógyításnak külső formája is legyen, mert kézzelfoghatóságok nélkül, senki sem hozza észére a boldogtalant. Azt pedig előre is megmondom, ha ideoda elvezeted is a városban, itt-ott mutatsz neki valamit, a mit megcsodál, úgy beszéld ám neki, hogy valami bolondot mondjal; mert ez, isten lelkem úgy se géljen, el nem hiszi az okos szót. Azért méregess mindent az eszéhez, elég kurta, nem vesződöl vele.”

„S z é l lesz, öcsém, szél...!” — szakasztott félbe az öreg.

„Jövendöléshez is ért urambátyám?”

„Nem bi'a... hanem a kalendárium mondja;” — igazítja ki magát.

„Az már m á s!” — gondolám utána, utóbb a levélnek végsoraira igazodva.

„Egyébiránt írd meg, miként boldogultál vele? mit kérdezett? mit feleltél neki? hogy a tréfát itthonn el ne rontsuk. — Végre pedig maradiam Káposztáson, nyár-elő 2. 1847., szerető bátyád Káposztási Torzsa Gábor m. k.”

„U. i. Majd elfeledtem! jóra való okos emberek közt meg ne állj vele, becsület nem vallasz, mert hibe hóba goromba, mint a pakrócz. Különösen, neki ne szalaszd az eszét a politikának, mert ez a politikai mezőn való-
ságos ökör.”

Mire a levélolvasással készen letem, Matyi bátyám is kinevette magát. Időt nem akarván veszteni, elczipeltem a lánczídhoz.

A dunaparton valánk. A zárgátokból „hatalmasan emelkedének ki az óriás oszlopok. Matyi bátyámnak esze, szeme a szokatlan nagyságú kövekre veszett, ilyen nagyságúakra ő nem is gondolt, szerinte tán nem is találkozott volna nagyobb a káposztáskőnél. Hát még a köveknek ide s tova emelése, mivel két ember egy gépnek segítségével laptaként játszott, holott otthon félfalut ki-parancsoltak egy szál gerendáért.

„Kedves öcsém! — így szólalt meg hosszú tátogatás után, — hogy az oszlop a vízben van, azt látom; de már azt ember hogyan rakta oda, azt már nagyon is szeretném tudni;” — monda képének egész ügyetlenségével.

Tudtam, hogy elakadok velem! ez kellett épen, hogy tudós magyarázatot adjak neki, holott azt sem hiszi meg, hogy a föld gömbölyű, mint a tojás; a napforgást pedig jobb szóba sem hozni előtte, mert úgy hiszi és maga is mondja, hogy a földet csethal tartja.

Mit mondjak most a jámboroknak? a mennyiben Matyi bácsit azon jámborok közé sorolhatom, kiket a nagy Kölesei azért mondott jámboroknak, hogy kíméletesebben essék ki a számar-nál.

Keresztül szaladt agyamon mindenféle gondolat, azt már úgyis tudván urambátyám levele után, hogy soha el nem hiszi, miképen a Dunában nagy körben hosszú gerendákat vertek le szorosán egymás mellé, s a vizei kiszívattván, fogtak hídépítéshez. Ezt tehát legokosabb lesz elhallgatni. Hát még milyen szemeket rántana, ha említést tennék az üvegharangról, melyekben a víz fenekére lehet ereszkedni. Még hazugságnak is megnevetné, mert még attól is messze van, hogy az üvegfúvásra okoskodjék neki valaki, mert még a vármegyének is szemébe kiáltotta már, hogy a dudát sem oly könnyű egyszerre fölfújni.

„Szeretném az embert látni, ki nekem megmondaná, hogyan jött ez az oszlop ide a víz fenekére.”⁴

„Csak úgy, — kezdem az értelmezést, — hogy nagy, de szörnyűséges nagy dereglyét csináltatott a nemes vármegye! — (ezt már az ő fogalmához mértem, mert a mi nagy volt, azt, szerinte, csak egy vármegye csináltathatja), — megkészlővén a nagy dereglye, két oldalról egyegy nagy láncz volt rácsatolva, egyiknek végét a pesti-, másikat a budai parton tartották. A de-

reglyén kezdték meg az építést, rakták a követ, mintha földön lellek volna, mikor aztán már néhány ölet ráraktak, a két lánczon egyet egyet eresztettek, aztán meg újra rakták a követ, míg aztán ismét eresztettek rajt, a míg feneket nem ért. A két parton nagy dúczok voltak, s a lánczokat éjelente ezekhez kötötték. Midőn pedig már az oszlop dereglyéstől együtt fenekén volt, a lánczokat vizén fölül elrásporták, a többit pedig beleeresztették a Dunába.”

„Drága láncz lehetett az, öcsém?” — csudálkozók urambátyám.

„Drága bizon, kedves Matyi bátyám, mert ezen láncznak mégis mi fogjuk fizetni az árát!”^a

„Fizetjük é?”

„De fizetjük ám, mert nem megyén ám át ember a hidon, ha nem fizet!”

„Nem é? — kiálta egész dühösséggel — hát a ki nem akar fizetni, például mint én?”

„Ha nem akar fizetni urambátyám — mondám én — senki sem erőltetheti, csakhogy akkor aztán a híd mellett mehet, de nem a hídön.”

A megelégtelt értelmezés után összevissza sétáltatám az öreget; bámulta persze a sok szép fiatal embert, nem győztem felelettel, mert ezt is, azt is tudni akarta: h á t e ki? hát a ki?

„Naplopók” volt legegyszerűbb válaszom, mit csakhamar meg kelle magyaráznom, mert utóbb azon gondolatra vetemedhetnék, hogy valahol a szent Gellérthegyen neki esnek a napnak, s olt egyik is, másik is lelop belőle egy darabot, s tán még ebből fogná utóbb

kimagyarázni a napfogyatkozást, minthogy Matyi bácsi itt ott kapkodott is ám valamit a csillagászatból, mert a hold után majd megvette a kórság; keresett egy, még eddig ösmeretlen planétát is, mely alatt neki születnie kellett, s ha természeti hajlamai után bátran Ítélnék, úgy ez nem lehetett egyéb a filkónál.

Minden embernek köszöntött, tüled-hozzád kívánta a jó napot, mi annál nagyobb figyelmeztetésre adott okot, mert még posztót ily nagy darabban megnyakgatva még Pesten sem látott ember, mint a mennyire szenvedhetett a posztó, mely Matyi bátyámhoz bokésnek beszegődött.

A mi a megjártatást illeti, elhurczoltatn mindenfelé, s az urambátyámtól kapott utasítás után beadott dunaviz és illő kilábalás meghozták szörnyű szempilláira az álmot, szakadatlan hortyogása mintegy nyugtatóul szolgálván, hogy még nem mászott ki belőle a lélek, — Óráam sorba veré az óraszámot, míg félóránkint egyegy zenedarabot járt le a zenemű, míg a tacsokba Matyi bácsi horokantásai zugának el egy medvehajtó hangot.

Misem zavartatá meg vastag álmát, utóbb magamnak is alkalmatlanságomra lévén egy ily egész-helyes hortyogás, „kakukkoláshoz folyamodtam, ha az óra rovására fölgrathatnám zörgő nyugalmaiból. — De nem veszi ki Matyi bácsit egy óra a flegmájából, kakukkolhat az bár mennyit, vagy akár állítsák az órát a feje tetejére, hogy az óra hatalmas orrán a negyedeket, a tizenkettőt pedig verje a hasán, mégis hortyog. S uram, teremtőm, reggel még azt meri hazudni a vén kerékbevaló, hogy

egész éjjel ébren volt. — Oh igazságna k hatalmas istene, mely nagy lehetsz; mikor még ily vastag te i n s Ú r b a n sem találtál elegendő helyet? merthogy így hazudják, te meg nem engedted volna.

De várj Matyi, ha nem használt az első orvosság, majd használ a másikat.

Elöltünk már tudva van Matyi bácsinak képzelt nyavalyája, t. i. a minek a fejében kellene lenni, az a t a l p á b a s z á l l o t t. Innét kelle tehát jó módjával a fejébe visszakergetni talpába ülededett esztét. — Matyi bácsit tehát orvos barátomhoz vezetem, hol a kényeknek fájdalomölő hatását két óráig magyaráztuk a szájába. Fogott rajt a szó, a kényégenkészület előhozatok.

„Még egyszer kérdem a tekintetes urat — monda orvos barátom — b e h a g y j a é d u g n i a s z á j á t ? ”

„Igenis — kérem alázatosan — monda egész hunyászkodással, eszébe jutván, hogy hallott is már valami k e l l e m e s e t beszéltetni arról, ha valakinek bedugják a száját.”

„De az orrát is megfoglaljuk” — volt az újabb kérdés.

„Nem újság — úgymond Matyi bácsi — többször is megfoglák azt már!”

„A mint pedig előbbi magyarázatomban is mondtam, tisztelt tekintetes úr, az első legérezhetőbb változás lesz, midőn a beszívások után okvetlenül e l m e g y e n az esze.”

„Ha már meg kell lenni, isten hírével, hadd menjen el az is, csak valamikor még gyógyulásomat lássam általa.”

Itt következik a kénégenyőznek beszívása azon körülmények megemlítésével, hogy vagy négy markos barátunk fogak ágyra a szenvedőt, utóbb szájára alkalmazván a csőt, következett a beszívás és a hörgés, mely kínos melódiájában képviselt egy szuszogó dudát.

„Megy é már az esze urambátyám?” — kiáltottam a szuszogónak.

„Ühü...” morgott egyet a hólyagba — mire szemei már egészen kidagadtak.

Kevés vártatva újabban kérdezők.

„Helyén van e még az esze V — de már ekkor semmi jelet sem adott, s ez volt Matyi bácsi életében a nevezetes pillanat, melyben tán leghajlandóbb volna maga is megvallani, hogy nincs egyetlen egy cseppnyi esze!

Az alvásnak percei beálltak, — markos barátink segítségével jól lekötöttük a lustaságnak ezen jeles edényét, hamar lekapkodók sarkantyús csizmáit, és készülődéseket tevénk a mozdulni és haladni nem akaró talpakat jól meglábszíjazni. S minthogy a talpverésnek jeles műtétét a fölébredés után akarók elvégezni, nyugtalanul várók az ébredést. A kénégenyzés által pedig azon kényelmet nyertük, hogy célunkhoz legalkalmasabban köiözhetők meg öt a szoba közepére húzott ágyon.

Végre visszatért Matyi bátyánkba a lélek. Alig kezdé hasznát venni az eszméletnek, a lábhoz került jó barátok széles szíjjakkal durrogatának a tenyeres talpakra. — Jó kedvűen folyt a munka, mert a jól megkötözött lábak fesszesen tartának ki minden csapást, mit azonban csak Matyi bátyánk nem vett egész egykedvűséggel.

»Nem alszom már» — dörgös adtát — kiabált az öreg teins úr, mit ismét épen a két szíjas ifjú úr nem lát-szott megérteni, mert a munkát még dühösebben folytáták.

„Nem hallod, hogy ébren vagyok?” — öltött, kiáltott újra az öreg.

„Korán fölbredt urambátyám” — biztatám én, pedig még nincs ki az egész portio orvosság, már pedig felében harmadában mitsem használna az egész! Mire a jó barátok új sort vertek a haladni nem akaró talpakra, melyekért Matyi bácsi ugyan csak érdekében fekvő dolognak tartotta egy pár szót szólani.

„Oda vagyok... meghalok, ha vége nem lesz!” — kiáltott egész kétségbeeséssel, mire még egy párt jót húzattam a talpára, azzal aztán vége lett a gyógyításnak.

Föleregettük őt kötelékeiből, s miután biztosítók, hogy most újra fejébe kergettük, mi előbb a talpába szállott, és a jövődő javulásért jót is állattunk orvos barátunk becsületével; még néhány napig Pesten tartóztatok az öreget, és a rendes mozgás által vissza czipeltük étvágyát egész a két font rostélyosig.

A gyógyítás egész bizalmát megnyerte.

Nem sokára haza ment, s bátyámtól kapott levélem következő sorai győztek meg az üdvös eredményről.

„...Matyi bácsinak az eszét ugyancsak helyre-állítottátok, . . . mindennapi három órai mozgását megteszi, per multság fát is vágatunk vele, ráfogjuk, hogy neki — a mint igaz is — nagyon hasznos; epéje

sem oly sűrű, az eszéhez is jobban hozzá férünk, mi- nek azon boldog következése van, hogy néhány hon- boldogító eszmét is megfogatunk vele; s így őt a haladásnak megnyertük. Nem ártana a talpverést még több ily makacs m a r a d ó k o n is megkísér- teni . . .”

Ha tán szolgálhatunk valakinek a talpveréssel, ajánl- juk magunkat.”

A NÉP.

(Töredék.)

Ne fordítsd odább e lapot; higyed nekem, ha nem volna a hazában az a tizenöt millió fej, melyet népnek hínak: kedves jó barátom velem együtt a pamlag helyett a — gyöpön hevernél.

Azt is elhiteded jámbor atyámfia, nem lehetne ám dicsekenni azzal, hogy mi előbb vagyunk; ha sok millió utánunk nem állna. Szép a virág az illatos mezőn, hogy elsétál az ember szeme a szép tarkaságon, de a mien ide s tova hajol a sok virág, úgy e, több a zöldje? Ne legyél háládatlan kedves jó barátom: ösmerd el, hogy annak is volt esze, a ki gondolta, hogy az evőkanaladnak nyelet is csináljon. Pedig az de hosszú!

Nézd azt a szegény párát úgy, a mint volt; hiszen láttad, ha máshol nem, az országúton; messziről is láthattad, hogy a vámháznál fizettettek vele, pedig az utat is ő csinálta, s mikor szemközt jöttél vele, neked a tekintetes urnák nem elég, hogy messzirül süvegölt; de még ki is került.

Most adott el egy kocsitere búzát, fele árát legalább is bele írtuk a portziós könyvbe; s majd nem ríva fakadt szegény ördög, mikor meglátta a vörös mentés hajdút,

pedig azt a czifra zsinórt is az ő pénzén vette a vármegye, s mindezért, ha bejuthatott, nagy kinnal a főbíró úr kipadlózott tornáczába, még a kalitkába üldögélő Mátyás madár is így rivalt reá: mit akarsz gazember?

Pedig de szép időbe került, — és hányszor hallotta azt, az a Mátyás madár, még a fejébe vehette.

Tudom én azt, hogy könnyebb alá nézni az emeletből; mert még az a szegény ember felnéz a nagyságos úr ablakára, míg a nyaka is megfájdul ám bele.

Ne emlegesd a hetvenedik öregapádat! azt mondog, hogy milyen ember volt az! csak nem Eiszed, hogy az a hetvenegyedik, a kit te nem emlegetsz ugyan, de azért a hetvenedik öregapádnak édes apja vala, — mondom csak nem hiszed, hogy az tán az árokparton termett.

De persze az paraszt volt úgy-e? arról nem beszélsz; pedig ugyan derék fiút nevelt, épen a hetvenedik öregapádat, a kit annyiszor emlegetsz; de ha megfordítva vennénk a dolgot, ugyan téged jó barátom, megemlegetne-e?

Azért a mint én fölérem az eszemmel, ne igen fiitesük, hányadik ember lehetett az őstünk? mert ha az állatok beszélni tudnának, nagyon könnyen megtörténék, hogy valami négy lábú állat azt mondaná, hogy az ő legelső apja előbb élt, mint Ádám!

Azt a tiszta búzát, melynek kalácsát jó ízűen eszed, ne hidd ám, hogy az a szántó-vető kesztyűbe vetette! és ha tudod, ugyan mért eszed meg?

Az a megviselt bankó, mely haszonvételfejben a kezében került; tegnap még egy szegény ember markaiban kínlódott, — s íme minő egykedvűen tömöd a tárczádba.

Dobd ki pajtás a többi közöl, bizony-bizony félek, hogy a feleséged el sem veszi, mikor tőled selyemre, bársonyra a pénzt kunyorálja.

Lásd barátom! neked még a templomban is külön széket hagytak, míg az a paraszt egymás hátán furakodik a megmaradt helyért; s mikor a pap a világ gazságáról beszél, akkor is a paraszt felé fordul; mert még az is attól fél, hogy mikor a vendégséget tartod, pap uramat könnyen otthon felejténéd, ha a szentírást a fejedre olvasná.

Mit nektek az a szegény ember? csak azt csudálom, hogy mikor egy szemre való parasztleányt láttok a nap-számosok között, mindjárt a nevit kérdezitek, s magatok közt nevetgélve — diákul beszéltek. — Jobb is; mert a mint ti mokogni szoktátok ezt a nyelvet, akár fogadni mernék, hogy a szomszédotok meg nem érti beszédeteket; a melyhez talán súgva is oda mondaná a szegény ember, hogy tisztesség nem esik mondván.

Csakugyan ablakon átül nézünk ki a népre, — jó barátom; szent, hogy más hús az, és más vére van annak, mint minékünk; csakhogy a hidegtelelés minket is úgy megráz, mint a szegény embert, kivévén, hogy az jobban elállhatja, s nem ordít úgy, mint mi.

Az is igaz ugyan, hogy a lélek mint belőlünk, úgy belőlök is kimegy; azoknak a száját sem lehet befogni, de a mienket sem; csak mi aztán néha egymásra ráfogjuk, hogy halhatatlan nevünk visszamarad unokáinkra is; tudniillik ha azok is az apáikat úgy összeszámlálják, a hogy mostan szokás.

Tagadjuk meg tőlök, hogy ők olyan emberek volnának, mint mi, kik nagyvilágban élünk; miért nem lehetnének

mi is azért épen oly híresek, mint Péter, a ki Krisztust megtagadta?

Okos ember volt az a Vörösmarty, mikor azt monda:

E kívül nincsen számodra hely,
Áldjon vagy verjen sors keze
Itt élned, itten halnod kell.

Azért mondom édes jó barátom, ha magyar vagy
férj meg egymás mellett.

VÉGE, VÉGE MINDENNEK!

(December 31. 1847.)

Az óévnék utósó éjfélen virasztok, az óra még egyszer fogja elverni a tizenkettőt, — vajmi nagy kár, hogy utósó ütlegeit az emberek hátán nem végzi el! A gazdagnak néhány percz múlva aranyaiért szerencsét kíván a tányérnyaló csapat, míg a szegény, hogy neki is mondjon valaki egy jobb jövőndölést, négy garasért megveszi a — komáromi kalendáriumot!

Szép volt a tavasz! Szép annak, ki a ligetbe rigófütyt hallgatni járt; de keserves tavasza volt annak, ki bedugott füllel is meghallotta üres gyomra korrogását; mert mióta megtudták az emberek, hogy az úristen még az utósó verébről is gondoskodik, azóta a koldustól csak igazságát kéri elő, aztán pedig azzal biztatják, hogy elmehet kend az isten hírével.

Szép volt a nyár! Szép a földesúrnak, ki gazdag, képes földéről szélteben hosszában egy napig nem tudná elhajtani a nyulat; de keservesen nézett a szegény, ki csak azon földet bírja, mit a temető árkán belől egykor majd a hasára hánynak; itt találja meg aztán a szegény is azon híres tökét, melyen egykor Földváron deszkát árul.

Víg volt az ősz! Víg a tekintetes karoknak és rendeknek az új boron bevert megyeházi ablakok alatt; de keserves volt másoknak megcsináltatni azon ablakot, melyből — úgy is tudták — hogy csak a parasztnak lesz legkevesebb k i l á t á s a !

Jó volt a tél! Jó az urnák a kandaló mellett, azon édes reményben, hogy más világon is úr leszen az úr, mert ott is a szegény fog alája fűtetni! No, de jó tele volt a szegénynek is, a Duna csontkeményre fagyott, megjött valahára a vigasztalás, eddig azzal biztatták a szegényt: majd ha f a g y ! ez is megjött, most már élélhet a — j é g h á t á n !

Küszöbén egy leélt évnek, boldog, boldogtalan keserves fájdalmait rángatja elő; a gazdag leégett pajtáit siratja, — a szegény — bár háza sem volt, mégis tűz ellen panaszkodik, mert az emberek irgalmáért utcahosszat egész éven át annyit kurjongatott, hogy utójára is — t ü d ő g y u l a d á s b a e s e t t .

Az év első napján előáll a remény, tele hazudja az emberek fejét, s némelyiket oly szemtelenné teszi, hogy szinte neki támaszkodnék az isteni gondviselésnek, ha az történetesen öreg szűrben sétálna az emberek között; de eljön ismét a keserű való, és letörli a féleszű számadást; csakhogy némely embernek ha van is esze, jobb volna, ha a talpában volna, így legalább akaratlanul is a z e s z é n j á r n a .

Alig pislantott föl az új évnek első napja, sorba jártuk a sok atyafit, komát, sógort, barátokat, s minthogy a régi lőcsei formát már megszoktuk, nyakra főre kívántuk a mennyei áldást. Boldog isten, ki a vesékbe is belelátsz,

nem fut el a méreg, mikor legnemesebb teremtményed így rovásolva hazudik az ostoba divat szerint! — holott, ha divat volna, a legnagyobb hidegvérűséggel akár kapanyéllal verné agyon embertársát, mint szokás némely vadembereknél, hogy öreg apjukat csupa szokásos tiszteletből megeszik.

A kis unoka elmegy üregapjához, elmondja verseit, melyeket részint czukros mondulával, részint mustármaggal csévelt bele az apa és anya azon fontos oknak hozzájárulásával, csak vigyázz, kedves fiam, szépen mond el a verset, majd á d á m valamit öreg apád! S a kis unoka egy szuszszal elhabarja jó kívánságát, szemei csak azt lesik, nyúl é már öregapós a húszasért? S a szenyynes érdek úgy gyökeret ver a kis piszkosban, hogy mire nagyobb kort ér, s talán majd egy gazdag urambátyámhoz megyei köszöntőbe? akkor már a harmadik szava az lesz uramöcsémnek: hahogy kedves uramba tyámat az úristen az árnyékvilágból kiszólitaná? adja meg a di-csőséges mennyei koronát! S a jámbor urambátyám ellágyultában úgy megindul a mennyei korona szóra, hogy még a pipa is kiesik a szájából, pedig uramöcsém még verset is akarna mondani, melynek utósó sora így végződne: di ó fá b ó l k o p o r s ó t.

Ne higyjetek vakon az emberek szavának, mert hány-szor megtörtént már, hogy az ember saját ujjait is megharapta.

Talán a múltakat valaki boldogabbnak hiszi? Kár volna vesződnie ezen agyafűrt gondolattal, az időnek vasfoga csuk rongyait hagyá meg a múltnak, s akkor is:

A vén Dunát dinnye alá
 Föl senki nem szántatta,
 A jobbágyát, kinek volt,
 Meg sohasem vágatta.

Szénával ki sem rakatta
 Meg a gönczölszekeret,
 Akkor is csak a hóbortos
 Vágatott magán eret.

Az ember jelenének fájdalmaiban csupán a múltnak néhány kalácsos napjára emlékszik vissza, mert a szenvedésnek barázdáiba gyepesült a remény, hogy legyen min legelni az embernek, midőn a csalódásból ébredetten kénytelen fölkiáltani: isten úgy”se, lóvá lettem!

Egy év! foglalatja háromszázhatvanöt napnak! mily hosszú csak egy napod is annak, ki még fogashalon sem szívesen rágódik át egy pénteken; holott a nyomor embereinek a negyvennapos böjt egy rövidke napnak tetszik, és a negyvenedik naptól előre is irtózik, mert a negyvenedik napnál tovább szegény családját még az üdvösség rovására sem koplaltathatja, holott akár még negyven napot könnyebben kaphatna, mint egy nyers csontot, száraz kenyéréhez.

Az úr kövér falatjait ebének dobálja le asztaláról, pedig nem egy nyomorult van, ki húsvét napján saját magát úgy csalja meg, hogy kettévágott kenyér szeletjét egymásra illeszti, s hogy mégis könnyebben csúszkáljon alá a száraz falat, az egyik darabra ráfogja: ez a szalonna, — a másikra: ez a kenyér!

Ezek a szomorú napok, melyekről a naptári jövendölő bölcsen elhallgatott, tudta ő előre, hogy a mennykő le fog ütni, csak azt nem tudta a jámbor, h o v á? mert ha ezt tudná, — jövendöléseit aligha négy garasért árulgatná.

Egy év....! annyi ezernek születését, annyi ezernek halálos óráját foglalod magadban! — Emberek születnek benned, — hány marakodó lát benned napvilágot? S a megmárt embert néha csak azért nem meri megenni, mert maga nem tudná megsütni! — Egy év....! hány-nak hozád el halálos óráját? hány árvának ragadád el kenyérkeresőjét? hány árva lesz, ki hogy sóttalan kenyérét lenyelhesse, kénytelen lesz sós könyűit kenyere falatjára sirni.

Év...! kopaszon, néha hótakartan, de a természet pusztulásakor leped meg, és hagyod el a földet, s a reményben megőrült ember még vár is valamit a kóbor évtől, mely minden kezdetében új halottat és pusztulást látogat meg... és búcsúzásakor új halottat és pusztulást hagy itt a földön.

Év! mi vagy te? az előítéletes bolondoknak létrája, rajtad mászkál föl a születési gög, hogy büszkélkedve kiálthassa le: hány és hány redves gyümölcs pottyant le már a százados családfáról; pedig kár volt némely gyümölcsöt ágaihoz nem kötözni, hogy a családfán emésztette volna fel a keblében rágódó féreg! — A létrának fogszáma ismét egygyel szaporodott, s ezen létrán fog reánk ereszkedni az örök boszú, mely irtóztatón fogja megverni a gögös ostobaságot.

Hajdan az évek meghozák u r a m b á t y á m n a k a

parancsoló tekintélyt; most koronkint le-letépnek egy őszülő hajszálat a fejről, s ha a tapasztalás érett gyümölcsöt nem hagyott a fejben, úgy a kopaszuló fő nem egyéb, haszontalan t ö k n é l , mely előtt a lankadó ifjú a bekövetkezhető szégyen előtt keresztet vet magára, és tanulni siet!

Furcsán vagyunk mi az évekkel! hány ember van, ki azt gondolja, hogy belesí a huszonnegyedik évet — karácson éjelen ablakba rakja csizmáját, s majd az ést és tudományt amúgy potyára bele rakják, s mire a huszonnégy évvel készén vagyunk, benn lesz minden az agyban! — Hohó, ezen boldog jóhiszem csak minálunk fogantatik meg, hol még sokan nem tudják, hogy az ökör ökör marad, ha Bécsbe hajtják is.

Hogy minden évben tizenkét hónap van, ezek közül pedig egy kizárólagosan bolondok hónapjává rendeltett, úgy hiszem, senki sem botránkozott meg, — mert ha már minálunk nincsen oly ház, melyben bolondjainkat csukva tartanak; legalább hagyjunk nekik évenként egy bizonyos hónapot, melyben a gyógyszerészek készen állhassanak csigavér- és rákszerrel, az áprilisi bolondok szolgálatjára.

Van egy karácsonunk is, ekkor születik meg üdvözítőnk, s hogy megmutassuk, hogy a mi országunk zsidóország, csupa következetességből minden évben egyszer mégis feszítjük a Krisztust.

Az óramutató nem sokára tizenkettőn lesz, mécssem alvófélben van, nem sokára csak emlékét bírjuk az elmúlt évnek! Van é még valami mondanivalónk?

Odább, odább a gondolattal, órák utolsó percét járja,
 — isten veled ó év, ha csuklanál egykor, meghiheted,
 hogy nem én emlegetlek. Odább veled a szörnyű semmi-
 ségbe, oly távol tőlem, hah gy volna év, melyben egy
 boldog óra s z ü l e t n é k számomra, még csak komá-
 nak se hívhasalak meg! El veled, hogy minél előbb
 feledjem rut pofádat, szakadjon meg elmémbe emléked
 gyökere, hogy ha valamiképen találkoznom is egykor
 veled, ne jusson eszembe, hogy valaha láttalak. Egy
 sírt fogsz méhedben őrizni, ide temettem a legnyomo-
 rultabb érzelmet, mely egy embernek poklát legbizonyo-
 sabban felzaklatja; ez a bolondító hitvány féreg a —
 r e m é n y ! Ezután követeléseimmel állok elő a sorsnál
 — követelem a m i n d e n n a p o t egymásután, és a meg-
 nyugtató halált, — czudar élet meggyűlöltelek!

Gyertyám lobbot vetett — órák a tizenkettőt veri....
 füttyöljük keserű nótáinkat:

Vége, vége m i n d e n n e k !

HÁROM NAP TATÁBAN.

1833-ban Veszprémben jártam második oskolában, ott tanultam Magyarország földleírását, s a többi közt Tataról csak annyit tudtam idáig, mint akkor.

Hogy az mennyiből állhatott? tán legcélszerűbb lesz kikérdezni egyik akkori oskolapajtásomat, Farbinger Jóskát; neki legjobban emlékében maradhatott, mert legtöbbször m e g v e r t é k érte.

„Farbinger, — állj ki! mond el a geographiát”

Farbinger kiállt, s ugyanakkor mozdult meg a curator is, kinek fő szerepe, hogy biztassa a diákat, természetesen — h á t u l r ó l .

„Na, tovább, — mondja a tanár, kínlódván Farbinger barátunkkal, míg az rátalált a nevezetesebb helyekre, s egyszer mégis kivakkantja:

„2-or Tata!”

„Na, csakhog egyszer Tatába értél — mondja a tanár — hát mi van Tatában?” mire Farbinger höbögve mondja.

„Tata,,..... tában..... Tatában”

„Ne höbögj, hanem mond egymás után” mondja a tanár.

„Tatában van;.....van, van okoskodik Farbinger mindaddig, míg valaki megsúgja,,..... egy szép kert,, ... nagyon szép kert.”

„Hát még? a vízben semmi sincs?”

Farbingernek súgják messziről: h a t t y ú !

„Igen is, van,,f a d g y u.”

„Hattyú! te számár, máskor nyisd fül a füledet jobban, tovább?”

„Aztán, aztán meg van,, ... izé; mindjárt megmondom, a nyelvem az első bótü.⁴

„Nyögd ki már egyszer, hogy bányák vannak.”

„Igen is, arany, ezüst- és rézbányák/

„Eredj csak Tatába, — mondjam tanár — majd megkérlek tőled, hogy hol van? — nem tudsz jobban vigyázni? hát nem azt mondtam én, hogy kőbánya van? hát még mi van Tatában?”

„Van még — izé is,,... ez... most nem jut eszembe.”

„Szürcsinálók, jeles malmok, kallók, jeles gazdasági kertek, melyekről Farbinger öcsém semmit sem tudsz, — takarodjál szemem elől”, — s ökelme helyre sompolygott.

Azóta húsz év folyt el, s én csak annyira emlékszem, hogy Farbinger vesztette el az ütközetet, mert őt verték meg; de Tatában nem voltam.

Legközelebb egy kiválólag szeretett barátomat kívánván látni, Tatába rándultam.

Szombati napon, tizenegy óra van már, még alap nem kész, pogyászom rendetlenségben, — száz utasítást kellene még adnom, de ha egy negyedet késem, lemaradok a gőzösről.

Hát a ki szökni akar, búcsúzik-e a partról?

Isten veled nyomda! szököm belőled; jó barátom vár, Tatába megyek.

Béerkocsira ültem nőmmel, s épen déli tizenkét óraker hagytuk el a partot, s még egyszer kikötvén a budai oldalon, fél egykor már a szomszéd határban voltunk.

Néhány ösmerős, legtöbbnyire ösmeretlen arcok, de melyek néhány óranegyed alatt körülöttem hemzsegek, mert annyira vittük már a dolgot, hogy a magyar ember ha meg nem veszi is a könyvet: de megnézi azt, ki írja!

Mennyi a kérdés? és ha édes pesti barátim hallanátok, hogy nevetek mennyire ösmerős? eliszonyodnátok.

Nem írhatom le, hogy a mi „hazánkfiai” mit szoktak kérdezni! ha olvasóim emlékeznek azon jó szomszédra, ki a darázsfészekben mint „bú suló” hazafi szerepelt; bátran ráfoghathnám akármelyikre: ez az!

Én nem akarok senki gyengeségeinek hízelegni, hanem kimondom, hogy olvasóközönségünk n i n c s e n ; mert a politikai lapok olvasóközönsége olvas a hírvágy igen természetes ösztönéből, — és ezen ösztönből olvassa a bécsi politikai lapokat is, még pedig nagy számban.

Nézzük meg tudományos könyveinket, regényeinket, szépirodalmi lapjainkat, melyik tud hatszázon tul vergődni?

Pedig uraim minden ember n e m z e t i s é g ü n k é r t lármáz.

Hát ki tiltotta meg, hogy magyarul beszéljünk, és magyarul olvassunk? vagy hát ez nem tartozik a nemzetiséghez?

Jó, én még élesebben akarom az igazat megmondani.

Az ügyvéd nemzetiséget emleget, — az az: tabularis pört, neki az a nemzetiség!

Más ember privilégiumot akar, — nem adózni, basának lenni; — ez nála a nemzetiség!

A harmadik kortes volt teljes életében, élt a bünrovásból, — ez nincs meg; kínjában nemzetiséget kiabál.

A negyedik, mint Csernovits monda, nemzetiséget kiabál, de nem beszél magyarul.

Az ötödik nemzetiségünkért jajgat, de színházbá nem megy.

Tessék meghazudtolni, édes nótárius uram, — és valja meg, hogy kevés ember az, ki a nemzetiség szent szavát tisztán megértette.

Ezen szavakat mondám el egy győri ismerősömnek, ki mint újdonságot monda, hogy a győri német színészet megbukott.

„Hagyja el uram — kérdezze meg Latabárt, hogy a magyar hogy járt? épen Győrben.

Feszítetek meg, de az igazat mégis mondom.

Hova tértem? hát itt is a tisztelt közönséggel gyötördjem, nem elég, ha itt, ott valamely lap szépen megdicséri, hogy minő jól viseli magát a közönség, már olvas; épen úgy, mint az úrfit szokás, czukros mondulát kap, ha megtanulja Bezerédy Amália képes könyvéből:

A rós alma fêrges,
A rós gyermek mérges.

Kezdetnek ez is jó, úgy-e? — de hát meddig tart ez a kezdet? talán csak vége lesz egyszer, ha csak úgy nem

járunk vele, mint a tótok a kötéllel, midőn sokáig nem jött föl a mélységből a kötélnek vége, azt mondta az egyik tót: bizonyosan elvágta a végét, különben régen fölért volna.

Ösmerek én egy tisztos családot, melynek van egy tizennégy éves csemetéje, — mely nem sokára fölnől, mint a saláta, s mind a mellett, hogy pipázik és káromkodik, — olvasni még sem tud.

Elküldték ugyan a tanítóhoz, ki megmutatta az úrfinak az A bötút, — de ki nem mondta volna a világért.

Haza menvén, kérdi az anya:

„Nos, fiam, mit tanultál?”

„Semmit, édes mama”

„Hát nem mutatott a tanító semmit?”

„De mutatott, egy bötút.”

„S te azt utána mondtad, úgy-e, fiam?”

„Nem én.”

„Hát miért nem?”

„Azért, mert tudtam, hogy azzal az egy bötűvel úgy sem éri be, hanem még többet is akar.”

Mit gondol, tisztelt közönség, nem hasonlít önközöz ez a gyerek?

Szóról szóra, régen mutogatjuk önöknek az Át, de önök nagyon félnek, hogy a Bét is megmutatjuk.

„Ne remegj, — ne remegj! — mondja a kálvinista pap, mikor a földesúr asztalánál a „sulz”-ot kínálták neki, — ne remegj, úgy sem eszlek meg!

Visegrad alatt vagyunk, a tájék és a múltak emléke elvon a környezettől; ah, de minek a múlt? amott látok egy jól kihizott magyar embert, szólítsuk meg.

„De meleg van?”

„Bizony, mond valamit az úr.”

„Ilyenkor legunalmasabb az idő.”

„Még pedig mennyire?”

„Szolgálhatok egy könyvvel.”⁴

„Régen volt az, mikor engem könyvből leczkértetek, hallja az úr, (tudniillik, én) örültem, hogy kieresztettek!”

„Igen de X.....munkáját csak elolvassa.”

„Hát ki az?”

Azt hiszem, megpattan az agyam, — ekkor látok a parton egy vastag fát.

„Jókora fa — mondom szomszédomnak.”

„Van olyan vastag, mint én”, mondja ő.

„Okvetlenül van akkora — viszonzám, akar a tekintetes úr, akar az a bükfa.”

„De tudnám használni!” — okoskodik odább.

„Ugyan minek?” kérdem szórakozottan.

„Négyszegletre kifaragtatnám, kapufának jó lenne — ,,

„A tekintetes úr?” kérdem.

„Dehogy, — az a fa!”

„A melyik olyan vastag, mint a tekintetes úr?”

„Igen!”

„Noha van olyan vastag, mint a tekintetes úr; úgy csakugyan legjobb kapufának! Alásszolgája.”

Ott hagytam a teins urat, mint szent Pál az oláhokat; s a hús szél elől a hajóba vonultam.

Könyveimet előszedtem, s már elhelyezkedem, hogy olvashassak; ekkor jő hozzám egy utas, és az egyik könyvet fölveszi, leül és olvas.

„Szokott ön olvasni?” kértem őt.

„Ha kapok valahol könyvet.”

„Venni nem szokott?”

„Nem ettem bolond gombát!” mondja begyűrven könyvem lapjának egyik sarkát beszélgetés közben, én pedig kabátjának sarkát kezdem ujjaim közt csavargatni; mit ő később észrevevén, azt mondja:

„Mit csinál kabátomnak.”

„Fülete, — édes jó barátom — emlékül.”

„Hát ki látta, hogy kabátokat fülezzenek meg emlékül?”

„Én sem láttam, — viszonzám — hanem mivel ön könyvemet fülezi be, én sem akartam ez emléket viszonzás nélkül hagyni, — tehát quill.”

Épen Almásznál vagyunk, nincs idő tovább folytatni a párbeszédet, a hajó megáll, s mi kiszállánk, — elfoglalván üléseinket a kocsiban, melyet J. M. barátunk érettünk küldött.

A kocsi megindult, és kedves előképekkel táplálkozánk, meglátandók azon kedves családot, melyhez évek óta a barátság köteléke vonz.

Az egyórai időköz mindenesetre elég rövid arra, hogy oly kevéssel megelégedő két ember, mint az ön kedves feleségem és én, egy gyönyörű tájékon elunja magát.

Oh, ti, kik a házias élet mézes idejét hat hétre alkudtatók ki, — azontúl azt csak járomnak nézitek; méltók vagytok sorsotokra.

Igaz, én derültebb vagyok, mint mások; vérem gyorsabban kering, de nem ordítok, ha a napi élet fájdalmai megkeresnek; hadd jöjenek, — utánuk eljönek majd a

derültebb órák, — és én mindenkor kimondom, hogy családi életemben boldogabb vagyok, mint bárki más!

Hogy napi munkám után kell élnem, — nem egész kényelem; de nem is baj; kivált ha otthon nőt kedves arca vár rám, s azon gondolat, hogy két fiam van, egyik szebb, mint a másik, — egyik elevenebb, mint a másik, s a kis Gerebenek egymás után nőnek.

Ha e kis család összeölelkezik, áldja meg isten azt a kezet, mely árváimat magához szorítja.

Kedves édes feleségem! szép vagy! a szépnél pedig jobb vagy, áldjon meg a jó ég!

Ébredjünk föl,,... most veszem észre, hogy benső világomról vonám el a leplet,,... kit érdekelne az más, mint magamat? hátha rossz néven venné valaki, hogy az író, nem pusztán a közönségnek, hanem családjának is él!

Ide azzal a mindennapi arczczal! —

Nem! nem! nem! hisz kiszabadultam a nyomdából, oly legyűrt képpel csak nem fogok barátom küszöbére lépni, pedig már a tatai tóvároson keresztül menénk, lovaink vígan szaladnak, a tágasabb tér egyik házának kapuja megnyílik, tehát czélnál vagyunk.

„Örülök, hogy van szerencsém.”

„Részemről a szerencse.”

Egy szó sem ebből a megvásott formából, itthonn vagyunk, egymás nyakában vagyunk, azon kis különbséggel, hogy Miska barátom az én feleségemet, én meg az övét öleltem meg.

Talán eltévesztettük?

Nem az a divatos barátság ez; édes Miskám, ide

azzal a baráti kézzel, — maradjanak az asszonyok maguk, mi pedig beszéljünk egyet.

Hasonló viszontlátások első órái alig elengedők azon tarka kérdésekre, melyek minden összefüggés nélkül kerülnek elő, mint az útizsák töltelékei, — azt veszi elő az ember legelőször, a melyiket éri.

„Hát ez?”

„Hát amaz?”

És a többi, míg végre kiáltja az éji őr a tizenkettőt, s az ember alunni megyén.

Reggel korán fölébresztett a nagy csend, mely Pesten annyira szokatlan, hogy éppen a reggeli órákat rezgi át a városba tóduló sok tejes kocsi.

Hét óra múlt, s nehogy a háziakat költögessem, elmentem a kegyes rendiek háza felé.

Visszaemlékezéseim vonzanak oda, mert egykori kedves tanárom, páter Dezső, mint haliám, éppen Tatában van.

Húsz évvel vissza! legyünk tizenegy évesek, azon érzelemmel, midőn a tanárnak leczkét kell fölmondanunk. — Amott a túlsó oldalon megy egy hasonló nagyságú halvány férfiú, rendkívül tiszta öltözetben, — nem messze tőle egy valamivel nyúlánkabb fiú, átható hangon kiáltva az elsőre.

„Tóni, tudod-e a leczkét.”⁴

„Mit kérded? mondom én, hisz az az első; — de tudod-e te?”

„Szóról szóra, nem,” —

„Én sem, hanem magam szavaival csak elmondom.”

„Hát én majd máskint mondom?”

Ezzel a tanodába érkezénk, s pater Dezső élénk szeretettel fogad bennünket saját szobájában.

Az első fölmondá a leczkét; nem hiában volt első eminens, hiba nélkül tudta.

Ránk került a sor. Jó tanárunk ösmert bennünket, fél—mosolygva hallgatta, mikor a történetet elmondok, és olyan egészen új alakban, mintha mi mondanók el neki először, nem azon szavakkal, mint a melyek a könyvben valának megírva.

„Bele ne sülj!” mondja a tanár, nem bízván egészen, hogy találunk annyi diák szót, mely az eszme kifejezésére elég lesz. Félt, mint a tyúk, midőn a réczefiúk szárnyai alól a vízbe rohantak.

„Vigyázzatok! elmerültök.”

„Nem, nem, kedves tanár úr, — még mindig a vízszínen vagyunk. — Első eminensünk Zichy Tóni, könyveinek él most is; az én pajtásom Szigeti, a színpad kiváló tagja; én meg írom a darázfészeket.”

A zárdának első emeletébe értem, a tanár úr szobája nyitva, egy kis diák rendezgeti az asztalt, s mondja, hogy a tanár úr misézni ment.

Később találkozánk, — ah, minő meglepő volt, midőn annyi évi viszontlátás után a gyermek tanítója mellé magasult, és a szakál és bajusz alul nem ösmeri föl az egykori diákat.

Tanárom szívesen megölelt, és rebegő örömmel vezetett szobájába, s egy két gondolattal átszaladtuk az időközöket, megkeresvén a múltat, beszélvén mindent, mihez az emlékezet visszavezetett.

Másnap a háznak vendége valék, körülvevének a jó

atyák, és édessé tettek nekem egy olyan napot, melyet soha sem feledek el.

De másról se feledkezzünk meg.

A Duna melletti hegy magaslatairól szalad le egy völgy, s onnét ismét egy kis dombosság kel ki, melyen a tündérek bízvást meglakhatnának.

Míg a városnak egy része köves, — a természet egyszerűsége pazar kézzel nyújt oly vízbőséget, melyről alig lehet fogalma valakinek.

A város alapja tarka a márványfoltoktól, és a víz témérdek helyütt bugyog föl oly tisztán, hogy a legfinomabb kő tisztán meglátszik, és oly bőségben, hogy a magaslatról előfutó források malmokat hajthatnak.

A város alantabb részében van egy kis vár, ép körözzel, — a vár épületeknek régibb része mellé úgy építettek egy újabbat, hogy a romladék bántatlanul maradt.

A vár alatt terül el egy hatszáz holdas tükör, szegélyei erős falak, — s a gyönyörű tóban a regényes vár, a kegyesrendiek derék háza, s a távoli hegyek alakja adatik vissza.

Egy hosszú lánczolatán a liszt- és kallómalmoknak, önkénytelenül keresi az ember a folyam forrását, mint-hogy a víz a városnak éppen azon oldalról tör elő, melyen bejövén, folyó éppen nem mutatkozik.

Menjünk odább.

Egy roppant kertnek hátuljából jövünk előre, s a szomorúfüzekkel kerített híd mellől nyílik meg ez újabb tükör, mely, mint a tatai kert tava, nagyon is híres.

Két hattyú válik ki a sasos part mellől, s ússza meg a

vizet, melynek ligetes partjáról már a tündért várja az ember, hogy kagylócsónakába lépjen a hattyúk után.

A fák nyílása más oldalt láttat, — tizenkét hattyú fehérlik elő, nézvéen azt a másik tizenkettőt, melyet a víz árnyékban vet vissza.

Ah, bele a vízbe, izgat a kéj a lágy hullámba merülni! hogy hallhassak egy hattyúdat, melyen meghalni is boldogság talán.

Odább, odább! érzem, hogy ajkaim kiszáradnak, s mégsem vágyom a források hűs itala után, amott vagy huszonnégy hattyú tart a partnak, némelyik már a partot éri, míg a többi visszafordulván, hajtogatja azt a gyönyörű nyakat, melyet a szerelmes ifjú kedvesének vall. Nem bírom kiállni a varázslatot, meneküljünk e kéjből, ha nincs erő meglakni a hattyúk tavát.

Elhagyók a tavat, s egy oldalnyílásnál egy széles patak kanyarodik elő, sebes futással, mint a esik, — hogy a fenéknek fűszálait végeikkel újra a fenékhez fekteti; a meder sajátszerű fénynyel, egy hamvas fehérséggel árnyékolt kavicstömeggel van befödve, melyen a patak lármázva fut el mindenféle kanyargásban.

Az egyik oldalon magasló part növényzete oly buján hajlik le a vízre, hogy a sajátszerű árnyéklat rajongóvá teszi az embert.

A kigyózó vízben megint egy pár hattyú lengeti magát, nyakát mellére hajtván, csinálván azt a sajátszerű hajlítást, mely a teremtő gondolatában egy külön remek.

A víz szalad, menekülni vágyik, mint én, ki már erőm fogytán vagyok, mert érzem, hogy sok a kéj.

A víz egy romtömeg közé menekül, — s mintha egy

üldözött társa is volna, ölnyi magosságról szalad bele egy másik patak, mely tiszta, mint az ártatlanság. Halványan rohan le a lombok közül, tán karvalyok üldözik csöppjeiért? El, el, — bemenekül a romok közé, hol a vércse is félve lakik.

Érzem, hogy önkénytelenül vezettem, — barátom ügyesen adja a kéjpotharat, — egy újabb forráshoz vezet, mely hat akós hordónyi vastagságban rohan föl egy lábnyira.

Sajátságos érzelem; bűvölet alatt vagyok-e? vagy álomország ez? melynek utain épen most egy barlang csavarodásban járok.

Hallom társaim zaját, — a hideg kövekről a valót érzem, — egy erős zuhogás a legmélyebb álmát fölrezegetné, — — a kanyarulatból kiértem, — s íme egy sziklás zuhatagnál vagyunk!

A folyam megszakadozik az éles kősziklán, — milliárd csöppé vagdalja a folyamot, — az előbb kékes szín hófehérré bűvöltetik, s midőn a szem követni akarná a gyönyörű fehér tömeget, — elmúlik a varázs, s alább megint kék a víz.

Hol vagyok? önbódulásom agyrémei ezek? vagy való? melyet a természet remekéül rakott le!

Föl, föl, — a magasabb pontra, hadd tájékozzom magamat!

A tetőn vagyok, — egy kéjlak a közepén, körülötte a gyönyörű virágtelep és egy nézpont, hogy a részeket együtt lássam.

Sok! sok! Megvallom: tündérorszámban voltam!

Fáradtan értem a hús termekbe, hol zene és ének

mellett bírtam visszatámolyogni a mindennapias kedélybe, de mégis néhány napig uralkodott rajtam azon bűvös hatás, melynek igézetében éltem át a napot.

Higyék meg önök, hogy e gyönyört túlzottnak lehetetlen mondani, látni kell azt, s akkor lesz fogalmunk, hogy mi az igézet!

Megnézem az urasági kastélyt, melyben néhány igen csinos főstmény van, de legérdekesebb a családi képtár, melyben a vezekényi csatában elhullott négy Eszterházy jó magyar képe kedvesen hatott rám.

Valóban kár, hogy a kastély kitűnőbb helyen nem épült, mert így sok élvezettől marad el a lakó.

Előtte áll egy czukorgyár, melyből nyáron sajátszerű por, télen pedig zaj és az élénken működő gépnek kemenczéje veti át a füstöt.

A környéknek dús haszon e gyár, mert a répatenyésztés tetemes hasznot hoz a termelőknek.

Na, de valahogy a répa mellett ne feledkezzünk.

Helyén lenne, hogy a város történeti adatairól szóljak, de oda nem elegendő három nap. Hogy a várban levő levéltárban jeles régi irományok vannak, hallám.

A Hunyadiak korából is vannak visszaemlékezések, minthogy Mátyás szívesen tartózkodott itt, — s nem egy kedves falatot vett Tatából; mert a konyhai kertészet egy részét Tata állította ki.

Az idő eljárt, a napi foglalkozás hazakergetett.

Nincs menekülés, haza kell mennünk.

Megvolt a búcsúebéd, a kocsi készen várt, s azon kedélylyel, minő az elváláskor meg szokta lepni az embert, válánk el egymástól.

A gőzösön vagyunk, új arcok, más emberek, egész tömeg, majdnem mind magyar ember, tele pipával a szájuk, hangosan beszélnek, itt ott egy hang ütődik ki, . . . nem is kell gondolkodni, hogy mi az az érdek, mely lelküket foglalkodtatja.

Minden, . . . csak az irodalom nem.

Hogyan is! mikor az író nekik csak újságíró, a gyógyszerész máig is p a t i k a , a színház d i á t r o m , a színész k o m é d i á s , — s a legnagyobb rész azt véli, hogy a könyvnyomdában lóval n y o m t a t n a k , — és van olyan, ki azt akarja, hogy az ő újságát öregebb bö-tükkel nyomassák, mint másét.

Hát sunkát ne takarjanak bele?

Már Pesthez közeledünk, — lelkem újra feszül, egy ellenállhatatlan vágó hús e falak közé fátalmakra, — és oly melegbe, hogy pecsenyévé sül az ember.

Csitt! lassan, valami mohó ember meghallja, és fölfal.

Csöngetnek, hajónk a pesti parthoz zökkent, — jegyeinket tartsuk készen.

Hol az a toll? — itthonn vagyunk. Írjunk.

MAGYARORSZÁG TERMÉSZETHISTÓRIÁJA *).

I.

ÁLLATORSZÁG.

Ember.

Megbocsát a tisztelt társaság-, ha a természethistóriában nincsenek kerevetek, ruganyos párnák, páholyok, zártszékek és karzatok, hogy a mlgos uraknak kényelmes helyet adhatnék, a sok csizmadialegényt és parasztot pedig a karzatra kergethetném.

Itt az á l l a t o r s z á g b a n vagyunk, tessék helyet foglalni; a tér egyenes, tessék leülni a földre.

Ah, nagysád elunja magát, a társaság nagyon kevert, beszéljünk tehát az ön őseiről, kik, mondhatom, kitűnő derék emberek voltak.

Most jut eszembe, ön még Kinizsivel is rokonságban van, — természetesen, arról a korról nem emlékszik ön, mikor még molnárlegény volt, — a patvarba! kinek ment el annyira az esze, hogy a lisztes zsákok kö-

*) Hasonló című cikkem valaha a Pesti divatlapban volt megkezdve, de közbejött körülményeknél fogva folytatása elmaradván, az egészet újra dolgoztam.

zött keressen ősöket! Ön azt a Kinizsit érti, kinek ez volt praedicatuma: Kinizsi de V á z s o n y k e ö ; és olyan erős ember volt, hogy foga közé vett egy törököt, s úgy tánczolt!

Az volt a fog! s az a néhány uradalom arra a fogra! melynek a harminczadik unokája, nagyságodnak a foga, most már hiában vásik! Szja! az idő eljár, a nagyságos címét most már csak leányfogónak használhatja ön, hogy valami gazdag sörfőzőnek a leánya az ön címébe, ön pedig annak pénzeszsákjaiba bolondulhasson.

Íme! tehát mégis csak zsák, ha mindjárt p é n z e s - z s á k is, — tehát csak vallja be nagyságos uram, hogy K i n i z s i de V á z s o n y k e ö , az ön öse, épen nem volt valami haszontalan ficzkó azért, hogy molnárlégény volt; mert ha a bibliamagyarázók nem hazudnak, és igaz az, hogy porból lettünk és porrá leszünk, az ön unokájából még m o l n á r l e g é n y válhatik.

Igaza van önnek, mondja a szomszédom, hanem beszéljen az én szomszédommal, megjegyvezvén, hogy egy szót sem tud magyarul!

Valóban furcsa zavar az állatorszámban, még azt soha sem hallottuk, hogy valaki süket, vagy néma varjút fogott volna, azt pedig még kevésbé, hogy „kár”ogni nem tudott volna; na, de hát hadd legyenek csodák, és szólítsuk meg a korcs szomszédot.

„Kérem, hány nyelvet beszél ön?”

„Vagy ötöt! spanyol, német, francia, olasz és angol nyelvet.”

„Hihetőleg önnek azon országokban uradalmi vannak?”

„Egyikben sincsen uram, — hanem Magyarorszáiban van öt.”

„És ingyen tanulta meg ön ezt az öt nyelvet?”

„De még én fizettem a nyelvmestereknek.”

„Nem tehetné meg ön azt a szívességet, hogy ezt a szegény magyar nyelvet ráadásul megtanulná azért a magyarországi — öt u r a d a l o m é r t ! Alásszolgája!”

Szomszédom savanyú képét nem nézhetem tovább.

Midőn elfordulok, látám, hogy mellettem még savanyúbb képek vannak, s az atyafiai egy jámbor ujságlapot lépnek.

„Bizonyosan valamelyiknek a házat eladóvá hirdetik, hogy a kezükben lap van?”

„Gyaláznak bennünket uram, hogy rász hazafiai vagyunk.”

„Az hihetőleg rágalom lesz, azért uram, czáfoljuk meg a cikkíró; és hogy a czáfolat minél sikeresebb legyen, a következőkre feleljen ön:

„1-ör is, ösmeri ön Vörösmartyt?”

„Soha sem beszéltem vele az életben.”

„Az nemlényeges dologjhanemmitmondőnmunkáiról?”⁴

„Nem emlékszem uram, hogy valaha Vörösmartynál dolgoztattam volna.”

„Úgy!... bizony magam is mondhatom, hogy átkozott rász mesterember vált volna belőle, hanem az nem idevaló, — csak azt mondja meg ön 2-or, hogy volt-e múlt pesti vásárkor a színházban?”

„Rá is értem én a k o m é d i á b a menni...”

„Persze, hogy ez alkalmatlan dolog, hanem a múzeumi sétányra adott valamit?”

„Már uram, az én pénzemen nem ültetnek fát-, hogy ott az árnyékban üljön valaki, míg én kinn a pusztán a napon sütkérezem; magamnál is elkelve egy pár szál fa, csak ültetne valaki.”

„Igaza van, — ki kívánná, hogy olyat tegyen másnak, a mit magának sem tesz meg, elég ha a Garay árvák számára ad.”

„Nem adtam én oda sem, — ment volna az apjuk kapálni, aztán majd nem szorultak volna koldulásra.”

„Ebben is igaza van”

„No lássa az úr, aztán az istentelen újság minket mégis mindig egyremásra pocskol.”

.Kedves atyámfia, én magának már igazat adtam, azért ne haragudjék, ha azt mondom, hogy annak az újságírónak is igaz van!”

El, el innt; mert az igazságmagyarázatáért még a Krisztust is megfeszítették.

Oh, kár az embereknek egyebet mondani, minthogy derék, böcsületes emberek, jó hazafiak, s megdicsérni őket, mint rektor úr szokta a halottas prédikációban — pénzért.

Igaz, mi mindannyian remek fiuk vagyunk, csak az kár, hogy a tajtpipa, négylovas ostor nem jön el velünk a más világra, hol azt bevinnék számadásba, s nevünk mellé odaírnák, mint bizonyítványt — hazafiságunkról.

„Már pedig — mondja ő — hiában haragszik ön, — mi is teszünk valamit, csakhogy nem mondjuk.”

„Ej, édes barátom, a virágnak az illatát sem lehet megfogni, hanem érzi az ember, hogy mégis valahol

megvan; pedig az önök hazafiúsága is valahol meglátszanék, ha volna.”

Emberem megint leült.

Ó, mily szerencse ránézve, hogy alább nem ülhet a földnél, — és minő kár, hogy a rovatból ki nem küszöbölhetjük.

Ám, menjünk odább, — amott a sorokban vannak a választottak; kevesen ugyan, de egy-egy új tag csak vetődik hozzájuk.

Ádám és Éva után milliárdok szaporodtak el, pedig csak ketten voltak.

II.

A l ó.

Nagyon vitatják, hogy némely embernek a lelke azon azon állatba fog bújni, melyet leginkább kedvelt; azért kényesen bánjunk ezen állattal, mert nem tudjuk, ki lakik benne, — az az, minő hatalmas úr volt a benn lakó, mielőtt lóvá lett.

Íme, itt jó egy telivér angol paripa, — apja, anyja, és a tizedik öreg apja itt növelkedett, magyar szénát és magyar abrakot evett, hanem azért a ló angol, — mit ha Anglia megtud, statistikai tábláit újra fogja készíteni, és egy külön rovatot tart azon lovak számára, melyek kénytelenségből Magyarországon élnek — jó abrakon; mit igen bölcsen tesznek, mert Angliában csak szalmán fognának tengődni. Ezért van szerencsénk nekünk ezen fajhoz.

Amott áll egy tizenhét markos, — valóban önkénytelenül is azt mondja az ember: ez a z t á n i g a z á n nagy ló. Rezes szerszámban jár, mit a bolond paraszt a r a n y n a k néz, lova pedig nagyot fohászkodik érte. — Ne fohászkodjál, szegény pára, — talán láttad azt a másik tizenhét markost, mely Pestnek utczáin egy szemetes ládát hord, — annak is volt á m r e z e s szerzáma, aztán most egyik szemére vak, pedig hajdan olyan módban úszott, hogy nyakig állt a s z e m b e n, *) mert még a gazdája sem elégedett meg a magáéval, hanem ókulán nézett, — s íme, — most! ... Kend pedig atyafi menjen haza, ha leesik is kend arról a lóról, melyről a lába lelógtában eléri a földet, legalább nem tori ki kend a nyakát.

Amott látunk egy f é l v é r t.

„Ugyan miről ismeri meg az úr?”

„Igen könnyen, — ennek is van r e z e s szerzáma, — ez azonban elég szemtelen azt hazudni, hogy az a r a n y; mert attól tart, hogy a t i z e n h é t markos hozzá rug; mert, hallja barátom, — ezek a nagy lovak azt mondják, hogy csak a rezes szerszámú ló a ló. íme, néhány e r d é l y i fajt látunk, s a mi legfurcsább, alig tizenöt markos, és az a szörnyű faj csak féloldalt vinyogva nézi a kis eleven vérűt.

Jobb is, ha össze nem keverednek, — mert nálunk már megvan az a furcsa szokás, hogy ámbár magunknak is van medvének a fölsőbb vidéken, mégis csak azt a m e d v é t bámuljuk, melyet az olasz síp mellett tánczolgat.

*) Abrak.

Oh, — uraim, mi csak maradjunk meg- együgyüségünkben, ne bolonduljunk a lovak után, mert bizony bizony mondom úgy járunk, mint mikor a parasztyerek ferde száját csinál, a másik pedig azt mondja: felejtsem úgy az úristen!

A s z a m á r .

Híres állat, — el is bízza magát, és ha lehet szívesen dicsekszik őseivel, mert származását fölviheti B a l a m próféta szamaráig. Egy szorgalmas tudósnak mindenestre érdekes multság lenne a származási táblán végig nézni, s képzelem milyen, nagy jutalmat kapna valami g a z d a g s z a m á r t ó l, melynek hitelesen bebizonyítaná, hogy családjában egyenes ágon ő már a hetvenh e t e d i k s z a m á r !

Oh, mennyi bánatos fohászt bocsájt ez állat, midőn „amott a h e g y t e t ő n” szavalni szokott, — de hiában, a mogősmerés nem jó, a k e r e s z t megvan ugyan; de csak a h á t á n .

Ökör.

Ha szarva nem volna, senki sem ösmerné meg!

Egy jó ösmerősöm van, ki már a nagy világban is utazott, és átkozottul éles nyelve van; ezt nem tudván valaki, jónak látta vele kikötni, s hogy ezt érzékeny oldalán találja, utazására czélzólag monda:

„Az ökör ökör marad, ha Bécsbe hajtják is.”

„Igaza van önnek, — mondja amaz — s mióta önnel

Bécsben találkoztam, azóta látom, hogy az ökör még akkor is ökör, ha Bécsből v i s s z a h a j t j á k .

Egyébiránt ez az állat nagy tekintélyt tart, hanem útleveleiben nem szívesen nézi ezt a rovatot: Karaktere, — ökör.

Ah, azok a hajdani i n s t e l l a t i ó k , — némely fő ispánnak a nevét rég elfeledte volna mindenki, ha azt a nagy ökröt nem sütötték volna.

Fájdalom, ha most valaki e m l í t e t n i , vagy plane h a l h a t a t l a n n á akar lenni, valamivel többet kell tennie, mint ökröt sütni; és a mi még furcsább, még a régi közmondás is megváltozott, hajdan azt mondák: t a n u l j t i n ó , ö k ö r l e s z b e l ő l e d ; most már azt mondják: tanulj, hogy ökör n e l e g y e n b e l ő l e d .

És így, uraim, az ö k ö r neve a históriából kimarad, s megýen az állatok országába.

Juh.

Egy jó ösmerősöm van, ki negyven éves korában m i n o r e n n i t á s é r t folyamodott. Oh, hány b i r k a van. ki még egyszer szeretne b á r á n y lenni; de nem lehet.

Szeretné, ha s z e r é n y s é g é t tudománynak nézné a világ, hanem a szarka kiföcsögte, hogy mindig a s z a m á r r a l conservál, és azóta vége.

A k o l o m p o s birka szörnyen elbízta magát, dicsekedett, még újságban is — hogy ő adja a h a n g o t , s ő utána indul a világ! Vigyázz, szegény pára, — mert ha a juhász, leveszi rólad a kolompot, — megint hátul maradsz.

III.

K e c s k e .

Olvasták önök „Hiú s á g v á s á r a” című angol regényt?

Szolgalhatok néhány adattal, mely ugyan nincsen benne, hanem még ez is beleférne.

Behivatta urambátyám a béreseket a nagy szobába; s a legelsőt így szólítja meg:

„Mért állasz itt?”

„Mert berendelt, tekintetes uram.”

„Mi vagyok én?”

„Tekintetes úr!”

„Hát a fiam?”

„Az meg a fia, tekintetes ... az ifjú tekintetes úr!” igazította helyre magát a béres.

„Hát hol szolgáltál előbb, eesém!” — mondja urambátyám foghegyről.

„A szomszédban, n a g y s á g o s Téglás István úrnál.”

„Hány ökre van neki?⁴”

„Negyven, tekintetes uram!” felel a béres.

„Hát nekem hány van?”

„Negyvennyolczat hajtunk,,” felel újra.

„Melyik több — negyven ökör, vagy négyvennyolcz?”

„Van eszem, — hogy a negyvennyolcz ökör több.”

„Hát hogy hívnak engem?”

„N a g y s á g o s Földesy Boldizsár úr!”

„És a fiamat?•

„Fia nagyságos, . . . akarám mondani ...nagyságos úrfi!”

„Elmehettek, a szakácsné adjon mindeniknek egy itcze bort. Mármost ha a „Hiúság vásárában” egy kecskét látnak önök, ne csudálkozzanak rajta, hogy ott van, — szegény pára bizony nem menne a vásárra, ha a hiúság nem kergetné.

K u t y a .

A szabólegények száma tetemesen megszaporodott, most nem győznek ruhát varrni az — a g a r a k n a k .

„Uram, — ön nem szenvedheti az agarakat!”

„Semmiféle ebet a világon.”

„De az agarászat a legférfiasabb multság, — edzi az erőt, és megment az elpuhulástól.”

„Tökéletesen igaz, hanem néhány szót mondok. Önnek nem jut eszébe helyet adni az érdemnek, — mert a kedvencz agár ül a kereveten; — nem marad néhány morzsa az irgalomnak, mert az agár egy asztalnál eszik önnel, s a tányérát is tisztára nyalja; a művészet fogalma nem fér meg egy fődél alatt az agarakkal, — mert az agárnak csak kutyabarátság való. — Arány nincsen uram az önök kutyakedvelésében, — mert a ki egy kutyáért egy évben ö t s z á z p e n g ő forintot ad, — legalább ugyanannyit tartoznék hazájának áldozni, ha csak kutyájánál alábbvalónak nem nézi.

Kemény szó, de az igaz, — és a ki nem hiszi, nézze végig az egy évi adományokat, — ezer kutyának árát ötszáz ezer forintra teszem, — hol látszik meg az ország-

nak színészetén, irodalmán, művészvilágán, hogy ötszázezer forintot költöttek volna rá.

Uraim! — ebül vagyunk.

M a c s k a .

Melyiket érthetné valaki biztosabban, mint azt a macskát, mely a nemzeti színházban konvenczióképen, ha jól tudom, négy mérő árpát kap.

„Na, cziczus, — mi jobb, az árpa, vagy a tejföl?”

„Ah, ne emlegesse ön a tejfölt, megrepedek, ha rá gondolok.”

„S úgy meguntad már?”

„De nem is látom, még színevilágát sem, — mert hisz uram, midőn ezt az egy tehenet (értsd, színház) annyian akarják fejni, — nem igen marad annyi tejföl, hogy a macskának is jusson.”

„Sicz! nem szégyenled, téged bizonyosan az irigység bánt?”

„Az irigység? nem uram,..... én nem a tejfölt féltém, hanem e g e r e i m e t.”

„Hogyan?”

„Azt is megmondom, — ha nem elégesznek meg némelyek azzal, hogy ez az épület nekik biztos menedéket adjon, hanem a falból is kérnek még egy-egy darabot, — végtére uram alapjáig szétszedik a falat, — s akkor uram, hol fogok én e g e r é s z n i ? ”

„Tehát cziczuskám, mégis az önérdek beszél belőled.”

„Igen, az önérdek, — de uram, olvasta e ön valaha, a színczédulán, hogy a színház macskája hirtelen el-

rekedt; — hallotta ön azt valaha, hogy a színház macskája, rendes szerepét, az e g é r f o g á s t kicsinylette volna? — végtére, hallotta e ön, hogy a színház macskája árpakonvenzióját fél mérővel följebb emeltetni kérte volna?”

Bizony, bizony mondom néktek, ha a macskának panasza ily fülhasító, — hát még milyen lehet a m a c s k a - m u z s i k a !

Tyúk.

Nagy szerep vár reá, minthogy már a szó nem használt, most már azon jó hiszemben vagyunk, hogy a Kisfaludytársaság pénzét végre a tyúk mégis kikaparja.

Édes tyúkom,.. csak a vaskalapok alatt keresd.

S z a j k ó .

Szegény párát nagyon megítélik, hogy mindent utánozni szokott, — ugatni tud, mint a kutya, rőfög mint a malacz, — sir, mint a gyermek, —de hogy saját nyelvét elfeledte volna, még nem hallotta senki.

A boldogtalannak eszébe jutott egyszer a páva tollaival fölczifrázkodni, a miért a pávák irlgalmatlanul megtépték.

Ilyen botrány csak az állatok között történhetik meg.

V e r é b .

Mennél többet szidják, annál jobban hízik. — Hajdan a nemes vármegye parancsából fogta meg a paraszt,

hanem az ostoba nép akkor nem látta be, hogy meglehetne sütni.

Egy tudós kiszámította, hogy minden veréb húsz itcze gabonát eszik meg, a miért egy bölcs elhatározta, hogy a ki az ilyent fölfödözi, okvetlenül megérdemli, hogy gond nélkül éljen, azért évenként ötszáz pengő forint rendes díjat kap. — Oh, legyetek bölcsek, és a tudós tagtárssal fogassatok verebet, legalább fogjon annyit, hogy az ötszáz forintot a nemzet zsebjének meggazdálkodja.

V a r j ú .

Szegény cigánygyerek! a korszót el sem törte, már is megverte az apja. Ez még hagyján, — hanem azért is kikapott, hogy a varjufészket meggyóna; nem annyira a varjukért, mint attól féltek, hogy ha egyszer azokra a magas családfákra fogna fölmászni, megmondaná, hogy az tele van k a k u k f é s z e k k e l .

Valaki megsajnálta a varjófaj vizsgálkodását, minthogy ott is már beütött a pártosság, egyik felekezet levén pápista, a másik pedig kálomista varjú,—rászánta magát a térítésre.

Epen mikor meg akart indulni a nagy munkára, akkor szólamlík meg fölötte egy varjú:

„Kár! .. kár!... kár!”

„De miért volna kár?”

„Mert a varjú soha sem ássa ki a varjú szemét!” mondja egy ember, ki ezt á morált az emberek közt nem találta föl.

IV.

Lúd.

Volt egy híres professor Győrött, ki azt monda egyik dél-
előtti órában, hogy Magyarországon húsz millió lúd van.

„Latkóczy úr! — szólítja meg a legnagyobb kópét —
hány millió lud van egész Magyarországon?”

„Egy híjával húsz millió, domine spectabilis!” — felelt
röhögve a diák.

„Húsz millió, — domine! — válaszol a professor —
egyetlenegy sem hiányzik.”

„De hiányzik, — rogo! — mondja a diák — mert ma
délben egyet megettünk!” Oh, — ha már ennyi kid van
az országban, ki fogja megmondani nekünk, mennyi
ezekből a li b a?

Ah, a poéta udvarias volt, és énekelte:

Szép állat a liba!

Ne higgyen neki, kedves kis g a l a m b o m ! mert hisz
kísértse meg valaki azt mondani valami szép leánynak,
kedves kis t u b á m , t u b i c z á m , g e r l é m ! meglehet,
elpirul, de nem haragszik; de ha azt találja mondani:
édes l i b á m ! nem! nem! a liba a tálban megjárja,
— s adja isten, hogy Latkóczy barátunk ette meg légyen
azt a legutolsó libát, melyről a poétának egyszer eszébe
jutott azt mondani, hogy szép, de még akkor is hozzá
tette, hogy állat.

G a l a m b .

Eszembe jut Noe bárkája, melyet Noe úr száz esz-
tendeig épített, s épen erről ösmerem meg benne Japhet-

nek, a magyarok ősapjának édes apját; hisz ne tagadjuk, mi sem csináltuk volna meg hamarább; a ki ezt nem hiszi, meggyőződhetik az Új magyar múzeumban, melynek novemberi füzetében a r t i u s h ó b a n jó ki.

Noe megunván a bárkát, kieresztette a hollót, de biz az táplálékra akadván, kinn maradt.

A galamb alig hogy kirepült, zöld ággal tért vissza!

B a g o l y .

Szépen megmagyarázták nekünk az oskolában, hogy a bölcsesség istenasszonya a tudomány jelképéül azért választá a baglyot, mert éjszaka ébren van.

Oh, ezért kár volt Bagoly urat ennyire megtisztelni; mert még az nem valami nagy érdem, hogy a drága olajat pörköli és nagy szemeket csinál. És ha a dolgot jobban feszegetjük, végre is kisül, hogy azért szereti a sötétséget, mert más a sötétben nem látja meg, hogy ő ilyenkor búvárkodik — a z e g e r e k u t á n .

A világot bolonddá tették, mert ha valaki nem rösteli a fáradságot, valamint Bagoly urnák körmeitől sem ijed meg, oda fuj a tollak közé, és fölfödözi, hogy a tudós madárnak elég hosszú fülei vannak.

Van egy fajta a bagolynak, mely a háztetőn visítani szokott, ez a h a l á l m a d á r ; ez szokta elmondani a halotti beszédet azon tudós baglyok fölött, melyeknek érdeme annál nagyobb, minél több olajat pörköltek, csak az a fájdalom, hogy ki nem tömhetjük némelyiket, legalább a mutogatásért kapna érettük valamit a haza.

F ü l e m i l e .

A szajkó megirigylette a pávatollat, s fölczifrázkodott vele; a fülemlének nem jutott eszébe a hiúság, a leg-sűrűbb lombok közé húzta magát; amazt megtépték, emezt gyönyörrel hallgatta a világ.

Ah, nekünk is van néhány fülemlénk, egyik a nagy-kőrösi kalitkában kínlódik *), és nem jut neki e hazában annyi eledel, mennyi egy tizenhét markos lónak r e z e s szerszámának árából kikerülne.

Persze, jobb lenne, ha papagájja változnék, és a nagyságos asszonynak jó reggelt kívánna, és megdicsérné, milyen szép! Igaz, hogy a papagáj maga sem tudja mit beszél, de a nagyságos asszony azzal nem törődik, csak szépet mondjanak neki, akár a papagáj, akár más; és még az is mindegy, ha hazudságból mondják is, csak mondják.

Kedves fülemlém maradj a zöld bokor árnyában, ketten lesztok ott a szerény magányban: te, a tavasz dalnoka, — és a tavasz első virága: az i b o l y a .

C z i n k e .

Nem lehet a czinkének nagyobb büntetése ügyetlenségéért, minthogy épen abban fogatja magát, a miben megfogják.

Hetvenkedik a kis jószág, hogy midőn a fülemlé már melegebb tájakra röpült, háborítatlanul cseveghet a — t ü s k e k e r í t é s e n és a b o d z a f á n .

- Arany János, Nagy-Kőrösön tanár.

Szerényebb lehetnél kedves kis pára, az a néhány kis sárga toll, még nem a r a n y, és ha már hangodat szivebben tűrik is, mint a verébcsiripolást, még a fülemilétől messze vagy.

Ne is hetvenkedjél, hogy a szajkónál több vagy, mert azt már a pávatollért megkopaszták, — de lásd, ne fitymáld a mezei pacsirtát, mert az a földön is jár, te szerinted igen alant, mégis néhány ezer ember van, a ki azt meghallgatja, mikor jó kedvében fölereszkedik, és ha már nem akar veled egy fán üldögelni, honnét t e Ítéletet mondasz a tollasokra, higgyed, csak szánni tud; mert közeledben látja azt a sárgás és gömbölyű jószágot, mely nem énekedért, hanem Ítéletedért fog meg.

K a k u k.

„...hetvenöt, hetvenhat, hetvenhét...!”

„Annyi öse volt önnek?”

„Nem azt számlálom, uram, hanem még meddig élek.”

„Ne számolgassa azt, fiatal barátom, hanem tegyen annyit, hogy ha ma holnap megtalálna halni, legalább emleghessék meg annyi esztendeig, a mennyit megszámlált.”

A fiatal ember elment, tehát szemlélődjünk magunk, és ha már a kakukjövendülésnek annyian hitelt adnak, kérdezzünk tőle valamit.

„Kakukmadár! hány év múlva kerül elő a Kisfaludy-pénztár?”

Egy kukkot sem hallunk.

„A múzeumi sétányt hány év múlva kezdik meg?”

„Kakuk! . . . kakuk! . . . kakuk! ka . . .
 Elég, elég! nem jó a jövőndőt tudni, legalább — remél
 az ember.

S z a r k a .

„Mit olvasol, édes madaram?”

„Az Augsburgi Allgemeineinet”.

„Mit beszél a te kedves asszonynénéd?”

„Hogy Magyarországon még igen sok föld van, a melyiknek nincsen gazdája!”

„Roszul olvasod, tán sok olyan gazda van, a kinek nincsen földje?”

„Épen az ellenkezőt mondja; sőt azt is, hogy a Tiszaszabályozás által temérdek föld nyeretik, mit ki lehet ingyen osztani”.

„Tudod mit? mondd meg asszonynénédnek, hogy még annak a földnek is van gazdája, hol most a víz alatt a pio-cza lakik”.

„Igen, de azt mondja ám a néni. hogy mért nem szabályoztuk előbb?^{4t}

„Mert nem szorultunk rá, aztán r é c z e v a d á s z ó-nak is hagyunk egy pár millió holdat/

„Megmondom neki, bizonyossá teszem önt.”

„Hát még mit mond?”

„Azt is mondja nénémasszony, hogy a magyar ügyetlen, mert a tót legalább tud tótul, az olasz olaszul, de az ostoba magyar egyebet semmit sem tud, mint magyarul.”

„Na, mondd meg kedves asszonynénédnek, hogyha ezután valami magyar ember előfizet lapjára, vágja fejéhez az

előfizetési pénzt, mert a magyar ember csakugyan nern érdemel egyebet azért, hogy az A l l g e m e i n é t már Ö t v e n e s z t e n d e j e olvassa. Köszöntetem!”

F o g o l y .

„Jaj, de elfáradtam!”—mondja a veréb a fogolynak.

„De miért is futsz utánam?”—kérdi a fogoly.

„Hát nem látod, hogy a vadász reánk leselkedik?”

„De látom, hanem az nem téged les, —veréb, — hanem engem.”

Úrfiak! önök nagyon elvéttik a dolgot”, ha azt hiszik, hogy a tintatartójukat novellairásra termetté az isten! Jó figyeljenek, ne zavarják össze a dolgot, nagy különbség van a két szó közt, í r ó és í r n o k !

V.

F a r k a s .

A farkast vadállatnak neveztük el, mert a bárányt elevenen eszi meg; mi már azt okosabban tudjuk véghez vinni, szépen meghizlaljuk, s aztán azon nagy kitüntetésben részesítettjük, hogy h ú s v é t napján előbb megszenteltetjük, de aztán végre is megeszszük; a mi a bárányra nézve, azt tartom, hogy éppen mindegy.

Tisztelt közönség, szólamlík meg egy könyvárus. Jó hírt mondunk!

„Hadd halljuk!”

„Új naptár, . . . potom pénz, egy bankó forint, — hisz a mostani világban még a zsemlyét is pengő pénzben adják, — ide tessék vigyázni: a ki a naptárt megveszi, bárom füzetnyi munkát kap—i n g y e n í”

„Hohó! . . . kiáltja el magát valaki, ez olyan valami lesz, mint mikor a korcsmáros azt mondta a parasztnak, hogy a nyúlhús öt garas, a leve pedig ingyen”.

„Jaj, kérem alássan, — mondja a könyvvarus — de a nyúlhús mellé csak egyféle levet árulnak, én pedig egy naptár mellé h á r o m f ü z e t e t adok ingyen”.

„Hallja az úr, — hogy az a naptár?”

„Egy forint váltó, — vagy is huszonnégy krajczár pengő; a három füzet pedig r á a d á s ”.

„Uram, én böcsületes alkut akarok, — ha ön naptárát egy bankó forintnál alább nem adhatja, — akkor nem értem, hogy három füzetet hogy adhat i n g y e n ; na pedig a három füzetnek az árát az egy naptáron nyeri meg, ne tartson engem bolondnak, hogy én a pénzemért még jó napot is kívánjak önnek, azért, hogy engem hárem ingyen füzettel megajándékozni méltóztatik*”.

Oh, tisztelt közönség nyíljék föl valahára a szemed és jusson eszedbe, hogy a farkas, midőn megéhezett, báránybőrbe öltözött, és az ostoba birkák már örömmel fogadták; hanem a pásztor mindjárt észrevette, hogy ez aligha bárány; mert igen villog a szeme.

Vigyázz bárány, jön a farkas.

Róka.

Helmeccy a „Jelenkorban” a politicust ekképen definiálta:

Szolgál az istennek, de csak olyaténkép,
Hogy az ördög úr is meg ne haragudjék.

Már nem tudom, igazán ítelt-e a világ, elég az hozzá, hogy a mint ezt a nagy gondolatot kimondá az öreg, a világ is elkezdett okoskodni, hogy az öreg úr körülbelül a Jelenkorban épen ilyen politikát folytatott; s a politikai definíciónak nagy Columbusát többé nem is saját nevéen, hanem nagy r ó k á n a k nevezte.

D e n e v é r .

A mese azt mondja róla:

Midőn a szárnyas állatok a négy lábúakkal háborút folytattak, a denevér a szerint alkalmaztatta magát, a mint a háború szerencséje változott. Ha a négy lábúak győztek., a denevér azt monda: én mint egér, a négy lábúak közé tartozom.

Ha pedig a szárnyasak győztek, rögtön oda röpült a győztesekhez, és örömmel verte szárnyait, hisz ő is a szárnyasok közé tartozik.

Egy példával megint több annak bebizonyítására, hogy az emberek az állatoktól igen sokat tanultak, — bár csak azt is megtanulnák, hogy a kutya jóltevőjének a kezét bálából meg szokta nyalni.

S z a r v a s .

„Egy tizenhat ágút, uram, vagy semmit!”

„Jó, szolgálataira állok.”

„Hadd hallom!”

„Van valahol Finniában egy tudós társaság, mely jutalmakat szokott kitűzni. Történt, hogy egy természettani pályakérdésre két munka küldetvén be, a bírák közül kető így szól egy harmadiknak.

„Kedves barátom! — megtehetné nekünk a barátságot, az egyik pályamunka egy jó barátunké, mi szeretnők neki juttatni a jutalmat.”

„De az nevezetesen gyenge, — mondja a harmadik — s így jó lelkiismerettel nem vehetjük el a másiktól”.

„Kedves barátom! — de ha az nekünk jó barátunk.”

„Jó barát ide, jó barát oda, uraim, — én meg azt mondom, hogy éljen a jó, ha nem barátunk is; és vesszen a rossz, ha tudós társasági tagé, vagy jó barátunké is. Alászolgálja!^a

Mínő jó, hogy nálunk ilyen nem történik, pedig a Finnek hozzánk közel a t y a f i a k . —

VI.

Medve.

„Édes apám! — mondja a kis fiú apjának — mért teremtette az isten a szúnyogot?”

„Hogy a lusta embereket fölcsipkedjék, ha a réten kaszálás helyett alusznak.”

„Hát a havat miért teremtette?”

„Hogy a jó gyerekek szánkázhassanak télen”.

„De hát a nagy hegyeket miért teremtette?”^c

„Azért, édes fiam, hogy az emberek az aranyai és ezüstöt könnyebben megtalálják a hegyben, mert az emberek az e g y e n e s utón nem tudnak keresni”.

„Aztán van azokon a magas helyeken is erdő?”

„Van bizony”.

„Nyúl is van ott?”

„Az már nincsen ott édes fiam, mert ott igen hideg van, hanem van ott m e d v e .”

„Ejnye! . . . mond a fiú, — hát az ott lakik? — hanem kedves apám, hát azt a csúnya medvét miért teremtette az aristen?”

„Jaj! — édes fiam, én már nem győzők neked felelni”

„Na, — ne menjen el kedves apám, — csak még azt az egyet mondja meg, hogy az isten a medvét miért teremtette?”

„Miért?.....gondolkodók az apa, semmi hasznát sem tudván a medvének, míg végre valami eszébe jutván, mondja — édes fiam, mikor az úr isten a nagy urakat teremtette, akkor teremtette a nagy uraknak a p o r t á s t is!”

„Azokat a csúnya embereket, kik a nagy urak kapujában állnak?”

„Édes fiam, akkor azok nem voltak csúnyák, hanem a nagy urak nem akarták, hogy az ő szolgálknak e m b e r formájuk legyen, tehát rájuk adták azt az ostoba öltözetet; az úristen aztán látni akarván, hogy az ember ugyan mit vinne még véghez, ha szere volna hozzá, — tehát teremtette a m e d v é t , mit aztán a nagy urak a portás nyakába varrtak”.

M a j o m .

„Rogo, én contradicálok, Magyarországon nincsen majom!”

„Én meg, uram, bizonyítom, hogy van”.

„Azt már szeretném látni, — holott nálunk hideg van, mint az ördög!”

„Majd azt is megmutatom, hogy meleg van, — tessék csak felelni”.

„Hadd hallom, azt a kérdést?”

„Ön, uram, a mint látom egy karikaszemüveget hord szemén, s előbb, midőn megbotlott, levette szeméről, és miért?”

„Mert akartam látni, hogy miben botlottam meg!”

„Úgy! hát üveg nélkül jobban lát?”

„Igen sokkal”.

„Ha merem kérdezni, hát miért hordozza?”

„Miért? ... hát látott ön egyetlen egy gavallért ilyen karikaszemüveg nélkül?”

„Nem láttam, — hanem az ön édes apja nem viselt ilyent.”

„Az paraszt volt, — szántott, vetett, kapált, — nem volt a nagy világ fia”.

„Megösmerné e önt, ha halottaiból föltámadna?”

„Nehezen hiszem!”

„Hogy is hívták az édes apját?”

„Zöld István!”

„Nagyságos uram; — itt a kocsi!” szól egy libériás inas a jelentés után elmenvén.

„Ah, . . . tehát ön valami magas hivatalbeli?”

„Nem vagyok!”

„Vagy tán valamely kiérdemlett cím, uram?”

„Az sem”.

„Hisz az ön édes apja egyszerű nemes ember volt Árok-
háton, tehát honnét a nagyságos cím!”

„Ez uram, most már általános divat a jó módúak közt”.
Szól amaz neki melegedve.

„Ön, uram, igen izzad”.

„Alig győzöm törölgetni magamat”.

„Lássa, uram, hogy Magyarországon is van melegség,
és hallja ön, épen az ilyen melegségben, minőt ön érez,
— tenyészik legjobban a — m a j o m ! Alászolgája”.

Ürge.

„Tisztelt férfiú!”

„Parancsoljon velem!”

„Hány címe volt önnek 1847-ben?”

„Megmondom, édes barátom, 1-ör voltam, mint okle-
veles ügyvéd, tekintetes úr. 2-or több tekintetes várme-
gyének táblabírája, 3-or a természettani társulat tagja.
4-er a magyar akadémiának (magyarul: tudós társa-
ság) tagja, 5-ör . . .

„Nos, ötödször mi volt ön?”

„Most jut eszembe, — a Kisfaludy társaság
tagja.”

„Épen jó, — kérdek öntől valamit, hanem menjünk ki
a Rákosra, hogy valaki meg ne hallja”.

„Talán politikai titkot mond ön?”

„Üsse meg a guta a politikát,,

„Ni, ni! .. a m i c e (ez tudós megszólítás) látja azt az
ürgét?”

„Hogy ne látnám”.

„Lássa, a m i c e , azt mondják, hogy a ki Szent György nap előtt ürget fog, s annak bőréből erszényt csinál, sok pénze lesz”.

„Kérem, — ön ezt mint a Kis faludy-társaság egykori tagja mondja?”

„A hogy önnek tetszik”.

„Lássa, tisztelt férfiú, a Kisfaludy-társaságnak is volt egy erszénye, nem mondaná meg nekem, hogy ü r g e - b ő r ő l volt-e?”

„Szívesen megmondanám, csak tudnám, kinél van”.

„Hisz épen ez a baj, más sem tudja, hogy kinél van?”

VII.

C s u k a .

Utazott ön már a szabadítékos d u n a g ő z h a j ó z á s l társulat gőzhajóin a T i s z á n?”

„Nem én, — uram!”

„Sokáig akar ön élni?”

„Meglehetősen nagy kedvem volna hozzá”.

„Micsoda életszabályokat szokott ön követni?”

„Igen egyszerűeket.”

1-ör is, élek tiszta és jói fölt eledelekkel.

2-or: házam belsejében rend és tisztaság a főkellék.

3-or: Pénzemért nem veszek semmi bosszúságot.

Ennyiből áll életrendszerem, de ebből nem engedek el.,

„Na, úgy ne menjen ön a tisztai gőzösökre, mert ott

1 -ör. A föltételről azt fogja ön gondolni, hogy s ü l t — a s ü l t-ről pedig azt, hogy fölt.

2-or. Tiszta ruhát ne vegyen magára, mert vagy a ruhából ragad egy darab a gőzösre, vagy a gőzösből a ruhára.

3-or. Pénzeért még azt a mulatságot is megérheti, hogy gyalog előbb az állomáson lesz, mintha gőzhajón megy; mert ha a gőzhajó elakad, még kötelet is huzatnak önnel.

„Hát miért nem panaszkodnak önök?”

„De kinek?”

„A gőzhajótársaságnak!”

„Jaj, uram, ön még járatban izraelben, talán még azt is hiszi, hogy az állatok beszéltek valaha.¹

„Bálaám szamaráról legalább állítják”.

„De hallotta ön valaha, hogy a c s u k a megszólamlott volna csak egyetlenegyszer”.

„Azt nem hallottam!”

„Na, lássa ön, akár a csukának, akár a gőzhajózási társulatnak panaszkodják ön, az tökéletesen mindegy.⁴

„Most már értem!”

„Hála istennek! és így bebizonyítottam, hogy a dunai gőzhajótársaság — c s u k a !”

F o g a s .

Talán előbb kellett volna megemlítenem csupa hazafiságból . minthogy a Balatonon kívül sehol sincsen a világon.

„Mi is van még ott?”

„A K i s f a l u d y g ő z ö s , csakhogy biz az nem igen jár.”

„És miért nem?”

„Igen egyszerű okból, — mert azok a vízparti megyék be nem látják, hogy mégis nyereség, ha az ember Keszt-

helytől Füredig elmehet 2 forintért gőzhajón, mikor jár, — mikor pedig nem jár, akkor fizethetne tizenkét pengőt ugyanazon távolságra, miközben néha jól meg is ázik, a kocsi összetöri, a port nyeli, holott ha a hátralevő száz részvény még elkelne, a zivataros időkbeli adóságok letisztáztatván, a járáskeles szabadon folyna, és ki lehet számítani, hogy kétszeri kocsibér árán bőven megnyerné a részvény kamatját.”

„Jaj! amice, zörög egy urambátyám, már nem tud békét hagyni, — hadd egyem meg ezt a fogast”.

Félek, hogy a jó úr a fogassal együtt aztán a leczkét is elnyeli.

K í g y ó .

„Ugyan kérem, kísérjen el a hatodik házig. — mondja valami kaputos ember egy paraszt legénynek — amott az ötödik háznál egy kutya messziről ugat.”

„Ne féljen attól az úr, — az nem bántja — hanem a harmadik háznál sunnyog egy, nem ugat, hanem fél font húst legalább is kikap az inából, ha nem vigyáz”.

Hova tévedtünk, az ebek természetéből kell az emberek cselekedeteit megítélnünk; de miért is nem vigyázunk, hisz a kígyóról akartunk beszélni.

Oh, ha a kígyó ugatni tudna, kevesebb embert fogott volna megmarni, mint mikor a fűből csúszva tekerődzik ki sebes fulánkjával.

Önök nem akarják hinni, hogy a kígyóról beszélek, — önök elfeledték a mithologiai kort, mikor az állatok is megszólamlának, pedig mégis úgy van.

Ösmerek egy nyomom férget, kígyónak teremte a sors, mert mindenkit megmárt még eddig, befurakodván a bizalom szentélyéig, hogy ott megmarja a keblet, mely fölmengeté.

Lökjétek el magatoktól az undor hízelgőt, megmar beneteket, épen tegnapelőtt marta meg azt, ki évek óta falatot adott szájába.

VIII.

H á n g y a .

Az erdőben sétáltunk, hangyafészket kerestünk, illetőleg hangyatojásokat, urambátyám madarának.

Nem sokáig időztünk, urambátyám lelt egyet, s rögtön belerúgván a fészekbe, dúlt ki a millió hangya, melyek tojásaiból két paraszt gyerek hamar megrakodván, mi még az erdőben fordulánk egyet.

„Aztán, öcsém, te most Pesten l a k s z ?”

„Lax, per x, — urambátyám?”

„Hát hogyan mondjam?”

„Lakol, — kedves urambátyám, minthogy ikes ige”.

„Ejnye! . . ., hát ti míg most is csináljátok a nyelvet ott Pesten?”

„Csináljuk is, de meg írunk is azon nyelven”.

„Menjetek pokolba, — jobb volna b ú s u l n á t o k t i is, minthogy itt röhögtenni akarjátok az embert!”

„Ej, ej, — urambátyám, — hát maga mért nem lövi magát fejbe?”

„Nem bolondultam meg!”

„De legalább koplalna.”

„Csak azt lesd, édes öcsém, míg én koplalok”.

„De ha épen oly nagyon búsulhatnékja van, hát méri eszik”.

„Oh, azért még lehet ebéd után is búsulni”.

„Bizony nem látszik meg urambátyámon a búsulás, — es a milyen jó erőben látom, még tehetne valamit a házáért”.

„Kinek?”

„A jövődőségnek, édes urambátyám. — saját unokáinak”.

„Majd én bolondjuk leszek: ha tetszik nekik, hát tegyenek”.

„Tehát urambátyám nem érez egy kis tisztont?”

„Nem biz én, hogy én kezdjek építeni, a mit majd az unokám fogna bevégezni”.

„Ej, ej! kedves urambátyám — mondám visszavezetvén a hangyafészekhez — maga bizony nem a legjobb hazafi”.

„Hehehe!” — röhögött amaz, s aztán a hangyafészek előtt megállva, bámulta, hogy a sok hangya miként hordja vissza a szétszórt fészket.

„Látod, öcsém, — mondja ő — hogy hemzseg az a sok hangya?”

„Hogy ne látnám, hisz magam is bámulom”.

„Hogy nem röstelik visszaczipelni azt, mit én szétrúgtam.”

„Biz ezek nem röstelik”.

„Isten úgyse megbámulja az ember ezt a kis állatot!”

„Kedves urambátyám! . . . térjen meg már egyszer, aztán tegyen ki e nyomorult férge, — a h a n g y á n !

P i ó c z a.

„T e s s é k e l ő f i z e t n i !”

„Jaj! de mire?”

„Itt van a Protestáns naptár, Jászkunnapár, István bácsi naptár, kiadja Heckenast Gusztáv hazánkfia.”

„Ugyan kedves barátom, — szólamlík meg valaki — hát mondja meg nekem, hogy miért szokás előfizetést hirdetni?”

„Hogy a költségek előre földözve legyenek”.

„De hisz barátom, ez a Heckenast könyvkiadó mesterember?”

„Igen is az!”

„Ejnye öcsém, hisz ez mondta valahol, hogy egész pénzerejével a magyar irodalomnak feküdt.”

„Szóról szóra azt mondta, magam is emlékszem rá!”

„A patvarba, ha már egész pénzerejével oda feküdt, hát mutassa meg, hová feküdt? hisz még eddig mindenre előfizetést hirdet?”

„Nem tudok rá felelni”.

„Én meg tudok; — mert azt látom én, hogy Íróink mindig a közönség ellen lármáznak, pedig ezereket halmoznak össze kiadók zsebeibe; azért ha boldogulni akarnak, a sót ne miránk hintsék, hanem a p i ó c z á k r a !”

Pók.

„Oh, kritika!”

„Oh, magyar kritika!”

„Oh, te drágalátos journalistikai magyar kritika!”
 „Nem, ne arról beszéljünk, mondok inkább egy mesét!”

„Hadd halljuk!”^k

„Egyszer volt egy falu, abban egy kutya, mely minden keresztülmenő kocsit megugatott.”

„Ugyan mit ugatsz?” — kérdi tőle valaki.

„Az elmenő kocsikat ugatom meg,” — feleli a kutya.

„De miért? okát szeretném tudni!”

„Azért, — mondja méreggel a négy lábú—mert én itt
 m a r a d o k , a k o c s i p e d i g o d á b b m e g y !”

„Oh kritika!*

„Oh, magyar kritika!”

„Oh, te drágalátos journalistikai magyar kritika!”

Jaj, de hova tévedtünk? Na, ha már épen kicsúszott a szó, toldalékul tegyük még hozzá, hogy annyi meggon-
 dolatlanság ritkán fog egy halomba firkáltatni, mint
 1854-ik évben; és a főtebbi mesénél hasonlóbbal nem
 tudtuk volna jellemezni a kritikának egy nagy részét.

Oh, kritika!

Oh, magyar kritika!

Oh, te drágalátos journalistikai magyar kritika.

IX.

Méhes.

Oh, tejjel és mézzel folyó Kánaán!

Extra Hungariam non est vita, si est vita, non est itat;

azzal magyarul: Csak Magyarorszáiban tudnak töltött káposztát főzni.

„Csak nagy hunczut az a talián, . . . mindent kitalál!” — mondja az én kedves urambátyám, midőn egy jó ösmerősünk méhesében az újdivatú méhkasokat megmutattam neki, melyeken ablakok vannak, s azokon a méhek munkásságát meg lehet látni.

„Hogy tetszik ez a szorgalom?”

„Tetszik biz az! — nevette ő, — hanem ha tudná a boldogtalan, hogy szorgalmának gyümölcsét más eszi meg!..¹

„Nos, akkor?”

„Nem menne el az esze, hogy mézet szedegessen.”

„Ön bizonyosan tréfál?” — kérdem a bácsit?

„Debz istenugys ...!”

„Jól van, jól van, — elhiszem, hogy urambátyám épen úgy cselekednék, a hogy mondja; hanem ennek már úgy kell lenni, hogy legyen szorgalom, ha jutalom nincsen is.”

„Bolond az, a ki!”

„Ne mondja urambátyám, mert meghallják.”

„Ki hallja meg?”

„Az a néhány ember, kiket ön firkászoknak nevez, kiknek műveit ön csak lopva olvassa; azaz, ha valakitől ellophat egy könyvet; lássa ön, . . . azok csakugyan annyi jutalomért dolgoznak, mint az a méhe, melynek mézét más eszi meg.”

„Nem értelek öcsém?”

„Lássa, kedves bátyám, az író még nem bírt odáig vergődni, hogy tőkét szerezhessen, tehát a könyvárusok mar-

kában nyög, s neki a száraz falaton kívül nem marad egyéb.”

„De bolondok vagytok, öcsém!”

„Csitt! urambátyám! ha e néhány emberben nem volna meg az ellenállhatlan ösztön a munkásságra, urambátyám nem akadna olyan magyar könyvre, melyet ellophatna, — és Magyarországa földabroszon csak az a folt lenne, melyet zöldre szoktak fösteni, s a huszár azt mondja rá, hogy ott sok széna teremhet”.

Urambátyám nagyot bámult, és a kasnak düleszkedett.

„Vigyázzon, urambátyám! lusta testével ne döntse föl a kast, mely annyi méhnek fészke, — és ha már építeni nem tud ön, legalább ne rontson.”⁴

S z ú n y o g .

„Miért is teremtette az isten a szúnyogot?”

„Hogy a lusta napszámot fölcsipkedje.”

„Gyerek, ide vigyázz! — mondd meg nekem, mi az a magyar tudós társaság?”

„A magyar tudós társaság, . . . tanító úr, . . . a magyar tudós társaság, . . . tanító úr . . . olyan . . . olyan testület (súgja valaki), mire a másik rámondja:

„..... olyan ülő testi”

„Szamár vagy! — kiált rá a tanító, — legalább mondanád úgy, a hogy súgják; mit csavarod el, mintha úgy jobban lenne. Tehát nem hallottál még semmit a tudós társaságról?”

„Igen is nem hallottam semmit!”

„Kiadásairól sem hallottál?”

„Arról sem hallottam, — csak azt tudom, mit vesz be.”

„Tehát mit vesz be?”

„A rendes tagok ötszáz pengő forint évi fizetést kapnak.”

„Szeretnél-e a tudós társaság rendes tagja lenni évenkénti ötszáz pengő forint fizetéssel?”⁴

„Kell-e azért valamit dolgozni?” — kérdi a gyerek ártatlanul.

„. . . No, a hogy vesszük! — mondja a tanító, röstelven a feleletet. — Voltaképen nem tartozik dolgozni”

„Hát igazán azért teremtette az isten a szűnyogot, hogy a lusta embereket fölcsipkedje?”¹

„Igen, de annyi millió meg millió szűnyog!”

„Mikor annyi lusta ember van, — és látja ön, hogy még ennyi szűnyog sem bírja a lustaságot ellensúlyozni, következképpen jó volna, ha több volna a szűnyog, és a mostaninál jóval nagyobb.”

C s e r e b o g á r .

Cserebogár, sárga cserebogár
Nem kértem azt tőled, mikor lesz nyár,
Csak azt mondd meg . . .

„Megálljon, kérem, — én meg azt kérdem öntől, hogy a cserebogarat miért teremtette az úristen?”

„Kedves barátom! minden kérdésére én feleljek?”

A felelet kimarad.

„Hátha én kérdezném önt, tudna-e ön arra felelni? például, hogy az agarat miért teremtette?”

„Hogy a nyulat megfogja.”

„Hát a nyulat miért teremtette?”

„Pecsenyének kiszalonnázva és tejfölösen!

„Ez már készen volna, — hanem most ki eszi meg?”

„Majd én.”

„Tehát ön erre vállalkozik, nemde?”

„Igen szívesen, akár mindjárt hozzáüljünk.”

„Nincsen ellenvetésem, hanem itt van Jókainak „Tarka élete,” ára 2 forint pengő”.

„Dejsz, uram, egyébire is kell nekem a péncz.”

Most már folytassuk az előbbi éneket.

Cserebogár, sárga cserebogár,

Mondd meg nekünk, sokáig élünk-e?

T o l v a j m é h e .

„Ugyan kérem, mit visz ön a kalitkában?

„Csalómadarat.”

„És mi célra viszi ön azt a csalómadarat?”

„Hogy a többi madarat fűtyölésével közelébe csalja, hol a tor van kiteve, s az ostoba jószágot megcsípjük.”

„Ön e szerint okos ember, ugyan olvassa el nekem ezt a néhány sort, mire ő főnnszóval olvasni kezdi:

Egész pénz erőmmel a magyar irodalomba feküdtem!

Ápoljuk forrón a magyar irodalmat.

„Az van ott?”

„Az bizony, hanem, édes barátom ez csalétek, mit akképen adnak be, hogy könyvkiadó úr néhány ezer magánlevelet ír, abban eldicséri az illetőt, kinek hazafiúi buzgalma oly messze elterjed, hogy még az árvai drótos tótok is beszélnek; tehát hozzáfordul egész bizalommal. Ekkor a hiu ember lépen akad; mert minden harmadik szóban elösmert hazafinak és bokros érdeműnek címzettetvén; a pénzt fölküldi hiúságból, holott az Írónak e nyomorú hízelgés eszébe sem jutván, száraz kenyéren rágódik.”

„Isten áldja meg önt, sietek!

„Hová?”

„Tolvajmécheket kergetni!”

X.

D a r á z s .

„Ígazság! igazság! sóhajt föl egy panaszos ember, — mi az igazság?”

„Egy bötű híjával épen g a z s á g !” magyarázza neki a másik.

„Ez furcsa az igaz!”

„De még furcsábbat is mondok, — tudniillik mondd az i g a z - at kétszerezve sebesen egymásután.”

„Ígazigaz, igazigaz, igazigaz, igazígaz!”

„Mit mondtál most utolján?”

„Ígazi gazt mondók.”

„Látod, édes barátom, — ezért nem kell igen sokszor

emlegetni az igazat; mert még saját szádban is elváltak, hát mit kívánsz az emberektől?”

„Sokat, hisz az a legnemesebb teremtmény!”

„Azon különbséggel, hogy az állatoknak összes rász tulajdonságé öszpontosulva van egyetlen egy emberben; például, a tigris bosszúálló, az ember is az; a farkas kegyetlen, hát az ember? a róka ravasz, valamint az ember is a kigyó hálátlan, mintha csak az ember volna; a szarka tolvaj, mintha csak az embertől tanulta volna, — a szajkó szereti a pávatollakat, — hát ezt a hiúságot nem az embertől tanulta, ki a strucz, daru, hattyú, sas, és mindenféle madárét viseli; — tehát mit akarsz?”

„Igazságot!”

„De van-e az állatok között?”

„Miert nem lehetne!”

„Kedves barátom, — nem hozom föl az oroszlány!, mert az megeszi az özet, és ezt az oroszlány igazságosnak, az őz pedig igazságtalannak tartja”.

„Odább, odább!”

„Látod azt a munkás pókot, — minő szorgalommal dolgozik azon finom hálón”.

„Bámulandó művészet!”

„Gondolod?”

„Valódi remeke a teremtménynek az a finomság és ügyes összeállítás!”

„Lásd, minő egykedvűen nézed, pedig- az csapda, vagy lép, vagy tör, vagy háló, melyben élelmét fogja.”

„Hisz egy nagy rés van rajt!”

„Ott a darázs ment keresztül, hanem látod azt a legyet, mely a sarokban vergődik.”

„Látom!”

„Azt már megfogta; hát hol lelsz igazságot az állatok között?”

„Csak keressünk!”

„Nem ajálkozom, barátom, mert most még csak a pók-háló körül vagyunk; de ha odább kereskedünk, darázs-fészekbe nyúlhatnánk.”

Lepke.

„Üdvözöllek, kedves virágom!” — mondja a lepke a rózsának.

„Itt vagy te, csapodár? — kérdi a rózsa elpirulva.

„És miért kapom e nevet?”

„Mert annyi virágnak szépeket mondasz.”

„Nem tagadom, — de lásd, szép rózsám, — szívesen hallgatják.”

„Elmenj, szemtelen! — mondja a rózsa, töviseit hegyezve, mire a lepke ijedten ment el, hogy a liliomot fölkeresse.

„A liliom hófehéren hajlongott szárán és méltósággal várta a tolakodót; a lepke oldalt csapott el tőle”.

A „nebántsvirág” kelyhe haraggal pattant föl, a mint a lepke hozzáért; innét is tova kelle rezzenie.

A lepke a nemesebb virágoktól elüzetek, míg végre a napraforgónál kárpótolta magát.

E virágok oly szépek, hányszor bámuljátok meg, — koszorút fontok belőlök; kérlek benneteket, ha már ékességeiket ösmeritek, — t a n u l j a t o k t ő l ö k .

Mikor teremtette az isten a magyar embert, és miért teremtette?

(Allegória.)

Elejéről kezdem a dolgot, épen ott, hol Ádám apánk kezdődött, — boldog isten! de meglátszott szegény öregem, hogy ő volt az, a kit az isten utolján teremtett.

Elkezdte szegény öreg a bajos életet, a mit előtte senki sem próbált még? — s képzelhetjük, mekkora baja lehetett egymagának, mikor reánk is mennyi maradt? aztán még mi is akarunk belőle hagyni fiainknak és unokáinknak.

Nem volt még akkor jégeső, a paradicsom teljes szépségében állt kényére, kedvére; azt gondolta mégis, hogy nem fér meg benne másodmagával, nem volt a ki mondta volna neki: Ádám, Ádám! eszeden legyél, megbánod, ha veszteg nem maradsz a kertben; mert ha egyszer kitetszik a szűrödet, az az, hogy akkor még olyanfélét nem viseltek, ... elég ez hozzá, ha kívül küldenek, be nem mászol többször sem falon sem kerítésen a paradicsomba.

Épen akkor hitte a bajt, mikor már kívül volt, s azt mondta, hogy: ezt nem hittem volna! És minő

furcsa, hogy mai napig is hány ember mondja még: e z t nem hittem volna!

A mint a paradicsomon kívül volt, látta a maga szaporaságát széltében terjedni; dehogyan volt nyugta ásvok vásott gyerek miatt, nem volt hová küldözni oskolába őket, amúgy pedig az apa s az anya hasztalan csitította, bennük volt a n e m j ó, kerítés közé sem terelhették őket, mert tágas volt a világ, s ha látták Ádámot bottal jöni; ki erre, ki amarra, neki szaladt a gazdátlan erdőnek, szegény Ádám kínjában végre azt sem tudta, hogy melyik után fusson.

Hasztalan beszélte a későbbieknek, hogy Ábel ilyen, meg amolyan jó volt; mindjárt előállt valamelyik borzas, és Káinról beszélt. Nem volt azoknak elég egyetlen példa jóból és roszból, hogy az egy jót követték, s az egy roszat kerülték volna; mert azon törték a fejüket, ha a jó följobb tarja magát a rosznál, mikor a roszból egy példa van, legyen a jóból kettő.

Ádám nem birt velők, más fegyvere nem levén, a halállal ijesztgette őket, elbeszélvén, hogy Ábel már meghalt! de mind hasztalan, az is csak egy példa volt, annak az egynek nem akartak hinni, s akár mint bizonykoita az apjuk, a gyerekek markukba nevettek, s azt mondták, hogy Ábel bátyjuk a l s z i k.

Nagyot dörrent az ég! — meglapult ijedtében a sok gyerek, — Ádám monda nekik, hogy az úristen haragszik; féltek ugyan egy darabig, utóbb az ég morgását is megszokták, az apjuknak nem hittek, hisz még egyetlen példa sem volt, hogy a dörgés által bajuk lenne, végre még a dörgésnek sem hittek.

Az isten lenn járt a földön, látá az emberi-nem gyarlóságát, Ádám nem bírta már a sok terhet, maga kérte az istent, küldené el érte a halált; engedett tehát a kérésnek az isten, és hogy több példa is legyen, elvette Ádámot a földről.

Megdöböntek a gyerekek... Ádámnak szótalan teste rémülésbe hozta őket; hanem utóbb ezt is megszokták, s végre valamelyik még elnevette magát, hogy nem lesz most már, a ki minduntalan az isten haragjával rezzegesse őket; s mi tagadás benne, nem hogy sajnálták volna, de még örültek is neki.

Ilyen volt ám az akkori világ.

Én kellettem volna közibük a mostani eszemmel, meg valami más szerszámmal: láttak volna csudát.

Képzelem a jó úristen keseredettségét, látván azt a garázda népet, melynek kevés még a baja.... elgondolom a magam eszével, ha az én munkám lett volna ez a szép világ — uram, bocsáss, hogy ezt merem mondani, — de majd beletereltem volna én ezt a vásott népet a semmibe, hogy még mai napig sem érne keresztül rajta.

Hagyján! gondola az úr, nincsen megérve, tapasztalás nélkül gyenge még az ember. Várt, várt, a mennyit én meg sem mondhatok; hogyan is mondhatnám az emberi természetnél fogva, hogy meddig várt; mert hogy én csakugyan nem sokáig hagytam volna Őket annyi ideig hente-regni az akkor még virágokkal teljes földön, előbb is mondtam már; de hogy árkot ne vessek az isten munkájának,.... várt ő, ki tudja, hogy meddig?

Az alatt, mint az úti fű, szétszaladt az emberi faj a világon, mívelte a gonoszt, mint a fogadott munkát; minden-

nap csak a nem jót látta, — dehogyan tért meg egymás mellett, az isten meguntta végig nézni, eltökélte magában, hogy megbünteti az emberiségét.

Majd azt mondom, úgy kell neki, csak hogy ezt nálam nélkül is megkapták, akkor aztán torkig úsztak ökelmük a — vízben.

Nem mondom el a bűnüket, elég az, hogy végig nézni, maga az úristen sem bírta. Meg is itták ám aztán a levét, ma sem feledtük el a vízözönt, pedig régen lehetett az!

Így aztán a maga kárán tanult az ember!

Megszikkadt a föld, mely most gazdátlanul hevert, a bárkán csak az a néhány ember húzta meg magát, kiket Noe maga mellé szedett, a többi elsöpörte a víz.

Végig nézett az isten a földön, látván a temérdek holttestet, a mit már azelőtt is mindig hiában tett: a fejét búsan megcsóválgatta.

Óriás hegyek nőitek emberekből az elébb sírna földön ... bűnösök voltak, azon a helyen feledte őket az isten, kősziklakká keményedtek; mert maguk is mind oly kőszívűek voltak.

Mindenkit a maga bűne vert meg, a milyen volt életében, olyan természetet vett fel a vízözön után.

Az irigynek másén járt a szeme, a magát mindig dugva tartá, megverte a bűne: aranyvá lett ugyan; de lakat alá került.

Egy másinak gyönyörű hangja volt, a beteg meggyógyult, ha meghallotta, mintha balzsam lett volna a bajnak; de ő nem beszélt, csak hogy meg ne hallják. Ezüst

lett belőle, de csak úgy ad hangot, ha k e m é n y h e z ütik.

A k é n y e s s é g mindig bujkált, hogy valaki hozzá ne érhessen. Abból meg hát réz lett, minden kézen forog, s az ember kezét mindig elszennyezi. Ez a büntetése.

A k e v é l y s é g nagyot tartván magáról, szüntelen azt hánytva vette föl másnak, hogy ő följobb annál . . . ! Kikapta a magáét, vassá változtatták, köz kézen forog most, kasza, kapa, ásó, villa, konyhakés, keréksín mind belőle kerül, ő a legmegvetetebb érez, ezért kevélykedett; pedig de nincs mire!

Mégegyszer megcsóválta fejét az isten, gyönyörű szeméből egy csöpp könnyüt ejtett el a bánat, s egy szép rónaságra hullott az elejtett köny, mely három kalász búzaszálát érlelt ki a földből, és egy szép pipacsot.

Érett volt a búzakaralász, lenézett az isten, látván, midőn az érett buzafajok meghajolva állnak, mintha nem tudná, kérdé szent Mihály arkangyalt: mi ez, fiam, Mihály?”

„Ez a jónak földje, a mi jó volt, itt szunnyadt el, ez a három kalász az áldozat uram, ne hadd elveszni örökre fenséges úristen.”

Derült lett az ég urának arcza, kérdé megint szent Mihálytól: „miféle volt az a jó, a mi itt szunnyadt el? ha jó, hadd keltem föl!”

Jól tudta az isten, de csak gyöngyörködött benne, ha a saját teremtményét kérni hallja, nem a kunyorálásért, de hogy annak örömet adhasson.

„Fönséges úristen! — monda szent Mihály arkangyal

— a vendégszeretet nyugszik itten l-ör is, aluva hagyod-e?

„Mi van ott még fiam?” kérdé tovább az úr!

„Itt nyugszik a lelkesedés — uramisten, ezt a kincset nem tudták adni venni csereportékakint, ezt te uram magad is ajándéknak adtad: aluva hagyod-e?”

„Mi van még ott?” kérdé az isten.

„Az igaz barátság is itt van, aluva hagyod-e?”

„Mi van még ott?” kérdi végre, mikor már vagy még annyira felelt szt. Mihály arkangyal.

„Ez a nagylelkűség, uram, hisz ha lélek, ez hát hallhatatlan.”

„Igazad van, fiam, szól az isten, — keljenek föl új hüvelyben, és új nyelvben, e g y e n e k a búza kalászából, mely az elfajulástól mentse is meg őket, hogy mikor én visszakérem tőlök kincseimet az Ítéletnapon, azt mondassák: íme! itt van, t i s z t á n .”

Ekkor pedig magából a földből termett az erős faj, melyet szent Mikály kértére „Magyarnak” nevezett az isten.

Míg a föld megnyílt az új emberfajnak, keserves nótája hangzék a hegedűnek, czimbalomnak és minden hozzávaló szernek; s ez lett a magyarok nótája, mely oly keserves volt, hogy még az úristen is elkomorodott rá.

Egy piros pipacs állott a búzkalász mellett, s mintha azt a szomorú nótát az nyögte volna! megszánta: „kelj föl te is”, mondja az úristen, s lett belőle vörös nadrágos cigány, a miért örömében olyan friset húzott, hogy Mihály arkangyal a magyar tánczot kitalálta rajta.

Végig nézek rajtad népem, te vagy az én büszkeségem.

de hogy is ne? hát van olyan nemzet több a kerek földön, mint a magyar, kinek a szolgálalására, teremtett volna az isten egy külön nemzetséget, mint neked a cigányt? hisz annak egész élete hosszában egyéb dolga sincs, mint hogy nekünk hegedüljön.

Hát miért teremtette?

Csak elképzelvehetjük azt, hogy mikor az isten a huszárt teremté, nagyot gondolt akkor; tudom, hogy végig nézte a világnak minden nemzetségét, s isten létére csak tudta, mit csinált, midőn a hozzávaló embert m a g y a r b ó l választá.

Azért, jó barátom gondold meg, hogy ki vagy!

Adott az isten kaput a házadra; de be nem csukd, hogy a jámbor utazó előre is tudja, hogy ott készen várják.

Te vagy az isten korcsmárosa a földön, ne várd, hogy az utazó kunyoráljon, h í v d be! — adott az isten olyan búzakenyeret, hogy az árvavármegyei ember kalácsnak is megbámulná: tedd e l e j b e , e g y é k .

Meg ne kérd az árát; mert az apád sem adott kenyeret pénzért, — lát az isten téged, kezében a rovás, el nem vesz az, a mit adtál. Kövérebb leszen földed, vastagabb lesz szalonnája a hízódnak, kevés lesz zsákod, hogy bele mérhessed a búzád, s ha az isten áldásához leülsz az asztal mellé: jobb ízűen eszed, ha mást is megkínálhatsz.

De ha mégis beteszed a kaput, csak akkor tedd, ha a vendég el akarna szökni! El ne ereszd addig, míg a szűrűjét is meg nem raktad; hogy ha valamikor el akarná fe-

ledni a magyar barátságot, még akkor is eszébe juss neki.

Nálad van az isten patikája! ne félj, nagyot kiált az az ember, a kinek baja van; vagy egy vagy más akad a ház körül, a mi basznál a bajáról, ha egyéb nem, meleg szoba, egy kis ruhadarab, s néha meg egy jó szó is orvososság.

A jó tettet vissza ne kérd; a panaszos után átok is megy hozzád; de ha jót tett neked valaki, visszaszolgáld: a mit csapva kaptál, tetézve vidd haza; mert az adott garas csak addig nem jön vissza, míg egy mást nem talál, hogy azt is tehozzád csalhassa. Én mondom ezt, elhiheted nekem.

Be derék ember volt az apád, egészen az öregapádra, meg annak a hetvenedik öregapjára ütött. Apád pedig azért volt derék ember, mert hallottad gyerekkorodban, mikor mondta: fiam! még ha tréfából hazudnál is, mosd ki a szádat,.... mert a hazudság meg marad lakónak, ha a régi nyomon utat lelne beléd.

Példabeszédnek maradj az unokák előtt is, hogy elmondhassák rólad: hogy a mit öregapánk mondott, akár a szt. írás, akár az ő szava, az mindegy.

Mondtam úgy-e, hogy apád is öregapádra ütött; és ha rosszabb lennél annál, úgy de nem lett volna kár, hogy apád úgy isten igazában terád ütött volna.

Jó teteddel sohase dicsekedjél, mert úgy jársz, mint az egyszeri ember: addig köszörölte az éles kést is, hogy elvászott a vasa.

Ha végig nézek őseink példáján, mely firől fira maradt, temérdekét látok olyan példát, melyet, mint a jó ízű fala-

tot, megkíván az ember; s minthogy a mi fajtánk eleje tette azt, még inkább megtetszik.

Jó hírünket, jó nevünket ország, világ tudja.

Tudja pedig egész világ, hogy a mit apáink egyszer megfogadlak magyar böcsületre, elég volt ott a szó; készebb föld alá bujt volna akármelyik: minthogy egy szavában csalóvá lett volna.

A ki a magyarnak emberségére bízta sorsát, ha a világ kincse lett volna is, a mint adta, úgy kapta azt vissza.

A ki nyomorúságban került magyar kézre, — ha ellenség volt is — vendégkép élt őseink asztalánál — ha beteg volt, épen eresztették vissza; ha a nyomorúság érte, a maga rongyát mindig nálunk hagyta, s nyakig újra öltözött ment el a szomszédba.

Volt-e vagy van-e olyan ember, a ki azt mondhatná, hogy a magyar megboszulta volna akkor, mikor azt megtehetette volna? Megteszi ugyan a fenyegetést, tág torokkal mondja; de a keze meg nem mozdul, mikor az ellenség gyengébb, mint ő maga.

És a többi! mennyit mondhatnák el, ha egy-egy példáért külön megakarnék állni, — csak azt mondom mindössze is, hogy a mi a magyarnak ösmertető jele, az csak dissőségére válik; és az a hiba is, a mi megvan benne, hogy minden embert csak bölcsületesnek tart, s azért könnyen hisz mindennek; ez az egy hiba még hibának is szépség.

Mindezt pedig azért mondtam, el, hogy magunk is ilyenek legyünk, meg a fiaink is.

Ezért állunk följobb, mint mások, mert ha kérdik: „van-e k e l m e d n e k b ö c s ü l e t e ?” csak azt feleli: h i

szen magyar vagyok!” — „szó tar tó-e kel-
med megint csak azt mondja:nem látja, hogy ma-
gyar vagyok?” s ha még azt mondja valaki: meg-
szorultam, kedves atyámfia, késő az idő?
jó pénzért nem adna éjelire szállást?”
nemde, azt feleli: „nem vagyok én korcsmáros,
— hogy pénzért adjak szállást; hanem az-
ért, a mi telik tőlem, — járasson az udva-
romba — szívesen adom azt.” És ez a felelet
megint csak: ma g y a r u l van mondva.